

FJODOR
MIHAJLOVIČ
DOSTOJEVSKI

IDIOT

Mestno gledališče ljubljansko, Čopova 14, 1000 Ljubljana, Slovenija

Hišna centrala **+386 (0)1 4258 222**

Tajništvo **+386 (0)1 4257 148**

Blagajna **+386 (0)1 2510 852**, odprto vsak delavnik od 12. do 18. ure

in uro pred predstavo, e-naslov **blagajna@mgl.si**

E-naslov **info@mgl.si**

Spletno mesto **www.mgl.si**

Barbara Hieng Samobor direktorica in umetniška vodja

Petra Bizjak direktoričina pomočnica – poslovna vodja

Janez Koleša direktoričin pomočnik za tehnične zadeve

Alenka Klabus Vesel dramaturginja in arhivarka

Eva Mahkovič dramaturginja in vodja mednarodnega oddelka

Petra Pogorevc dramaturginja in urednica Knjižnice MGL

Ira Ratej dramaturginja in vodja izobraževalnega programa

Maja Cerar, Martin Vrtačnik lektorja

Simona Belle vodja službe za odnose z javnostmi in trženja

tel. +386 (0)1 4255 000

Branka Lepšina koordinatorka in planerka programa

tel. +386 (0)1 2514 167

Katarina Koprivnikar vodja projektov

tel. +386 (0)1 4258 222

Petra Setničar koordinatorka obiska

tel. +386 (0)1 4258 222

Urša Petelinek in **Rok Špacapan** blagajničarja in informatorja

tel. +386 (0)1 2510 852

Javni zavod Mestno gledališče ljubljansko, ustanoviteljica Mestna občina Ljubljana

Program gledališča financirata Ministrstvo za kulturo (iz proračuna Republike Slovenije) in MOL.

Svet Mestnega gledališča ljubljanskega

mag. Mojca Jan Zoran (predsednica), **Ira Ratej** (namestnica predsednice), **Alen Jelen, Špela Knol, Ksenija Sever**

Strokovni svet Mestnega gledališča ljubljanskega

Eva Mahkovič (predsednica), **Alen Jelen, Tone Peršak, izr. prof. dr. Katarina Podbevšek, Matej Puc, Nina Valič**

Ustanoviteljica

Mestna občina
Ljubljana

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

VSEBINA

- 7 MIHA JAVORNIK **IDIOTI SMO.**
- 17 ALJOŠA KRAVANJA ***IDIOT*, UGANKA S TREMI FIGURAMI**
- 24 KATARINA GOMBOC ČEH **GOLGOTA SKUŠNJAV IN STRASTI**
- 27 URŠA MAJCEN **25, SPEKTAKEL, JEŽ IN MEDKLICI**
- 37 EVA MAHKOVIC **KAKOR DA IMAM V PRSIH KAMEN IN SO MI VSA ČUSTVA ENKRAT ZA VSELEJ USAHNILA IN UMRLA**

FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI

IDIOT

Po romanu *Идиот*, 1869

Krstna uprizoritev

Premiera 24. septembra 2022

REŽISER **JUŠ ZIDAR**

AVTORICA PRIREDBE IN DRAMATURGINJA **EVA MAHKOVIČ**

SCENOGRAF **BRANKO HOJNIK**

KOSTUMOGRAFKA **BELINDA RADULOVIČ**

AVTOR GLASBE **MARJAN NEČAK**

LEKTORICA **MAJA CERAR**

OBLIKOVALEC SVETLOBE **ANDREJ KOLEŽNIK**

OBLIKOVALEC ZVOKA **MATIJA ZAJC**

ASISTENTKA REŽISERJA IN DRAMATURGINJE **URŠA MAJCEN**

ASISTENTKA SCENOGRAFA **NINA ROJC**

Priredba romana, ki je objavljena v gledališkem listu in je osnova za uprizoritveno verzijo, je nastala po prevodu Janka Modra. Uprizoritvena verzija besedila, v kateri smo uporabili tudi krajše odlomke iz romanov Dostojevskega *Srečeavec* (prevedel Drago Bajt) in *Mladenič* (prevedel Janko Moder) in odlomek iz pisateljevega nagovora ob Puškinovi smrti (*Dnevnik pisatelja*, prevedel Aleksander Skaza), je nastala na vajah.

Vodja predstave **Sanda Žnidarčič**

Šepetalka **Nataša Pevec**

Tehnični vodja **Janez Koleša**

Vodja scenske izvedbe **Matej Sinjur**

Vodja tehnične ekipe **Boris Britovšek**

Tonska tehnika **Sašo Dragaš** in **Matija Zajc**

Osvetljevalca **Andrej Koležnik** in **Aljoša Vizlar**

Frizerke in maskerke **Jelka Leben**, **Anja Blagonja** in **Sara Dolinar**

Garderoberki **Sara Kozan** in **Dijana Đogić**

Rekviziterka **Brina Šenekar**

Sceno so izdelali pod vodstvom mojstra **Vlada Janca** in kostume pod vodstvom mojstric **Irene Tomažin** in **Branke Spruk** v delavnicah MGL.

Igrajo

NASTASJA FILIPOVNA BARAŠKOVA **AJDA SMREKAR**

LEV NIKOLAJEVIČ MIŠKIN **FILIP SAMOBOR**

PARFJON SEMJONVIČ ROGOŽIN **PRIMOŽ PIRNAT**

IVAN FJODORVIČ JEPANČIN **JOŽEF ROPOŠA**

LIZAVETA PROKOFJEVNA JEPANČINA **VIKTORIJA BENCIK EMERŠIČ**

ADELAJDA IVANOVNA JEPANČINA **LENA HRIBAR ŠKRLEC**

AGLAJA IVANOVNA JEPANČINA **KLARA KUK** k. g.

ARDALION ALEKSANDROVIČ IVOLGIN **GAŠPER JARNI**

NINA ALEKSANDROVNA IVOLGINA **TANJA DIMITRIEVSKA**

GAVRILA ALEKSANDROVIČ IVOLGIN **GAL OBLAK**

LUKJAN TIMOFEJEVIČ LEBEDEV **JAKA LAH**

IPOLIT TEREŃTJEV **MATIC LUKŠIČ**

AFANASIJ IVANOVIČ TOCKI **BORIS KERČ**

Idiot temelji na velikem klasičnem romanu, poleg tega pa bo vsaka odrska adaptacija v Sloveniji nedvomno obremenjena (v očeh drugih, če že ne toliko nas) z dediščino kulturne Korunove uprizoritve v produkciji SNG Drama Ljubljana iz leta 1999, zato si v formi gledališkega lista tokrat nisem upala pretirano eksperimentirati. Ker pa sta adaptacija in uprizoritev samosvoji avtorski deli z drugačnimi fokusi in zanimanji in delo avtorjev druge generacije, tudi gledališki list v formi poskuša slediti dvojemu: tradiciji in eksperimentu. Razdeljen je na dva sklopa. V prvem delu profesor ruske literature in prevajalec Miha Javornik in filozof Aljoša Kravanja osvetlujeta roman, njegovo ozadje in njegove motive v klasični formi, ki smo je v gledaliških listih vajeni. Drugi sklop, v katerega sta svoji besedili prispevali Katarina Gomboc Čeh in Urša Majcen, je bolj avtorski, vodilo je bilo ustvariti poskus literarnega besedila (ali hibrid literature in analize) na podlagi motiva, ki se je avtoric najbolj dotaknil. Katarina Gomboc Čeh je rusistka, prevajalka in pesnica, Urša Majcen (ki je pri *Idiotu* 2022 tudi asistentka režiserja in dramaturginje) pa pesnica in dramaturginja.

Eva Mahkovic, urednica GL

Filip Samobor, Primož Pirnat

MIHA JAVORNIK

IDIOTI SMO.

Roman *Idiot* je Fjodor Dostojevski napisal – kot že tolikokrat v življenju – pod prisilo, da bi poplačal upnikom kredit. Umaknil se je v Nemčijo, zatem v Švico in prvi zapis o novem romanu datira v september 1867 iz Ženeve. Roman je bil končan v začetku leta 1869 v Firencah. Spada v t. i. peteroknižje (pentatevh), ki je nastajalo v obdobjih pisateljeve depresije. Tedaj so spisani *Besi*, *Bratje Karamazovi*, *Mladenič*, *Zločin in kazen* in seveda *Idiot*. V vseh romanih obravnava biblijsko tematiko – od tod pentatevh, ki meri na prvih pet Mojzesovih knjig. Dostojevski, kot religiozni (pravoslavni) prozaik, se v svojem peteroknižju sprašuje o Jezusu Kristusu oz. o njegovem drugem prihodu na zemljo, najbolj očitno je to videti v romanu *Idiot*: v knezu L. Miškinu je predstavil podobo božjega človeka.

Še preden si približamo problematiko romana, si ne morem kaj, da ne bi postavil nekaj vprašanj, ki navidezno nimajo nič opraviti z adaptacijo oz. pričujočo dramtizacijo.

Zakaj se na odru pojavlja ruski avtor v času, ko nekje blizu nas divja ruska agresija? So se gledališčniki malce z zamudo hoteli pokloniti nedavni 200-letnici F. Dostojevskega? Mogoče bi se pa morali priključiti bojkotu ruske umetnosti, saj nenadno vse, kar je rusko, prinaša militanten naboj, kot so sklenile nekatere ustanove? Mar ne bi bilo najbolje pozabiti na slovansko misijo in na Center slovanskih kultur, ko se v zadnjih tridesetih letih prav Slovani tolčejo po Evropi? Upam, da je vsakomur jasno, da umetnost ne pozna pregrad in o tem smo se učili iz zgodovinskih knjig: če še toliko zažigajo knjige, te ne morejo zgoreti, o čemer nas uči drugi ruski pisatelj, M. Bulgakov: »Rokopisi ne gorijo!« ...

Resnici na ljubo je bila adaptacija zamišljena pred rusko agresijo. Težko, da bi dobra dramtizacija lahko aktualizirala Dostojevskega in gledalcu vsaj posredno zastavila vprašanje, od kod izvira ruska agresija na sosednji bratski narod Ukrajincev ... Bi bilo vsaj modro odgovarjati, da je ob nesprejemljivih vojnih dogodkih spet prevladala ruska imperialna težnja, ki se že dolgo zaveda, da je zametek neke povsem drugačne ruske države iskati v Kijevski

Rusiji iz 10. stoletja in jo ima ruska kultura za zibelko svoje državnosti, kijevskega kneza Vladimira pa za začetek ruske veje bizantinskega pravoslavja?

In nenadoma smo hočeš nočeš spet pri pravoslavju, pri tistem pojavu, ki ga v delih Dostojevskega imenujemo *bogočelovečestvo* in govori o ponovnem utelešenju Boga-človeka na zemlji. In če vemo, da je v ruski družbi v putinskem času videti vse očitnejšo prevlado pravoslavne miselnosti, kar je že na prvi pogled vidno v očitni formalni navezi oblasti s cerkvijo: na posvetnih obredih se kažejo sakralni dostojanstveniki, na cerkvenih pa posvetni politiki s Putinom vred. Je sploh mogoče govoriti o ločitvi cerkve in države, ko pravoslavje ščiti (patriarhalno) pravoslavno moralo in vrednote ter odločno zavrača vsakršni vnos zahodnjaškega dekadentnega razvrata v rusko kulturo? Je na delu tista rečenica, ki spet uteleša kot dominantno že iz zgodovine dano spoznanje: samodržavje in pravoslavje na plečih neukih ali ustrahovanih ljudi?

Ko govorimo o ruski agresiji, moramo vedeti naslednje: res je, vzhod Ukrajine je v dobršni meri pravoslaven, a hkrati v njej (podobno tudi v Belorusiji) prevladuje uniatska cerkev, kar odnose še bolj zapleta. Ker uniatstvo pomeni zvezo pravoslavni naukov z rimsko-katoliškimi pod vodstvom rimskega papeža.

Ne moremo trditi, da bi se Dostojevski z današnjimi konservativnimi pravoslavni težnjami strinjal. Da je to navsezadnje pomembno vprašanje, govori dejstvo, da v enem najpomembnejših elektronskih (akademskih) internetnih virov (*Fundamentalna elektronska biblioteka ruske literature in folklore* – t. i. FEB) ne boste poleg Majakovskega, Gribojedova, Puškina, Gogolja, Tolstoja našli tudi Dostojevskega. Povsem razumljivo je, da se kaj takega ne bi moglo pripetiti v Sovjetski zvezi, a v današnji konservativni in patriarhalni Rusiji tudi to ne zbuja začudenja. Je to zato, ker je Dostojevski preveč dvomil in ni uspel v literaturi ustoličiti novega mesije?

*

Namen mojega prispevka je odgovoriti na nekatere dvome Dostojevskega, kot jih je vzpostavil v *Idiotu*.

Prvi dvom opiše že sam Dostojevski, ko konča roman:

Zgodilo se je, da se je vse razcefralo. Nisem zadovoljen z romanom, prišlo je celo do tega, česar nisem mogel prej predvideti: dolgo časa sem bil zunaj Rusije in izgubil sem možnost, da bi pisal, kot je treba, in tako se sploh ne morem nadejati, da bi napisal kako novo delo.

Kaj se mu torej ni posrečilo?

Roman je kompleksen, sestavljen iz štirih delov in v njem se pogosto kot v drugih romaneskni delih Dostojevskega prepleta več likov in z njimi več tem in idej. Osredotočil se bom na ljubezensko in biblijsko tematiko v relaciji Lev Nikoljavič Miškin – Aglaja Ivanovna Jpančina – Nastasja Filipovna Baraškova – Parfjon Semjonovič Rogožin – (Gavrila Ardalionovič Ivolgin).

Da bi bila razmerja jasna, je treba nanizati nekaj osnovnih tem:

Lena Hribar Škrlec, Klara Kuk, Viktorija Bencik Emeršič, Jožef Ropoša, Boris Kerč

Osrednji lik romana je šestindvajsetletni knez Lev Miškin, ki se je zaradi epilepsije zdravil v Švici in se zdaj vrača z vlakom v Rusijo, namenjen v Sankt Peterburg k svojim bližnjim sorodnikom, k družini Jegančinovih. Na vlaku se seznanjajo z mladim trgovcem Parfjonom Rogožinom in uradnikom Lebedevom. Iskreno jima pove svojo zgodbo. Kot da iskrena beseda izzove drugo iskrenost: spozna podrobnosti iz Rogožinovega življenja in med njimi tudi občutja o njegovi *femme fatale* Nastasji Filipovni Baraškovi, sicer ženski na slabem glasu, ki je že kot mladenka zapeljala bogatega plemiča Tockega.

Jegančini zaradi prijaznosti in iskrenosti dobro sprejmejo Miškina. Še posebej lepo ga sprejmejo tri hčere in med najmlajšo Aglajo in Miškinom se razvije simpatija. V pogovoru se pokaže, da general Jegančin dobro pozna »padlo žensko« Nastasjo Baraškovo, ki jo želi omožiti s sinom prijatelja – upokojenega generala Ivolgina – Gavrilom. Gavriila/Ganja nima denarja, je pa ambiciozen, a povprečen človek, ki se sramuje svojega zapitega očeta. Jegančin predlaga Miškinu, da pri Ivolginovih najame sobo. Tam nepričakovano sreča obiskovalko Nastasjo Filipovno, ki mu vzbudi več kot le golo zanimanje – na vsak način jo skuša spraviti nazaj na »pravo pot«. A za njo pride v hišo Rogožin s svojo družbo in po krajšem razgrajanju sproži škandal, ko ponudi Nastasji Baraškovi sto tisoč rubljev, da bi se z njim omožila.

Ko se pričinja večeriti, se občutljivemu knezu Miškinu prikraje misel, da se bo Nastasji Baraškovi zgodilo nekaj slabega, in čeprav ne ve, kje stanuje, se odpravi ven. (Pogosto se usodne stvari pri Dostojevskem dogajajo zunaj ali na pragu.) Med tavanjem mu nenadno priskoči na pomoč Ganjev brat Kolja ter skupaj odideta k Nastasji. Tam je v čast njenega godu zbrana manjša družba, kjer naj bi se govorilo tudi o njeni poroki z Ganjo. Po grobem natolcevanju zbrane družbe in posvetu s knezom Miškinom se Nastasja Filipovna javno odpove poroki. Medtem se v izbo prikraje Rogožin in ji prinese gotovino, da bi se omožila z njim. Knez Miškin je ob tem predlogu popolnoma zaprepaden in povsem resno predlaga Nastasji Baraškovi, da bi postala njegova žena. Ona, obupana in prizadeta zaradi takšnega trgovanja z njo, se prične povsem resno poigravati z mislijo, da bi sprejela Miškinovo ponudbo, še posebej, ko se razkrije, da bo kmalu podedoval veliko premoženja. A v svoji vzkipljivosti, ki jo rodi duševno ponižanje, najprej predlaga Ganji Ivolginu skušnjo: vrgla bo v kamin Rogožinov snop denarja in če ga bo Ganja izbežal ven z golimi rokami, se bo omožila z njim. Ker gre za veliko vsoto, skušajo zbrani pregovoriti Nastasjo, da bodo storili to oni, a snopič pravočasno izvleče s kleščami ona sama. Položi ga zraven Ganje Ivolgina, ki izgubi zavest, ona pa ponosno odide z Rogožinom s prizorišča škandala. (Tudi škandali so ena osrednjih stalnic Dostojevskega.)

Mine pol leta in v Moskvi, kamor se Miškin preseli, se šušlja, da je njegova dediščina res velika in da ima na skrivaj knez stike z Nastasjo Filipovno. Ko se Jegančini poleti selijo na dačo v Pavlovsk, najame v bližini sobo tudi Miškin. Predhodno obiše v Sankt Peterburgu Parfjona Rogožina, s katerim imata težek pogovor, ki se konča

s pobratimstvom; hkrati mu Rogožin tudi prizna, da je ljubosumen, ker Nastasja Filipovna (po njenih besedah) ljubi Miškina in se zato noče omožiti z njim.

Ob tem postane očitno dvoje: 1. – ljubosumni Rogožin, ki se je nekoč za las izognil smrtni kazni, je že kupil nož, s katerim naj bi v svoji vročekrvnosti zabodel Miškina ali Nastasjo Baraškovo, in 2. – ni naključje, da v Rogožinovi hiši knez Miškin opazi kopijo slike renesančnega slikarja Hansa Holbeina ml. *Telo mrtvega Kristusa v grobu*, ki ga s svojo realističnostjo povsem prevzame (in se še večkrat v romanu omenja kot pomembna umetniška/biblijska podoba).

Ko se Miškin vrača od Rogožina, zasluži, da mu sledijo »neke oči«, sam pa se počuti kot v času nekdanjih epileptičnih napadov. Pred gostilno, kjer prebiva, se srečata oba pogleda in Miškin vidi, kako Rogožin nad njim zavihti nož. V tem trenutku Lev Nikolajevič doživi epileptični napad in Rogožin ne izpelje svojega zločinskega naklepa.

Miškin odide v Pavlovsk. Razširi se novica, da je spet zbolel, in Jegančini ga takoj obiščejo. Pridružijo se jim še drugi, med njimi tudi bodoči Aglajin ženin, in ko nič hudega sluteča generalica Aglaji predlaga, naj prebere znano Puškinovo pesem, slednja zamenja inicialke dekleta iz pesmi z inicialkami Nastasje Filipovne, kar pokaže, da je v bistvu zaljubljena v Miškina. V naslednjih dneh se generalica Jegančina nepričakovano ponovno pojavi pri Miškiniu, ki v pogovoru izve, da je Aglaja v stikih z Nastasjo Filipovno. Miškin Jegančini pove, da je prejel Aglajino pismo, v katerem ga prosi, naj ji ne pride več pred oči.

Ker generalica Jegančina zelo dobro ve, da so posredi čustva, povabi Miškina na »namerni« obisk v njihov dom. Knez sprejme vabilo in ravno ko pripoveduje o zgodovini svoje bolezni, vstopi Aglaja z besedami, da je on »najbolj častno in blagorodno bitje, najboljši in najpametnejši človek od vseh« (vsi prevodi iz rus. – M. J.). Ko nadaljuje, da se s takim človekom ne more za nobeno ceno poročiti, se knez prične opravičevati, pri tem pa se Aglaja začne smejati, dokler se ne smejejo vsi. Sporočilo je dovolj karnevalesko: na eni strani imamo podobo »novega« Jezusa Kristusa iz mesa in krvi, na drugi pa smeh, ki priča o posmehu Miškiniu in hkrati o Aglajini žrtvi, ki v smehu skuša prikriti svojo zaljubljenost. Nekaj kasneje mu namreč predlaga, da bi se srečala na klopici v parku.

V družini Jegančinovih se zdaj ve, da se pripravlja poroka Aglaje z Miškinom. V trenutku, ko mu Aglaja podari ježa, postane knez ves zmeden in ne razume darila. Aglaja ni zadovoljna z odgovorom in kneza direktno vpraša, ali se bo poročil z njo. Miškin ji hiti pritrjevati, da jo ljubi, in Aglaja ga netaktno vpraša o njegovem premoženju, nato pa že v naslednjem trenutku jokajoč plane v svojo sobo. Družina jo miri in ko je pomirjena, sporoči, da bo umrla od smeha, če bo Miškina še enkrat videla. Opraviči se mu, on pa postane vesel in se predaja radostnemu govorjenju med gosti.

Ob naslednjem sprejemu v čast knezu Miškiniu se zbere visoka družba in na večerji Miškin spet veliko govori, vse bolj se razvema in med kriljenjem z rokami razbije vazo. Vsi mu to nerodnost opravičijo in on se počuti

prečudovito, s še večjim žarom pripoveduje dalje ... In tedaj ponovno doživi epileptični napad. Aglaja objavi, da kneza ni nikoli imela za svojega snubca. Jeparčinove vseeno skrbi za Miškinovo zdravje, zato mu sporočijo, da se bo Aglaja oglasila istega dne, kot se je napovedala na obisk tudi Nastasja Baraškova. Pride do srečanja vseh treh, v katerem Aglaja razžali Nastasjo. Ta v skoraj omedlevičnem stanju prosi Miškina, naj se vendar odloči, s katero bo šel. Ker knez ne razume nič, se obrne k Aglaji z besedami: »Je to mogoče?! Nenazadnje je (Nastasja Filipovna) ... tako nesrečna!« Aglaja tega ne zdrži in pobegne, knez se požene za njo, a ga zaustavi na pragu Nastasja, ki ga objame, pri tem pa pade v omotico.

Knez Miškin, ki ji želi pomagati, ostane z njo. To vodi do priprave nove poroke, tokrat Miškina in Nastasje Baraškove. Tedaj se pričnejo širiti govorice, da bo Rogožin ubil Aglajo, ker mu je Miškin prevzel Nastasjo Filipovno. Aglaja si vse pogosteje domišlja, da se Rogožin skriva na vrtu na preži, da bi jo zabodel. Tik pred poroko, ko Miškin čaka v cerkvi, Nastasja zagleda Rogožina in mu zakriči, naj jo reši. Zatem pobegne z njim.

Knez Miškin najame hotelsko sobo v Sankt Peterburgu, da bi se pogovoril s Parfjonom Rogožinom. Želi ga obiskati, a ga ne najde doma, zato se nameni nazaj proti hotelu, ko se nenadoma nekdo dotakne njegovega komolca. Rogožin. Povabi ga v stanovanje. Tam na postelji leži Nastasja Filipovna, popolnoma mirna, prekrita z rjuho. Rogožin jo je zabodel. Knez Miškin se začne po celem telesu tresti, nato se oba uležeta k njenemu telesu ter se dolgo pogovarjata o vsem, kar jima pride na misel. Nenadno prične Rogožin kričati, potem pa utihne v vročici skoraj brez zavesti. Ko ju najdejo, knez Miškin ne prepozna nikogar več in ne razume nič. Je pravzaprav idiot iz ne tako davnega časa.

*

Če je Miškin podoba božjega človeka (beri: bogočloveka), pripravljen svoje življenje nesebično darovati drugemu, kot je mogoče brati v strokovni literaturi o Dostojevskem, je hkrati tudi smešen človek, ki je neodločen, nezmožen s konkretnim dejanjem poseči v konflikt. Veljalo bi zapisati, da je prej podoba ruskega blaženega človeka, t. i. jurodivega, kot ga pozna ruska kultura. Gre za od Boga danega izbranca, ki brez družine in premoženja tava po svetu in dela dobra dela. Gre za nekakšno varianto dvornega norčka, ki navzven trosi neumnosti, v svojem bistvu pa je pretanjen opazovalec človeških grehov, na katere opozarja. Je dejansko nedotakljiv in kamor pride, mu mora vsak podeliti streho nad glavo in dati hrano. Je torej nedotakljiv in nihče ga nima pravice kaznovati.

Knez Miškin je inačica tega jurodivega, a vendar drugačen. Čeprav je globoko verujoča oseba in se v pogovorih z njim ljudje duhovno očistijo, se v resnici ne zaveda zunanjega sveta in človekovih spletk v njem. Pri tem ne opozarja na napake drugih, temveč je v življenje postavljen zato, da bi sprejemal nase krivdo in trpljenje drugih. Kot da je realistična podoba *Telesa mrtvega Kristusa v grobu* na steni Rogožinovega stanovanja le simbol, ki se mu Miškin lahko le smehlja. Trpni lik človeka, ki naj bi v ruskem mesijanstvu vodil ljudi v obljubljeni deželo, ne more biti

Klara Kuk, Gal Oblak, Lena Hribar Škrlec, Tanja Dimitrievska, Matic Lukšič, Ajda Smrekar, Filip Samobor

gonilna sila ruske družbe niti v današnjem času. Nemoči te trpnosti se je očitno zavedal tudi Dostojevski, ko Miškin ob koncu romana ponovno pade v stanje duševne in umske otopelosti. Podobno kot pri Hlestakovu v Gogoljevem *Revizorju* se tudi z Miškinom vse pravzaprav dogaja, četudi skuša ljudem pomagati.

Če je Miškin utelešenje dobrote, a vseeno pasiven, se pozornost prenese k ženskim likom: kaj če sta Aglaja Jpančina in Nastasja Baraškova pravzaprav osrednji osebi, ko obe na svojski način prikrojujeta kneza Miškina svojim potrebam? Oba ženska lika tvorita par: Aglaja, lepa, pametna in talentirana hčerka generala Jpančina, v svojih rosnih dvajsetih letih zaljubljena v dobroto in v iskrenost Miškina. V svojem ponosu ne more prenesti Miškinovega predloga, da bi pomagal rešiti Nastasjo Filipovno. Je – kot pravi njena mati – pametna tepka brez srca. Njen antipod je prav Nastasja Baraškova, prav tako lepotica, v svoji duševnosti pa pohabljen dekle, ki je zgodaj osirotela in stopila na pot blodnice. Srečanje z Miškinom vzbudi v njej vero v dobroto in srečo, vendar se nezavedno odmakne od njega, saj se ima za »padlo žensko«. Vseeno nenehno niha med Miškinom in Rogožinom in tik pred poroko zbeži s slednjim.

Kot pri ženskih likih je tudi na strani moških opaziti dvojnost (tako tipična za večino del Dostojevskega). Nasprotje, a hkrati čudna povezanost, vlada med knezom Miškinom in Parfjonom Rogožinom. Kot že rečeno, je Miškin, ki od rojstva trpi zaradi resne epilepsije in se po uspešnem zdravljenju v Švici vrača v rodni Sankt Peterburg, dober in razumevač, iskreno verujoč človek, čuteč, pripravljen pomagati vsakomur, tako tudi morilcu Parfjonu Rogožinu. Dejstvo je, da sam po duhovnem očiščenju drugih zapade nazaj v obžalovanje vredno psihično stanje. Na drugi strani je mladi trgovec Rogožin, človek, ki je grob in nepredvidljiv v svojih dejanjih ter v duhovnem smislu pravo nasprotje kneza Miškina. Vendar je navkljub ljubezenski tekmovalnosti za Nastasjo Baraškovo nekako privezan na kneza, saj v njem vidi »svetlobo« oz. svetost, ki je sam ne premore. Ker v svoji obsedenosti z Nastasjo ne more tekrovati z Miškinom, stori zločin nad njo. Miškin mu – seveda – tudi to dejanje oprostí, saj se trudi Rogožina rešiti, ko se ta sam pri sebi zaveda, da mora rešiti lastno dušo.

Dostojevski v *Idiotu* na podoben način kot v drugih delih govori o ljubezni, človeških in družbenih odnosih ... Govori o strasti, ki pri ljubezni nima nobenega telesnega predznaka – Miškin čuti do Nastasje Baraškove le čustva, ki temeljijo na krščanski moralí in sočutju do sočloveka. V pravoslavju (Miškin v enem od monologov o religiji obsodi katolištvo, saj naj bi le pravoslavje imelo moč približati človeka Bogu) leži ideja o »dobrem« do vsakega, do še tako nizkotnega človeka, saj v njem dobrota lahko vzbudi misel na odrešenje.

A v romanu so prikazani predvsem življenje in nravi ruskega človeka s temne strani, ko iz atmosfere vejeta silna napetost in brezup: ljudje pričakujejo konec sveta, saj se pred njihovimi očmi svet razkraja in posameznik stremi le k zadovoljevanju egoističnih nagibov. Gre za prikaz brezizhodnosti, ko se je znašla ruska družba v slepi ulici, kjer ne veljajo več (kot je razumeti iz romana) nrvstvene smernice, temveč le gole strasti, pohlep in ljubosumje. Kot da

Rusija Dostojevskega ni sposobna sprejeti Kristusa, zaprta v svoj ciklični krog brezumnosti, ničevosti in grešnosti. Seveda se potemtakem tudi Miškin, ki naj bi predstavljal obličje prihoda novega Kristusa, ob vrnitvi v Rusijo vrne v svoj »idiotski« ciklus – religija se je spremenila v goli nesmiselni ritual in ne more pomagati v boju znotraj lastne duše. Četudi naj bi v njeni globini tlelo občutje, da ni vse izgubljeno (Baraškova, Rogožin), je vprašanje, ali lahko človeštvo sploh najde pravo rešitev ...

Kritika tedanjega časa ni romanu odmerila tistega pomembnega mesta, kot ga imajo druga dela Dostojevskega. Roman je sicer pohvalila za »globoki psihologizem« in dobro razdelavo likov, ki se kažejo povsem prepričljivo prikazani. Prijatelj Dostojevskega A. Majkov je ob zanj najbolj realističnem liku – Miškino dejal, da se je z vrnitvijo v Rusijo ta oseba izgubila v fantastičnem svetu. Najpomembnejši kritik Dostojevskega N. Strahov je romanu očital prezapletenost in predlagal poenostavitev, ki bi delovala na bralca z večjo silo. Zanimivo je mnenje kritika Burenina (ki ga je Dostojevski cenil kot enega najprodornejših presojevalcev), ki je označil ljudi okrog Miškina za neke vrste idiote, kjer trinajstletniki govorijo kot odrasle osebe, odrasli pa kot otroci. Predlagal je celo spremembo naslova iz prvotnega *Idiot* v *Idioti*.

Nekoliko kasnejši kritik, véliki filozof L. Šestov, pa je označil Miškina kot osebo, ki stoji med dvema ženskama in se klanja zdaj eni, zdaj drugi osebi, v bistvu pa je izrodek sredi visokonravstvenih oseb drugih romanov Dostojevskega, ki so bolj kot ne nesrečni. Dostojevski naj bi znal upodabljati le blodeče ljudi, ki iščejo dušo. In če jo uspejo najti, jih v trenutku pahne v puhlo banalnost. Šestov nadaljuje, da knez Miškin udejanja samo eno idejo – praznoto ...

Kaj ima *Idiot* opraviti z današnjo Rusijo? Jo je videti le še kot eno predstavitev »družbe idiotov«, ki iščejo brez vsakega moralnega kompasa svojo dobrotljivo dušo, daleč zakopano v metežu stihijskih sil, ki jih doslej ni še nihče spregledal? Ali pa jih je nekdo že davno spregledal in zdaj manipulira z vsemi drugimi idioti?

Je morda čudno, da se ruska pravoslavna cerkev ne sklicuje na pravoslavje Dostojevskega in da Dostojevski kot eden najpomembnejših ruskih literatov še ni našel prostora v *Fundamentalni elektronski biblioteki literature in folklore* (FEB)?

Mogoče se odgovor skriva v verzih poznoromantičnega ustvarjalca in diplomata F. Tjutčeva, ki jih je v sodobni zgodovini V. Putin nekoč na nekem obisku zrecitiral nekdanjemu francoskemu predsedniku F. Sarkozyju:

*Z umom Rusije ni razumeti,
z merilom prostim ni je izmeriti:
ima poseben stav –
v Rusijo je možno le verjeti.*

V kaj naj torej verjamemo?

Filip Samobor

ALJOŠA KRAVANJA

IDIOT, UGANKA S TREMI FIGURAMI

Knez Lev Nikolajevič Miškin je idiot. Ampak ni idiot v običajnem pomenu besede. Lev Nikolajevič ni omejen ali počasne pameti. Zna računati in razpravljati o filozofiji. Njegova razmišljanja o smrtni kazni so globoka. Knez se izraža dobro; razmišlja celo, da bi se priučil poklica. Toda zakaj mu Dostojevski pravi »idiot«? Zakaj mu drugi liki tako pogosto rečejo: »Knez, ljudje pravijo, da si bedast«? Prvi odgovor bi se glasil: za idiota velja zato, ker je prostodušen. Pove tisto, kar ima v srcu, in v srcu ima samo tisto, kar pove naglas. Ko prvič vidi dekle, ji pove, da je lepo; ko se prvič pogovarja z generalovo ženo, ji pove, da je preprostega duha; ko govori z navadnim strežajem, mu izpove zgodbo svojega življenja.

Je ta resnicoljubnost razumna? Ne. Knezova resnicoljubnost spregleda bistvo družbe. Bistvo dobre družbe – ali vsaj visoke družbe Peterburga – sta laž in sprenevedanje. Vzemimo največjo laž, tisto, ki poganja zaplet *Idiota*. Ta laž se glasi: Nastasja Filipovna (drugi glavni lik) je padla ženska. Je razuzdana in škandalozna neoseba. Je ženska, ki grozi s pohujšanjem hčerkam dobre družbe. Ampak to ni vsa resnica: kajti v sramoto ni padla po lastni zaslugi, temveč po krivdi premožnega Tockega, ki jo je – kot njen skrbnik! – vzgojil za svojo ljubico. V sramoto jo je pahnil svet, ki jo zdaj odriva od sebe. Ampak tega se v dobrem svetu ne pove. Tocki pravi: »Vsako poletje sem zahajal na posestvo k Nastasji Filipovni. Marsikdo bi se vprašal, zakaj. Tako da povem: Posebno sem vzljubil to svojo stepno vasico, zato. Samo zato!« Ugledna družba prikima. Ta in druge laži tvorijo temeljno družbeno vez Peterburga. Tocki je dober mož, Nastasja Filipovna je padla ženska.

Tu pa nastopi knez. V tej družbi laži se znajde duša, ki govori le resnico. Lebedev (ki je eden od »podpodnih ljudi« Dostojevskega, slabič, podlež, ki z naslado sprejema lastno podlost) pravi o Miškinu: »Že na vlaku nama je povedal, preprost kot otrok, da nima niti kopejke in da sploh ne ve, kako bo živel.« Ali bi si lahko zamislili bolj idiotsko stvar? Ali je kaj bolj neumnega kot povedati tujcu vse o sebi? Inteligenca je sposobnost razlikovanja med resnico in nujnostjo, da resnico poveš. Knez Miškin ne pozna te razlike in zato ga imajo za idiota.

Ampak knezova prostodušnost je tudi njegova moč. Knez morda govori resnico in je zato idiot. A hkrati vidi resnico globlje od drugih. Nastasja Filipovna se, po videzu sodeč, obnaša prostaško. Najprej poniža snubca Gavrilo Ardalionoviča, ki se z Nastasjo Filipovno hoče poročiti zato, da bi Tockega rešil vseh obveznosti do nje (v zameno za čedno vsoto, seveda). Nato si ta »norica«, kot ji večkrat rečejo, podredi Rogožina (mračno, usodno figuro) in z njim gre na ulico, med perice, v dolgo noč pijanosti in pozabe. Ampak še pred tem ji Miškin zakliče: »Ste res taki, kot se zdajle kažete?« Nastasja Filipovna se neha smejati. »Res nisem taka, uganili ste.«

Miškin vidi resnico globlje. Pogosto izraža stališča samega Dostojevskega: agonije obsojenca, ki jih opisuje Miškin, je poznal Dostojevski (ki je bil leta 1849 zaradi domnevno protivladnega delovanja obsojen na smrt, a so ga zadnji hip pomilostili). V romanu knez besni proti katolicizmu in slavi idejo Rusije kot nosilke edinstvene, odrešeniške vloge v človeški zgodovini – to so znova misli pisatelja. Dostojevskega povezuje s knezom tudi skupna bolezen, božjast ... Pomislimo znova na ironijo: Dostojevski govori skozi lik, ki ga sam imenuje »idiot«!

Ampak Miškin nima le vpogleda v idejno resnico. Vpogled ima v individualno, personalno resnico ljudi okoli sebe. Gavrila Ardalionovič hoče kneza izkoristiti, da bi dobil Aglajo, razvajenko iz dobre družbe, nekakšno obratno podobo Nastasje Filipovne; general Ivogin, v romanu patološki lažnivec, mu tveži, da je kot desetletni deček služil kot Napoleonov prvi sluga; Lebedev deluje kot kurir knezovih sovražnikov ... In Miškin vidi skozi njih. Takoj jih prebere. Toda nemudoma jih tudi opraviči pred seboj in jim njihovih grehov ne šteje v slabo. Ko se mu general Ivogin laže o svoji službi pri Napoleonu, knez v hipu sprevidi laž, a hkrati opraviči generalovo laganje in si celo očita, da ima generala za lažnivca. Še preden se ljudje pregrešijo proti njemu, knez poišče izgovor zanje. Dostojevski je napisal, da je »vsakdo kriv za vse, kar se zgodi drugim, a jaz sem še bolj kriv od drugih«. Ta misel, ki jo je pogosto citiral Emmanuel Lévinas, se utelesi v Miškinu. Miškin vidi v dušo drugih ljudi, vendar vpogled v resnico združi z neskončnim odpuščanjem; greh uvidi in ga v hipu opraviči ter si očita, da je ta greh sploh opazil – in zato v nekem smislu prevzame greh nase. To je drugi pomen Miškinovega idiotizma. Miškin je idiot zato, ker v dobri družbi, kjer vsakdo zavije svoje grehe v laž in izgovore, obrne logiko stvari in začne opravičevati druge. Ali je kaj bolj nerazumnega od tega, da opravičujemo Tockega, Lebedeva, lažnive generale, »ljudi iz podpodjaka«, nihilistične študente, ženske dvomljivega slovesa in druge figure iz zverinjaka Dostojevskega?

Nastasja Filipovna je kot ustvarjena za Miškina. Res je, da uničuje sebe in druge. Samovoljno zla je do Gavrila Ardalionoviča, Aglaje, Rogožina, kneza Miškina. Italijanski filozof Giorgio Agamben piše: »Po katerem načelu se ravnajo dejanja Nastasje Filipovne? Očitno je, da njena ravnanja, pa naj bodo še tako ekscenčna, presegajo računico ali željo po tem, da bi napravila dober vtis. A vendarle bi v njih težko našli kakšno racionalno odločitev ali moralno načelo. Prav tako ne bi mogli reči, da se maščuje (denimo Tockemu). Nastasja Filipovna je odigrala svoje življenje, ali pa je pustila, da ga odigrajo Miškin, Rogožin, Lebedev in celo njena kaprica. Zato je njeno obličje nerazložljivo,

Primož Pirnat

zato ostaja absolutno neprosojna in nerazumljena v vseh svojih ravnanjih.« Ampak to je morda le videz. Pomislimo: kneza s posmehom zavrne in v tem pogledu se zdi samovoljna. Ampak v resnici ga hoče ubraniti pred seboj! Z dejanjem ga sramoti in rešuje hkrati! Dejanje je grobo, duša je nežna; in knez je edini, ki sprevidi to razhajanje med Nastasjo Filipovno kot »institucijo« in Nastasjo Filipovno kot osebo. Kot institucija je samovoljna ženska, škandalozna neoseba, nosilka grehov, ki jo družba Peterburga odriva od sebe: je »institucija posebne, da ne rečem ne najbolj spodobne sorte«, pravi general Jeparčin. Kot oseba pa je ponosna, občutljiva, predobra, da bi se sprijaznila s sramoto, v katero jo je pahnil Tocki. Knez to dvojno naravo Nastasje Filipovne ugotovi že po pogledu na njeno fotografijo. Moč kneza Miškina je uvid v resnico osebe; in moč Nastasje Filipovne je skrivanje svoje osebe pod videzom greha. Narejena sta drug za drugega in madžarski filozof György Lukács je dobro zapisal: »Kaos Dostojevskega je najtrdnejši red, v katerem ni mesta za naključje. Srečanje Miškina in Rogožina na vlaku, uvedba imena Nastasje Filipovne in končno tudi nje same v usodo obeh – ali je to kaj drugega kot nenadno razgrinjanje njihovih duš? Pri Dostojevskem je vsak človek nujen za lik vsakega drugega človeka.«

Dostojevski je bil mislec odpuščanja. V svojih romanih je slavil like, ki lahko odpustijo vse (pomislimo na Sonjo iz *Zločina in kazni* ali Aljoša iz *Bratov Karamazovih*). Knez Miškin spada v to kategorijo likov. Toda to absolutno odpuščanje lahko pokaže svojo moč samo tedaj, ko ga preizkusimo ob največjem zlu. Odpustiti grehe nedeljskega grešnika, kakšnega Lebedeva ali lažnivega generala, ni težko. Zato je tu še tretji ključni lik *Idiota*, Parfjon Semjonovič Rogožin. Priimek ni naključen: porogljivost, roganje, rogač v smislu hudiča, rog, konica, ki te pokonča ... Rogožin je radikalni preizkus za Miškinovo sposobnost odpuščanja. Miškin uvidi resnico vseh ljudi; in hkrati s tem uvidom upraviči grehe, ki jih sprevidi; ali lahko to doseže tudi pri tem hudičevskem liku, Rogožinu? Lahko to stori pri nekem, ki se roga samemu odpuščanju? To vprašanje nima enoznačnega odgovora: tudi ko preberemo roman, tudi ko pogledamo igro.

Eden od stranskih likov, Jevgenij Pavlovič, v zaključnih poglavjih romana takole opiše usodo kneza-idiota: »Vi, dečko, ste prebrali veliko knjig o Rusiji, mogoče izvrstnih knjig, a za vas škodljivih; prišli ste v prvem ognju žeje po dejavnosti, kar vrgli ste se tako rekoč v dejavnost! In glejte, že takoj tisti dan ste zvedeli žalostno in srce parajočo zgodbo o ponižani ženski, zvedeli vi, to se pravi vitez, ves deviški – in o ženski! Še taisti dan ste to žensko tudi videli; omamila vas je njena lepota, fantastična, demonična lepota. Temu dodajte še živce, dodajte svojo božjastnost, dodajte našo peterburško odjugo, ki narahlja živce; dodajte ves tisti dan v neznanem in za vas skoraj fantastičnem mestu, dan srečan in prizorov, dan nepričakovanih spoznanj, dan najbolj nepričakovane stvarnosti, dan lepoticice Aglaje in ... kaj neki ste mogli pričakovati od samega sebe v takem trenutku?« Jasno je, kaj lahko pričakujemo mi. Usode kneza Miškina, Nastasje Filipovne in Rogožina se morajo odigrati. Roman *Idiot* je podoben šahovski uganki s tremi figurami, ki nam jo je postavil Dostojevski. *Idiot* na deskah MGL je ena od rešitev te uganke.

Jožef Ropoša, Matic Lukšič, Gal Oblak

Lena Hribar Škrlec, Tanja Dimitrievska, Gal Oblak, Gašper Jarni, Boris Kerč, Ajda Smrekar

KATARINA GOMBOC ČEH

GOLGOTA SKUŠNJAV IN STRASTI

Dobro se spominjam,
kako so se nasršene dlake,
ki so mu štrlele z obraza,
spremenile v igle.
Kako je prišel kot očka
z gugalnim konjičkom pod roko,
režeč in rekoč:
»Presneto, saj nisi več deklica.«
*Vrnil sem se in našel skoraj odraslo,
omikano,
in predvsem
zelo lepo žensko.*
Deklico. Bila sem še deklica.
Vedel je to,
ker mi je najprej govoril *kroška*,
»drobtinica«.
Potem čriček, potem sinička,
potem zajčica, potem prasička.
Drži, vse to sem bila,
ker sem bila razposajena,
ker sem imela rada
brezkončna zeleno-rumena polja
v toplem juliju,
ker sem rada pela,

ker sem oboževala kot norost oranžno korenje,
ker sem bila *umazana*.
Ker sem smrdela po njegovem potu,
ki mu je z dolgih dlak
pod vlažno pazduho
kapljal na moj kot skuta beli trebuh,
ker sem vonjala smrad izpod njegovih
mesnatih ustnic
po pirožkah s čebulo in govedino,
ki jih je pred njegovim prihodom
skrbno pripravila Olja.
Kako mi je zarotniško rekla:
»Zapomni si, Nastjuška,
najlepše je nasititi moškega,
nekaj, česar ti nikoli ne boš vedela,
ker boš gospa.«
Ne bom gospa, kraljica bom,
sem tedaj sklenila pri sebi.
Dokler ni prišel večer in
moje sobice napolnil
s srebrno melanholijo,
da sem si premislila in
se odločila, da bom žena,
in to njemu, nikomur drugemu,

njemu, ki ga ljubim in obožujem
in potrebujem
in tako zelo želim.

Kako neznosno srečna sem bila,
ko je dolgo in vztrajno občudoval
moje slike, ki sem jih ustvarila
med njegovimi odsotnostmi,
v dolgih obdobjih brezimnosti.
Tisto sliko z borzujem,
z dlako, zlatasto kot zguščonka
in puhasto kot ptičje mleko,
na rožnati blazinici
s prekrižanimi tačkami
in z briljantom na ovratnici,
velikim kakor prepeličje jajce.
Kako se je navduševal nad tistim
mojim portretom deklice z breskvicami
in se čudil najini podobnosti
z rjavolasko na sliki.
In tista slika Kristusa v puščavi –
koliko ur sem vztrajala pri slikarskem platnu,
da bi na njegovem obrazu upodobila
golgoto skušnjav in strasti,

dokler se nisem pogledala v ogledalu
in namesto svojega usodnega obraza
zagledala kot ruska duša
Črni kvadrat.

Delo dekliških rok,
s katerimi sem tipala za smislom.
Slike, ki jih je oboževal
s strahospoštovanjem,
dokler jih ni onečedil
s svojim semenom,
slanim kot moje solze.

Danes se bo vse razjasnilo
in odločilo.
Ne, ne bom se poročila iz ljubezni,
ampak iz gole sramote in posiljene krivde.
Sedeči Demon bo naposled stopil iz okvirja
in vstopil v zapečateni srce.

Jaz bom tista, ki bo
poljubila Satana.

Klara Kuk

URŠA MAJCEN

25, SPEKTAKEL, JEŽ IN MEDKLICI

Čez 135 dni bom stara 25 let.

Petindvajset! Skoraj za v grob.

DiCaprio in Dostojevski sta za ženske postavila enako mejo.

Pa še kar nisem Ajda Smrekar, ki je v vsakem pogledu bolj popolna petindvajsetletnica od mene. Mogoče prav zato, ker že dovolj dolgo ni več petindvajset. Idejo o prezenci zloglasne Nastasje Filipovne Baraškove lahko kar odpišem. Nisem oseba za skandale, čeprav sem dobršen procent svojih *zadnjih pet lepih let, ki jih ima ženska*, zapravila v jezi. Zares petindvajsetletni in zares čudoviti Klari / Aglaji / bi se za voljo vedno znova rušeče se samopodobe izognila. Dejstvo, da sva si ne tako dolgo nazaj z Aglajo delili svojevrstno naivnost (ali si jo še), raje zanikam. Četudi Aglaja, razočarana nad svojim Ubogim vitezom vedno bolj spominja na Nastasjo. *Strašno bi si želele, da bi bili srečni. Ste srečni?* Ali pa morda prav zato. Raje jo pustim ob strani, kot jo je opisal Dostojevski: vso lepo in zdolgočaseno.

Nastasja Filipovna Baraškova.

V polletnem procesu razmišljam predvsem o njej.

O njenem senzacionalnem vstopu na oder.

kako je lahko ranjena ženska edina definicija, ki jo v očeh javnosti nastasja premore

kako se lahko vrti zgolj okrog tega

kako lahko vedno znova po medijih / pardon, salonskih večerih / na tnalno postavljamo mlade punce

ki same po sebi niso nič krive

na oder postavimo komentatorje / tri moške / in oni postavijo mit

in mi vemo, da je narobe, kar gledamo, da se to ne bi smelo dogajati, in gledamo naprej
 senzacija nastasje filipovne baraškove
 mit ženske, ki je bila zlorabljena, in to postane njena identiteta
 nastasja filipovna baraškova
     izobraženka
     fatalka

ne samo po lepoti, tudi po temperamentu
Kakšna ženska. Kakšna norica!
     kraljica!

zreducirana na posiljeno deklico
 Nastasja Filipovna postane Meduza.

meduza / medklic /

meduza, ki je ženska, ki jo je, ker jo je zlorabil moški / bog /, druga ženska obsodila na prekletstvo
nastasja filipovna, ki se druži s sumljivimi gospodi in kamelijami

meduza, ki je postala simbol zaščite in so jo nosili na ščitih in lončenini

meduza, ki je v formi tatuja danes znak za žrtve spolnega nasilja

meduza, za katero stoji obsežen mit, poznana pa po večini zgolj kot žrtev / pošast / z odsekano glavo

meduza, ki mi je nekoč po nesrečnem naključju služila za vzdevek

obglavljena ženska – glamurozna oznaka aktualne senzacije

nastasja je mojstrica ustvarjanja škandalov
 presejanja norm vseh okusnosti družbenih dogodkov

da se v peterburg pripelje *čisto sama*

in iz sebe naredi škandal

/ iz kljubovanja /

/ iz maščevanja /

ki je bil tako ali tako pričakovan

/ maščevanje je najboljša motivacija /

Danes je njen dan, njen uradni praznik, njen slovesni dan, dolgo ga je čakala.

in potem razmišljam

o škandalih, za katere sem v zadnjih dveh desetletjih dozorela / in jih premolčala /

o pretiravanju za umetniške namene

o tem, kako lahko kot dramaturginja, bralka, gledalka, priložnostni stand-in toliko misli posvetim nastasji

in ne aglaji

ali adelajdi, ki ima zdaj kneza šč.

aleksandri, ki ji niti v priredbo ni uspelo priti

lizaveti, ki blesti v histeričnih izpadih

vedno nastasja, ki se je pri petindvajsetih odločila pogubiti

pobegniti

čeprav se sama pri teh letih šele začenjam oklepat življenja

z nastasjo, ki sprejme miškina

čeprav prijaznih fantov res nočemo več pogubiti

z nastasjo, ki je rogožinova

čeprav ni in noče biti

z nastasjo, ki je imela rada tockega, čeprav

z nastasjo, ki se je svetu odpovedala

Nisem več živa in se tega zavedam.

In potem Miškin.

Knez, sanjarka sem. Nemalo mojih vrstnic je sanjark, vsaj sanjarij o princih sem se uspela znebiti.

Občudujem princese.

in nastasja baranta

za življenje / za življenje, ki si ga lahko predstavlja / za življenje, ki so si ga zanjo predstavljali drugi /

baranta, kot nas baranta veliko, ki smo srečno samski že samo zato, ker je to prevelik del našega značaja, da bi se mu odpovedali / veliko teh, ki za razliko od nje, neuspešno nagovarjamo notranjo fatalko in preizkušamo meje večerov / sledilcev, / ki si jih nabereмо, preden nas povozi moralni maček in se skrijemo nazaj v zgolj teoretiziranje o lastni vrednosti

medklic / naraščajoče vrednosti NFB /

Viktorija Bencik Emeršič

veseli dol, gubernanta in hrt
 dva meseca na leto
 petinsedemdeset tisoč rubljev
 sto tisoč rubljev
 vrtni nož
 usmiljenje

Mislim, da je tvoje usmiljenje še hujše kot moja ljubezen.

Dame in gospodje: Knez Miškin! *Dobrotnik in idiot.*

nepovabljen vdre na poslovilno zabavo / jež v goleničicah /

ničesar kriv

razen dobronamernosti

nevajen nevarnosti, ki prežijo v kitajskih vazah, ljubezenskih pismih in svečanih dogodkih

nič bolj umesten kot jež, ki po nesreči zatava na vrt Jpančinov in postane neobrazložljiva figura v Aglajinih ljubezenskih fiaskih

in potem jež prevzame zgodbo

in gre na pravičniško potovanje rušenja vsega, kar hoče rešiti

ko naslednji dve uri oz. naslednjih par sto strani rešuje nastasjo in podaljšuje njeno agonijo

in konca ne spremeni

in nastasja še vedno ostaja brez vsega

/ razen sanjarjenja o ježu /

in še vedno si vse jemlje sama

in se potem temu odpove

medklic / *sramota nastasje filipovne* /

sramota, da je spregovorila

sramota, da je postala senzacija

sramota, da ni sprejela smrti / konvencije / in se je oklepala življenja

sramota, da ni mogla biti stanovitna

sramota, da pri petindvajsetih še ni pripadala nikomur
sramota, da sramu ni kazala

nastasja je uprizorila svoj pogreb, kot je uprizorila svoje življenje
pri petindvajsetih pač nimaš drugega, kakor da uprizarjaš

Kaj sem? Kaj je to?

Srečna.

Občutek mi ni prav, kot tuja obleka je.

Samo še hip in bom –

in zatavaš v banalnosti in se jih potem rešuješ

in se sprašuješ

in začeniš

/ didaskalije: Miškin pleše s truplom Nastasje Filipovne. /

in nehuješ

Čez 135 dni bom stara petindvajset let in nikoli več mi ne bo treba igrat trupla nastasje filipovne.

Šampanjec! Šampanjec za vse.

Jožef Ropoša, Lena Hribar Škrlec

nepričakovano**I.**

pisala bi lepe zgodbe
brez vulgarizmov
v katere bi se zakambolirali
pohotni starci
kriza srednjih let
ni nikoli opravičilo
nikoli ne veš
katera leta bodo srednja
nihče ne bi smel zaupat
pika
ne zanima me misel
na lepšo prihodnost
ostala bom v sobi
tudi apokalipsa je fiktivna
in razočaranje
v maminih besedah
v očetovem molku
v praznini
kjer je včasih grizla sestra
vsi bratje so postali ljubimci
lepe zgodbe
rožnato zakrvavijo
omaž njej ki jemlje kar ni njeno
populizem vrhunca rdeče niti
herojska kri
kričanja

rožnate princese
postrigla si je lase
čeprav se je zaprla v stolp
pravljica brez oči
trnje za ptička
depthroatam prihodnost
besnim obvladano
psihopatska zmernost
zakrnele miline
vzeli ste
kar ste menili da bom dala
jaz pa sem
nepričakovano
želela biti ljubljena
nežno

II.

nabijaš

melješ

žreš

meso si v meso se povrneš

vzemi

kaj vse lahko boli

varna beseda mitoloških razsežnosti

da se ožameš

modrice niso kri

odtujenost v prebadanju intime

para si

železo v hrbtenici

reci

da zlomiš

udariš

grizeš

fukaš

žreš

kaj bi bil bog bodi telo

ne razpiraj

lomi

moč frustracije v meni

vsaka vojna terja žrtve

jaz pa sem

nepričakovano

želela biti ljubljena nežno

Filip Samobor, Ajda Smrekar

EVA MAHKOVIC

**KAKOR DA IMAM V PRSIH KAMEN IN
SO MI VSA ČUSTVA ENKRAT
ZA VSELEJ USAHNILA IN UMRLA**

čustva v salonu, identiteta performans

ko sem se ukvarjala z adaptacijo romana *idiot*, so me najprej najbolj *zanimale zbolele* njegove glavne ženske junakinje (če bi bilo drugače, to skoraj ne bi bila jaz)

nastasja filipovna baraškova, aglaja ivanovna jepančina, njena sestra adelajda ivanovna jepančina in, sčasoma tudi mama druge in tretje, lizaveta prokofjevna jepančina

nastasja filipovna in aglaja ivanovna v literarni zgodovini veljata za usodni ženski, dva *znana zloglasna lepa nevarna lepa fatalna* ženska lika svetovne literature (written by men, of course); adelajda ivanovna in lizaveta ivanovna sta manj *opisovani analizirani občudovani kritizirani*, a prav tako relatable

in jaz bi rada, da so stvari v umetnosti predvsem relatable

so

prva alineja

nastasja

nastasjo literarna zgodovina obožuje, ker je poškodovana in rada dela ekscese, ki jih potem tisti, ki so bili prisotni, radi opisujejo drugim

v ogenj vrže denar, vojaka v parku udari čez obraz

ker je zmes grešnice in žrtve, koncept, ki je skos recept za fatalko, za žensko, o kateri je vredno pisat in jo mislit lepa in izobrazena, četudi je ta izobrazba prišla iz nič

le od kod je mogla dobiti take podatke in izoblikovati tako natančne pojme, pa menda ne iz svoje dekliške knjižnice?

spodobne ženske ne vedo prav veliko stvari

o nastasji veliko stvari povedo drugi, sama o sebi pa ne pove skoraj nič

ne pove nič drugega, česar ne bi mogel reč tudi kdorkoli drug

in ko delam adaptacijo, imam težave najt besede za žensko, *ki ji nobena stvar ni sveta / ki v ogenj vrže denar / piše ekscesna pisma / vojaka v parku udari čez obraz*, hkrati pa je to ženska, ki doma igra karte in je mirna in so vse njene služabnice ženske in je, ko je sama, druga oseba, ampak o tem ne pove nič in o tem sploh ne govorimo in kdo ta ženska sploh je, ko je sama

kaj bi rada bila

zakaj ne sme bit nič, razen fatalka, fatalka kot težko opisljivi, nedoumljivi Drugi

nič razen norica

oseba, ki ji ni nič sveto

za nastasjo je cela njena identiteta performans

kot da bi ji bilo nemogoče odmerit prostor za bolj specifično eksistenco

in potem prileti še očitek

kakor da so ji vsa čustva enkrat za vselej usahnila in umrla

kot da bi kdo lahko imel čustva v puščavi

brez besed

v zamašenih očeh

kako nepravilna in težka usoda

druga alineja

aglaja

aglaja ivanovna spi do dvanajstih, do enih sedi v zajtrkovalnici, jé sladoleđ in se potem sreča s šiviljo, njena najljubša knjiga (ker so druge, ki bi bile morda bolj relatable, zaklenjene) je *don kihot*, iz obupa pa bere tudi puškina in njegove verze o idealih, po katerih naj bi tradicionalno hrepenele nedolžne deklice

skratka, idealno okolje za čustva

aglaja nikamor ne gre, ničesar ne ve, njeno psihično zdravje je odvisno od tega, kako dobro bo razumela puškina

ali morda od tega, kako hitro se bo *prilagodila poročila prodala*, morda pa je vse odvisno od sladoleđa

kako hitro bo nehala mislit, da bi hotela kaj več

skratka, idealno okolje za čustva

kar me je v romanu zelo prizadelo, je tudi starostna razlika med aglajo (20) in nastasjo (25) in to, kako hitro za obe teče čas

Filip Samobor, Boris Kerč

ko sem že zdavnaj končala adaptacijo, sem sredi prekinitve v študiju gledala serijo *conversations with friends*, ki je nastala po istoimenskem romanu sally rooney

protagonistka frances je stara okrog 22 in jaz sem se ob branju brezsravno identificirala z njo, čeprav je otrok, potem pa sem ugotovila, da jaz že zdavnaj nisem več frances, ampak melissa

nepremičnina, lol kariera in kriza sredine tridesetih let in pripadajoča melanholija

in naenkrat sem videla, da so arhetipi mojih literarnih ikon za moj mind, očitno pa ne tut za čustva, odločno premladi

ofelija, cecilia lisbon, daisy iz *girl, interrupted*, oseba iz *my year of rest and relaxation*

milijon insta accountov punc, ki bi jih lahko skoraj rodila

premlade za mind, očitno pa ne tut za čustva

zakaj imam še zmer ista čustva kot one

zakaj nočem bit odrasla oseba?

mogoče zato, ker bi rada, da ne bi bilo tako hitro za vse že prepozno

komaj postaneš oseba in je že takoj vse prepozno

in to me pripelje k aglajini mami

tretja alineja

lizaveta

ko berem odlomek o branju obrazov, si zaželim, da je naša lizaveta stara okrog 35, vsekakor manj kot 40, in ima že dve veliki hčerki in skrbi, kako ju bo poročila, in njena čustva niso usahnila in umrla, to pa ne, saj dostojevski napiše, da je zakon z možem dober in da je na hčere ponosna

vsaj čustva, ki jih spoštuje salon

salon, idealno okolje za čustva

zelo ganljivo mi je, kako lizaveto vse zanima, lizaveta skos sprašuje, čeprav razume bolj malo

lizaveta je ženska, ki je svoje življenje *živela povsem nereflektirano / odživila / vrgla stran in mislila, da je to normalno / sploh nič ni mislila*

in se tega sploh ni zavedala

in se šele zdaj začenja zavedat sveta in stvari

za moškega se življenje pri 55 šele začenja

medtem ko je ženska pri 25 (leonardo in tocki) že za v smeti

lizaveta rip

četrta alineja

adelajda

(ki smo jo v *idiotu* 2022 naredili tudi iz njene sestre aleksandre, ampak predvsem po svoje)

če aglaja snov za razlago sebe in sveta išče v puškinu, je adelajda slikarka

ampak komu bodo kdaj krajine ponudile kakšno uteho

kot tudi ne puškin

in don kihot

in kanon

adelajdi za odrešitev duše nihče ne zna predlagat primernih motivov

zato tava po salonih peterburga in išče *kneze oficirje carjeve pribočnike*, ki bi jo odrešili

ji dali svojo identiteto performans salon

in potem bodo tudi njena čustva v miru lahko usahnila in umrla.

enivejs

pred par dnevi sem imela pms in slabe dni in sem napisala nek klasični eva mahkovic osebnoizpovedni tekst, v katerem sem obžalovala, da moram bit vsak dan eva mahkovic

ker s to identiteto pridejo omejitve, ki omejujejo ne samo moja dejanja, ampak tudi moja

uganimo, kaj

čustva

tudi jaz sem identiteta, ki je postala performans

in sem s tem usahnila in umrla

ko bi bila vsaj adelajda ali lizaveta

ali aglaja s koncem (poljski grof), kot ji ga nameni dostojevski

ko mi vsaj ne bi bilo treba nikoli razmišljat o vsem tem

to so moja iskrena čustva.

FYODOR MIKHAILOVICH DOSTOEVSKY

IDIOT

After the novel *Идиот*, 1869

World premiere

Opening 24 September 2022 on the Main Stage

DIRECTOR **JUŠ ZIDAR**

ADAPTATION AUTHOR AND DRAMATURG **EVA MAHKOVIC**

SET DESIGNER **BRANKO HOJNIK**

COSTUME DESIGNER **BELINDA RADULOVIĆ**

COMPOSER **MARJAN NEČAK**

LANGUAGE CONSULTANT **MAJA CERAR**

LIGHTING DESIGNER **ANDREJ KOLEŽNIK**

SOUND DESIGNER **MATIJA ZAJC**

ASSISTANT TO DIRECTOR AND DRAMATURG **URŠA MAJCEN**

ASSISTANT TO SET DESIGNER **NINA ROJC**

The adaptation is based on the translation by Janko Moder. In the performance version of the text, we used excerpts from the Dostoevsky's novels *The Gambler* (*Srečelovec*, translated by Drago Bajt) and *The Adolescent* (*Mladenič*, translated by Janko Moder) and Dostoevsky's speech delivered in honour of the poet Alexander Pushkin (translated by Aleksander Skaza).

Stage manager **Sanda Žnidarčič**

Prompter **Nataša Pevec**

Technical director **Janez Koleša**

Stage foreman **Matej Sinjur**

Head of technical coordinators **Boris Britovšek**

Sound and video masters **Sašo Dragaš** and **Matija Zajc**

Lighting masters **Andrej Koležnik** and **Aljoša Vizlar**

Hairstylists and make-up artists **Jelka Leben**, **Anja Blagonja** and **Sara Dolinar**

Wardrobe mistresses **Sara Kozan** and **Dijana Đogić**

Property mistress **Brina Šenekar**

The set was made under the supervision of master **Vlado Janc** and costumes under the supervision of mistresses **Irena Tomažin** and **Branka Spruk** in the ateliers of Ljubljana City Theatre.

Cast

NASTASSJA FILIPPOVNA BARASHKOVA

AJDA SMREKAR

LEV NIKOLAYEVICH MYSHKIN **FILIP SAMOBOR**

PARFYON SEMYONOVICH ROGOZHIN

PRIMOŽ PIRNAT

IVAN FYODOROVICH YEPANCHIN

JOŽEF ROPOŠA

LIZAVETA PROKOFYEVNA YEPANCHINA

VIKTORIJA BENCIK EMERŠIČ

ADELAIDA IVANOVNA YEPANCHINA

LENA HRIBAR ŠKRLEC

AGLAYA IVANOVNA YEPANCHINA

KLARA KUK as guest

ARDALION ALEXANDROVICH IVOLGIN

GAŠPER JARNI

NINA ALEXANDROVNA IVOLGINA

TANJA DIMITRIEVSKA

GAVRILA ALEXANDROVICH IVOLGIN

GAL OBLAK

LUKYAN TIMOFEYEVICH LEBEDEV **JAKA LAH**

IPPOLIT TEREITYEV **MATIC LUKŠIČ**

AFANASY IVANOVICH TOTSKY **BORIS KERČ**

Prince Myshkin, naïve, compassionate and almost unnaturally good in character, returns from Switzerland, where he was treated for epilepsy. On the train, he meets Rogozhin, who has just inherited a vast fortune. Impulsive, choleric and egocentric, Rogozhin is the psychological opposite of Myshkin. He intends to use the inherited money to win Nastassya Filippovna, a well-known beauty from Saint Petersburg with whom he is obsessively in love. Nastassya is a woman who inspires fascination, as well as fear and contempt. At the home of a distant relative, general Yepanchin's wife, Myshkin meets their youngest daughter, beautiful Aglaya, twenty, who is just entering society.

The core of the narrative is an intense psychological clash between Myshkin, Rogozhin, Nastassya and Aglaya, who are completely different in character.

Is there such a thing as a good man? Can the good in man survive? Can an individual control his survival instinct and subordinate his mechanisms of self-preservation to an ethical ideal, a socially responsible attitude and emphatic view of the world ...?

The novel throws its protagonist – a kind of God's fool, a perpetual and intact child, alienated from social conventions – into a broken society devoid of moral authority into an awakening of capitalism, of social-climbing and strictly calculated relations, individual trauma and ideological nihilism, into a time of emptiness and fragmentation.

Pokrovitelj
Mestnega gledališča ljubljanskega

Energija za življenje

DRAMSKO BESEDILO

FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI
IDIOT

Avtorica priredbe Eva Mahkovic, 2021

Osebe

NASTASJA FILIPOVNA BARAŠKOVA

LEV NIKOLAJEVIČ MIŠKIN

PARFJON SEMJONVIČ ROGOŽIN

IVAN FJODORVIČ JEPANČIN

LIZAVETA PROKOFJEVNA JEPANČINA

ADELAJDA IVANOVNA JEPANČINA

AGLAJA IVANOVNA JEPANČINA

ARDALION ALEKSANDROVIČ IVOLGIN

NINA ALEKSANDROVNA IVOLGINA

GAVRILA ALEKSANDROVIČ IVOLGIN

LUKJAN TIMOFEJEVIČ LEBEDEV

IPOLIT TERENTJEV

ANTIP BURDOVSKI

AFANASIJ IVANOVIČ TOCKI

ROGOŽINOVA MATI

1. DEL: TRAČI MEŠČANSKEGA SALONA

1. Trač 1: Miškin

Salon pri Nastasji Filipovni. Jepančinovi: oče Ivan Fjodorovič, mama Lizaveta Prokofjevna, hčerki Adelajda Ivanovna in Aglaja Ivanovna. Ivolginovi: oče Ardalion Aleksandrovič, mama Nina Aleksandrovna, sin Gavrila Ardalionovič. Lebedev, pijanec, vseved in lažnivec. Afanasij Ivanovič Tocki, prijatelj Ivana Fjodoroviča. Lebedev je sredi zgodbe.

LEBEDEV: Knez Miškin, Lev Nikolajevič. Ime je zgodovinsko, ampak knezov Miškinov zdaj nikjer več ni, še govorjenje o njih je nekako potihnilo.

LIZAVETA: In jaz naj bi bila z njim v sorodstvu!

LEBEDEV: Tako je rekel, ko se nama je predstavil na vlaku.

LIZAVETA: Na vlaku?

LEBEDEV: Odjuga, kot se razume za konec novembra. Razgled s proge Varšava-Peterburg, saj veste, dolgočasen, oko kar bega, povsod vse mokro in megleno, da se ne vidi dva metra od okna. Jedilni voz zaprt, človek ne more dobiti niti kozarca, pa če bi ga plačal v zlatu, ko bi kaj imel. Oddelki tretjega razreda polni, obraz zraven obraza, kot jesetri v kozarcu, polni samih nepomembnih ljudi, vsi napol spijo, kamor pogledaš, blede rumenkasti, skremženi obrazi, zabuhli od nespanja, iz teh obrazov se bere eno besedo – revščina. Vonj pa, da raje niti ne začnjam: vonj po slankih, po kislem kruhu, kuhanem zelju, jajčni solati, aspiku, vonj umazanije, ki se te prime, če potuješ iz tujine z vlakom, in pot, tisti postan, kisel pot, kot ga lahko oddajajo samo – kdo? Reveži.

AGLAJA: Lepo vas prosim, nehajte. Bruhala bom.

LIZAVETA: Aglaja Ivanovna, opozarjam te.

AGLAJA: Oprostite, maman.

LIZAVETA: Oprostite ji, danes je prvič v odrasli družbi.

LEBEDEV: Seveda sem tudi sam revež. Aglaja Ivanovna, vi na srečo ne veste, kako je potovati v tretjem razredu. Najdem kupe, v katerem sta že dva moška. Eden mlajši, rjavolas, čisto neznan. Drugi močnejše postave, nekoliko starejši in takrat vidim, to je vendar naš Parfjon Semjonovič Rogožin, ki se vrača iz Pskova, kamor je pobegnil očetu brez denarja kot berač, zdaj pa se vrača kot milijonar, ker je njegovega očeta vmes zadela kap! Zavit v debel plašč, podložen z ovčjo kožo. Prisedem. V kupeju je mrzlo, mrzlo do kosti, da ne moreš spati, tako te trese, kako je šele zunaj. No, in zraven Parfjona pa ta fant, ki je bil za vse nas še do danes popoln neznanec, naš knezek, tale knez Miškin, cel otrok, v nekakšnem švicarskem lahkem plaščku. Takole bulji s tistimi svojimi velikimi zabodenimi očmi in trepeta, kot da še nikoli ni slišal za rusko zimo. Ko sem se pridružil pogovoru, je ravno prostodušno povedal, da je na poti iz Švice, kjer je pisal ženi generala Jepančina, svoji daljni sorodnici (*Lizaveti*), vam, gospa, a ni dobil odgovora. In tako se je kar pripeljal v Peterburg.

LIZAVETA: In zdaj se bomo morali mi ukvarjati z njim.

ADELAJDA: Zakaj mu pa niste odgovorili, maman?

LEBEDEV: Že na vlaku nama je povedal, preprost kot otrok, da nima niti kopejke in da sploh ne ve, kako bo živel.

LIZAVETA: No, in mi smo ga takoj sprejeli! Moj mož mu je na široko odprl vrata.

JEPANČIN: Draga, ne pretiravaj.

ADELAJDA: Koliko je knez sploh star?

LEBEDEV: Menda 26 let.

ADELAJDA: Videti je še mlajši.

AGLAJA: Videti je cel otrok.

ADELAJDA: Knez Lev Nikolajevič Miškin. Pravi knez!

JEPANČIN: Knez brez kopejke, ljubica.

ADELAJDA: Še njegovo ime zveni, kot da je iz starih pravljič.

LEBEDEV: »Najboljši človek, kar sem jih kadarkoli srečal,« je ponavljal Rogožin.

AGLAJA: Najboljši. Menda ne tudi najlepši?

LEBEDEV: To pač ne, Aglaja Ivanovna. Kakšen se zdi vam?

ADELAJDA: Zelo lep fant. Kajne, Agi?

LIZAVETA: Adelajda in Aglaja! Najmlajši, pa najbolj glasni! Oprostite jima, saj drugače sta dobri.

JEPANČIN: Draga, ne pretiravaj.

LEBEDEV: No, ta knez, ki je Rogožina prvič videl v tistem kupeju, je bil celo pot čudovito pripravljen odgovarjati na vsa vprašanja. Očitno ni niti pomislil, da so bila nekatera, no, skoraj vsa, brezobzirna, neprimerna in brez potrebe. V 30 minutah sva izvedela vse: koliko je star, da ga že več kot štiri leta ni bilo v Rusiji; da so ga poslali v Švico zaradi bolezni. Ko mu je Rogožin povedal, da je pravkar podedoval dva milijona in pol, se je seveda še raje pogovarjal.

JEPANČIN: Utiхни, Lebedev.

Knez Miškin, čeprav sem ga videl samo enkrat, ni niti malo koristoljuben, čisto drugače kot ti. Na gospode, kot si ti, človek v neki družbeni plasti pogosto naleti. Ponavadi imate luknje na komolcih in rdeč nos in dobivate 17 rubljev plače na mesec, vas pa zelo zanima denar drugih in radi prihajate na praznovanja, kot je tole, kjer je veliko zastoj hrane in predvsem pijače.

IVOLGIN: Zaenkrat je pijače dovolj, prigrizka pa tudi.

GANJA: Oče!

LEBEDEV: Mogoče sem res revež, JAPANČIN, in naredil bi vse, da bi od Rogožina kaj dobil. Tega me ni niti malo sram. Pustil bi ženo in otroke, na glavi bi cel teden plesal pred njim, da bi kaj dobil! Ampak zaenkrat mi še ni uspelo. Knezu je pa takoj ponudil denar! Celo takoj mu je dal 25 rubljev.

JEPANČIN: 25 rubljev? Tudi jaz sem mu dal 25 rubljev.

LIZAVETA: Kje se vam bo to poznalo, Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: Za zdaj nikjer.

LEBEDEV: Rogožin se je res čisto zaljubil vanj.

JEPANČIN: Lahko razumem, zakaj. Zleze ti pod kožo, še sam ne veš, kdaj.

LEBEDEV: Vzrok je knezov angelski značaj, očitno. Sicer je bolan in čuden, ampak ima pa angelski značaj.

V Švici ga niso pozdravili, ampak se je pa bolezni vsaj umirila, to pa.

Nekakšne čudna živčna bolezen, podobna padavici ali Vidovemu plesu, nekakšno drgetanje in krči.

GANJA: Samo dve uri in je že bil zaupnik vseh treh dam.

JEPANČIN: Kaj pa ženski spol, mislite, da mu je pri srcu?

LEBEDEV: Ne, zaradi svoje podedovane boleznij žensk tako rekoč sploh ne pozna. Čisto nedolžen je.

GANJA: Nima denarja in tudi šolan ni. Verjetno so zaradi boleznij presodili, da sploh ni sposoben za sistematično šolanje.

In še pozdravili ga niso!

Najbrž je zastoj zmetal ogromno denarja zdravnikom, zdaj pa je prišel izčrpat mater Rusijo.

LEBEDEV: Saj ste ga menda vi vzeli na stanovanje.

IVOLGIN: Tako je! Stanuje pri nas!

GANJA: Moji starši morajo od nekod dobiti denar, kaj pa naj.

LIZAVETA: Kdo je knezu sploh do zdaj dajal denar? Če nima ničesar in nikoli ni delal?

LEBEDEV: Menda najprej neki gospod Pavliščev, njegov dobrotnik, vendar je pred dvema letoma umrl.

In potem ga je na svoje stroške vzdrževal njegov zdravnik, ki mu je nazadnje dal zadnji denar še za potovanje domov.

Nekateri si privoščijo biti dobri kot angeli, pa se jim vedno vse odlično izteče. Čudež, bi rekel!

LIZAVETA: Kaj pa potem?

TOCKI: Oh, kako tračarite vsi.

LEBEDEV: Afanasij Ivanovič, tračarjenje je lahko tudi umetnost.

LIZAVETA: Popolnoma neokusna opazka, gospod.

AGLAJA: Maman, čakamo in čakamo.

ADELAJDA: Aglaja je kneza vprašala, če je že kdaj bil zaljubljen.

LEBEDEV: Pa menda ne!

AGLAJA: Adi!

ADELAJDA: Čisto brez sramu. Pa je začel razlagati o nekakšni švicarski deklini, umazani in bolni, v katero se je, ne zaljubil, vendar bil srečen na drugačen način.

LIZAVETA: Čudak.

ADELAJDA: Ampak pravi knez.

AGLAJA: Zakaj je še ni?

TOCKI: Saj veste, kakšna je.

ADELAJDA: Medve ne.

TOCKI: Vajin papa jo dobro pozna.

JEPANČIN: Manj kot ti, prijatelj.

ADELAJDA: Kakšna je, papa?

JEPANČIN: Ljubica, kako bi rekel: nepredvidljiva.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, boste to žensko res spustili k svojima hčerama?

JEPANČIN: Ta ženska ni človek, ampak institucija.

LIZAVETA: Kaj?

JEPANČIN: Tako o njej pravi Rogožin, ki je z njo seveda nevarno obseden.

Institucija posebne, da ne rečem ne najbolj spodobne sorte, bi rekel pa jaz.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, mogoče bi morali hčerki odpeljati domov.

ADELAJDA: Maman, zdaj sva že tukaj.

AGLAJA: Maman, Nastasja Filipovna naju je sama povabila. Petindvajseti rojstni dan.

Petindvajset let, Adi! Tako rekoč za v trugo.

2. Trač 2: Nastasja Filipovna

Takoj ko se sproži kakšen nov trač, hoče biti Lebedev prvi zraven, zato:

LEBEDEV: Vse se je začelo s tem, ko je Rogožin zaradi Nastasje Filipovne dobesedno na smrt razdražil svojega očeta, ki je govoril, da ga bo celo razdedinil, čeprav se to nazadnje ni zgodilo, ker je očeta prej zadela možganska kap. Prvič jo je videl pred tremi meseci, ko je stopila iz kočije, in od takrat jo tako časti, da to meji na nespodobnost.

S kakšnimi besedami jo opisuje!

AGLAJA: S kakšnimi?

LEBEDEV: »Bilo je, kot bi me zajel ogenj.«

»To ni človek, ampak institucija.«

No, jaz sem Rogožinu sem že zdavnaj povedal,

da to ni ženska zanj, ne glede na to, kakšno čudaško in zoprno strast goji do nje. Če bi njegov oče vedel za vse med njima, bi ga takoj razdedinil, ne samo začasno nagnal v Pskov, ampak je žal prej umrl. Preveč je povezana s Tockim in to nadvse neprimerno. In tisti uhani z briljanti!

LIZAVETA: Uhane z briljanti ji je kupil?

JEPANČIN: Rogožinu je oče dal dve obveznici.

Prodal ju je, pobral izkupiček, šel v angleško trgovino in kupil uhane s takole velikimi briljanti. *(Pokaže.)*

Za Nastasjo Filipovno. Ki ni človek, ampak institucija.

AGLAJA: Briljanti kot prepeličja jajca?

TOCKI: Vulgarno veliki briljanti.

ADELAJDA: In potem, papa?

JEPANČIN: Sama ga je sprejela, odprla šatuljo, pogledala uhane z briljanti, velikimi kakor prepeličja jajca, za katere je zastavil očetove obveznice, jih vzela, se zasmejala in odšla.

AGLAJA: In potem?

JEPANČIN: Potem ga je oče pretepel, odšel k Nastasji Filipovni, jo moledoval za uhane in jih vzel nazaj.

LIZAVETA: In potem?

JEPANČIN: In potem mu je ona rekla, da Rogožina zaradi tega ceni bolj kot prej. Se zasmejala, vrgla uhane skozi okno in starega čez vrata.

AGLAJA: In potem?

JEPANČIN: In potem: nič.

AGLAJA: Nič? Rogožin ji je dal uhane s takole velikimi briljanti, se ponižal pred očetom in ona nič?

JEPANČIN: Nič. Še vedno jo čaka. Danes bo prišel sem in bomo videli, kaj bo.

LIZAVETA: Čaka kaj?

TOCKI: Čaka njeno odločitev.

Tudi jaz čakam njeno odločitev.

GANJA: Vulgaren trgovčev sin, ki ji je vsilil neke vulgarne uhane.

JEPANČIN: Tocki, prijatelj, Afanasij Ivanovič, ste slišali to?

TOCKI: Gavrilu Ardalionovič, če se z Rogožinom spopadeta za damo, mi boste naredila samo veliko uslugo.

GANJA: Utihnite.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, kaj ima s tem naš Ganjka?

ADELAJDA (*pogleda Aglajo*): Res, kaj pa ima on s tem?

TOCKI: On? Veliko ima s tem, na primer mojih 75 tisoč rubljev!

LIZAVETA Kaj?

JEPANČIN (*pohiti*): Moj prijatelj Tocki, to lahko sam zagotovo trdim, zdaj sam ne ve, kako bi se te dame znebil. Ravno je prišel v prava leta (55) in bi se poročil. Tudi nevesto ima ugledano. V moji družini.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič! Kako ste nediskretni.

ADELAJDA: Papa, sramota!

TOCKI: Res bi lahko bil malo tiho, Jepančin.

JEPANČIN: Če je pa res!

TOCKI: Če že ne morem dobiti Aglaje, bi lahko vsaj starejša hči pretehtala poroko z mano. Dota ni problem, je ne rabim. Všeč mi je pa mladost.

GANJA: Moja mama stoka in tarna, ko beseda nanese na Nastasjo Filipovno. Tudi moja družina je proti kakršni koli vezi s to žensko.

LEBEDEV: V vaši družini ste vsi na moč spodobni. *Se ozre na Ivulgina, ki je medtem ravno potihem prosil Jepančina za denar.*

JEPANČIN: Ženske tega preprosto ne morejo razumeti.

LIZAVETA: Razumeti česa?

JEPANČIN: Nastasje Filipovne.

AGLAJA: Uhani z briljanti, velikimi kot prepeličja jajca.

GANJA: Jaz sem še na njen rojstni dan prišel prišel praznih rok.

LIZAVETA: Kateri dan je?

AGLAJA: Mislim, da je sreda.

LIZAVETA: Šele sreda!

JEPANČIN: Kdo ve, kako se bo odločila. Danes.

TOCKI: Vse je odvisno od tega, kaj ji bo šinilo v glavo. Saj vemo vsi, kakšna je.

LEBEDEV: Jepančin, povejte, kako ste Nastasjo Filipovno spoznali vi! Tudi vi ste ji nekaj kupili ...

AGLAJA: Papa, kaj?

JEPANČIN: Lebedev, opozarjam vas. Še eno besedico, pa vas bom premlatil, gosnica glasna.

LEBEDEV: Kot mi vedno grozi tudi Rogožin.

AGLAJA: Papa, kaj ste ji kupili?

JEPANČIN: Ljubica, zdaj pa dovolj.

LIZAVETA (*znori*): Zdaj pa dovolj! Zdaj pa dovolj? Ivan Fjodorovič, vam je dovolj?

Jaz sem ljubosumna na svoj rod. Imam moža, ki kupuje darila drugim. Ampak v redu, to se sčasoma zgodi vsaki ženi. Kako mislite, da mi je pri srcu, ko danes izvem, da imam sorodnika, ki se kliče knez, je pa klavrn idiot in skoraj berač in v svoji siromašnosti sprejema miloščino? Sorodnika, za katerega bo treba zdaj skrbeti in se nam bo obesil na vrat kot kamen padli devici, ki je skočila v vodo? Danes sem prišla na praznovanje, pa v nedogled posedam, čakam in poslušam svinjarije. Ampak moja največja sreča sta moji hčeri. Lepi, izobraženi, ampak otročji. Ne bom dovolila, da se ju v tem salonu pohujšuje!

Zdaj pa že povejte, Ivan Fjodorovič, kako ste za to žensko zapravili naš denar, da bo z vsemi neokusnostmi čimprej konec.

Lizaveta je vse to zakričala. Vsi jo poslušajo, neprijetno jim je, ampak ne naredijo nič. Lizaveta globoko diha in se potem umiri.

ADELAJDA: Papa, maman je spet dobila svoj napad.

AGLAJA: Maman, sramota.

JEPANČIN: Draga, kar mirno, nobene potrebe ni po ljubosumju.

LIZAVETA: Sem se že umirila.

AGLAJA: Maman! Papa, pripovedujte naprej.

JEPANČIN: Moj prijatelj Tocki Nastasjo Filipovno pozna mnogo bolje od mene. Tocki, povej ti še kaj. Kaj o tem, kako si jo spoznal.

TOCKI: Oprosti, slabo slišim!

JEPANČIN: Bom pa kar jaz.

3. Trač o nenavadni preobrazbi Nastasje Filipovne

JEPANČIN: Zamotana avantura življenja Nastasje Filipovne se je začela zapletati že zdavnaj, pred kakšnimi 18 leti. Moj prijatelj Afanasij Ivanovič Tocki je v oskrbo vzel hčerko malega posestnika Baraškova, ki se ga je od vedno držala smola. Pogorela mu je kmetija in soproga, sluge so se raztepli po svetu, sam Baraškov pa je umrl za pljučnico. Pripravno, vse svoje težave je prepustil drugim. Afanasij Ivanovič je sedemletno siroto vzel k sebi, potem pa odšel v tujino in pozabil nanjo. Mala Nastja je imela na voljo vse, ampak res vse, kar deklica potrebuje. Moj prijatelj je bil izjemno velikodušen. V hiši so bili glasbeni instrumenti,

izbrana dekliška knjižnica, slike, bakrezei, svinčniki, čopiči, barve in čudovit hrt. Minilo je nekaj let in enkrat se je moj prijatelj Afanasij Ivanovič vrnil. Našel je odraslo, omikano, pa še zelo lepo žensko. In je kmalu na posestvo zahajal vsako poletje ...

TOCKI: Vsako poletje sem zahajal na posestvo k Nastasji Filipovni. Marsikdo bi se vprašal, zakaj. Tako da povem: Posebno sem vzljubil to svojo stepno vasico, zato. Samo zato!

LEBEDEV: To nedoločeno obiskovanje je trajalo kar nekaj let, potem pa se je zgodila v življenju Nastasje Filipovne nepričakovana sprememba.

JEPANČIN: Jaz govorim, prijatelj!
Na vsem lepem je šinila v to žensko nenavadna odločnost in pokazala se je kot kar najbolj nepričakovan značaj. Zapustila je hiško, kamor jo je nastanil, in se odpeljala v Peterburg, in sicer čisto sama. Pred mojim prijateljem Afanasijem Ivanovičem je naenkrat sedela povsem druga ženska! Niti malo podobna tisti, ki jo je poznal in se poslovil od nje šele komaj julija.

LIZAVETA: Čudno, res čudno, kajne?

TOCKI: Ta nova ženska je predvsem nenavadno veliko vedela in razumela.

Od kod neki je mogla dobiti take podatke in izoblikovati v sebi tako natančne pojme? Pa menda ne iz svoje dekliške knjižnice? S strupenimi sarkazmi me je zbadalo nenavadno in nepričakovano bitje.

Odkrito mi je povedala, da do mene v srcu nikoli ni čutila nič drugega kot največje zaničevanje, tako zaničevanje, da jo sili na bruhanje. In da me je začela zaničevati, takoj ko ni bila več začudena. Ne razumem, od kod je prišla ta sprememba. Tega nikdar ne bom razumel.

JEPANČIN: Tej gospe nobena stvar ni sveta, še najmanj pa ona sama.

LIZAVETA: Zanimivo, kako gledate na to, mož.

JEPANČIN: Na to ni mogoče gledati drugače!

TOCKI: Nisem se mogel odločiti, kaj naj. Z denarjem je nisem mogel ukloniti. Nastavljal sem ji vse možne zapeljivce: kneze, huzarje, pesnike, tajnike na veleposlaništvih, pisatelje, celo socialiste. Na Nastasjo Filipovno nihče ni naredil vtisa.

Mimo se v drugem planu kot prikazen sprehodi Nastasja Filipovna.

NASTASJA FILIPOVNA: Kakor da imam v prsih kamen in da so mi vsa čustva enkrat za vselej usahnila in umrla.

TOCKI: Nazadnje res nisem vedel, kaj naj. Najel sem ji stanovanje v Peterburgu in jo obdal s potratnim udobjem. Sprejemala je ponujeno udobje. Vseeno pa v petih letih ni skoraj nič prihranila.

JEPANČIN: Glede na to, da svojega prijatelja Afanasija Ivanoviča dobro poznam, bi na tem mestu povedal še, da se je gospe, ki jo je vzgojil iz deklice, naenkrat začel bati.

AGLAJA: Bati? Papa, zares? Zakaj?

JEPANČIN: Ljubica. Zato, ker se je v to gospo zaljubil, potem pa se je na čuden način obrnila proti njemu.

TOCKI: Zaljubil? Nisem se zaljubil! Pomagati sem ji hotel, to je vse!

AGLAJA: In se niste niti malo zaljubili?

TOCKI: Rešil sem jo. To je vse.

V glavnem, nujno si moram priboriti nazaj svobodo od te ženske.

Njeno osamljenost že kar težko gledam. Že zdavnaj sem uganil, da ji je zelo pusto pri duši. Zelo lepo bi bilo, če bi se prerodila v ljubezni in družini. Veliko lepše kot njeno sedanje občudovanje lastne brodkitosti.

JEPANČIN: Zato sva s prijateljem Afanasijem Ivanovičem našla mojega uslužbenca (jaz sem njegov dobrotnik), Gavrilu Ardalionoviča Ivolgina, in mu predlagala, naj Nastasji Filipovni ponudi poroko. Fant je sicer reven, ampak videti je pa še kar ...

ADELAJDA: Hm.

GANJA: Če me že omenjate, gospod dobrotnik ...

JEPANČIN: Mislim, da je Nastasji Filipovni njegov ljubezen že dolgo znana. Iz vsega srca jo ima močno rad in bi gotovo dal pol življenja zgolj za upanje, da si pridobi njeno naklonjenost.

TOCKI: Njena dota, ki jo prispevam jaz, je 75 tisoč rubljev.

Vse, da sem spet svoboden. Nje in njenega posmeha.

Tako sem zastrašen od nje, da se ves čas bojim, da ni pod temi rožami ves čas kakšna kača. In kdaj pride?

A bo sploh prišla?

JEPANČIN: Čisto njej podobno, da jo cel večer čakamo.

AGLAJA: Ganja, kaj vi pravite na vse to?

GANJA: Aglaja Ivanovna, jaz Nastasje Filipovne praktično ne poznam.

AGLAJA: Ampak se mislite vseeno poročiti z njo?

GANJA: Ne vem.

JEPANČIN: 75 tisoč je 75 tisoč.

NINA ALEKSANDROVNA: Mislim, da sramota te ponudbe mojemu sinu zavdaja globoke duševne rane, moja edina želja pa je, da bi bil on srečen ...

GANJA: Mama!

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič!

JEPANČIN: Ja, draga?

LIZAVETA: Mislim, da bi morali hčerki odpeljati domov.

JEPANČIN: Zakaj?

LIZAVETA: Imam dve hčeri, obe primernih let za poroko, vi pa se cel večer pogovarjate o neki ženski srednjih let. Obe sta zelo čedni, pa tudi izobraženi, pametni in nadarjeni. 80, ne 75, ampak 80 tisoč rubljev dote vsaka, in sicer v gotovini. Ljudje z zgražanjem šepetajo, koliko knjig sta že prebrali, vendar je to samo navadna zavist.

ADELAJDA: Maman!

LIZAVETA: Že mogoče, Ivan Fjodorovič, da svojo hčer ponujate temu svojemu priletnemu prijatelju, kar je nedvomno odlična partija, za mlajšo, v katero polagava vse upe, se pa kar nič ne potrudite.

JEPANČIN: Kot da mladi bogati ženini tičijo za vsakim vogalom!

LIZAVETA: Morali bi se bolj potruditi, da se nama s katero od njiju pred nosom nepričakovano ne zgodi kakšna nesreča.

JEPANČIN: Saj veste, da se najinima hčerkama nič ne mudi k poroki. Jaz sem pa ves dan tako zaposlen.

TOCKI: Izredno prijetno življenje: zjutraj služba in manjše skrbi, popoldne družina, zvečer zabava pri kartah.

LIZAVETA: Katere družbe so jima pri srcu. Vendar ne preveč. Ivan Fjodorovič, zanju bi se lahko bolj potrudili.

ADELAJDA (*vpade*): Sliši se neverjetno, ampak meni je od vedno jasno, da z Aglajo nisva enakovredni, jaz namreč malo drugače zgledam. Zato Aglajino življenje ne sme biti podobno vsakdanjemu. Njeno življenje mora

biti raj na zemlji in dolžnost vseh nas je, da k temu po svoje pripomorem. Aglajin mož bo moral biti popoln človek, uspešen, pameten in lep, da bogastva niti ne omenjamo. Brez nepotrebne razglabljanja z mami in papajem sem tako že pred leti sklenila, da se bom žrtvovala v prid Aglaje. Moje življenje pa bo, kakor bo.

4. Nastasja Filipovna

Medtem, ko je Adelajda govorila, je prišla Nastasja Filipovna. V salonu nastane akutno vznemirjenje.

Nastasja Filipovna nagovori Adelajdo.

JEPANČIN: Ste si pa vzeli čas, gospa.

NASTASJA FILIPOVNA: Adelajda Ivanovna, sklepam. Aglaja niste.

Aglajo Ivanovno človek seveda takoj prepozna, tudi če je še nikoli ni videl.

V tem turobnem salonu sije kot odblesk diamanta na vodni gladini.

Aglaja se prikloni, tudi obe drugi Jepančini, Lizaveta in Adelajda. Nastasja Filipovna vse poljubi.

NASTASJA FILIPOVNA: Adelajda Ivanovna, veliko besed ste si vzeli. Ko sem se slačila iz plašča in se na hitro preoblekla, da ne bom stala pred vami osramočena v mestni obleki, sem poslušala vaš monolog.

Kaj pa vaša sestra? Bo tudi ona kaj povedala?

AGLAJA: Kaj?

NASTASJA FILIPOVNA: Na primer, kaj si mislite o knezu Miškinu.

AGLAJA: O knezu Miškinu?

NASTASJA FILIPOVNA: Saj ste ga že videli, kajne?

Danes popoldne sem se oglasila pri Gavrilu Ardalionoviču, da bi ga z družino povabila na današnje praznovanje ...

NINA ALEKSANDROVNA (*tiho*): Kakšno neprijetno presenečenje.

GANJA: Mama!

NASTASJA FILIPOVNA (*kot da ni nič slišala*): Pa sem v tistih malih sobicah spoznala nekega kneza, ki je na novo prišel v mesto. Najprej sem mislila, da je služabnik, ker je odprl vrata s pokvarjenim zvoncem, in sem zakričala nanj kot na kočijaža. Šele potem sem izvedela, da je v bistvu obubožan knez in da je vaš sorodnik. Posebej me zanima vaše mnenje o njem. Kasneje se bosta videla. Ko pride sem.

LIZAVETA: Sem pride?

NASTASJA FILIPOVNA (*Jepančinu*): Vaša žena, Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: Ja, gospa.

NASTASJA FILIPOVNA: Sem pride, seveda sem tudi njega povabila. Ganjka tukaj bi vam to lahko že povedal.

Zakaj niste?

Ganja je tiho.

NASTASJA FILIPOVNA: No, Aglaja Ivanovna?

AGLAJA: Sestra je starejša. Naj ona govori naprej.

NASTASJA FILIPOVNA: Mene zanimata vi.

AGLAJA (*išče besede*): Mora biti pač revež, ki je prišel k sorodnikom beračiti, ali pa navaden tepček. Navaden idiot.

NASTASJA FILIPOVNA: Še kaj?

ADELAJDA: Aglaji se je podpisal v spominsko knjigo!

NASTASJA FILIPOVNA: Naj govori vaša sestra.

Nadaljujte.

AGLAJA: Izgubila sem se.

(Tišina, v kateri Aglaja gleda Nastasjo Filipovno in ta nazaj.)

S knezom smo sedeli v salonu, ko je Ganji iz denarnice padla fotografija.

NASTASJA FILIPOVNA: Čigava fotografija?

AGLAJA: Vaša, gospa.

NASTASJA FILIPOVNA: Moja! Jo hranite v denarnici, Ganjka?

TOCKI: Sami ste mu jo poslali, gospa.

NASTASJA FILIPOVNA: Moja fotografija! Moje fotografije da se valjajo po vseh salonih Peterburga! Čisto mi je šlo iz glave. In potem?

AGLAJA: »Taka je torej Nastasja Filipovna?« je na to rekel knez. »Čudovito lepa je!«

NASTASJA FILIPOVNA: Kako je vedel, da sem to jaz?

AGLAJA: Knez je rekel, da vas je Rogožin tako dobro opisal, da si vas je zamišljal natančno tako. Rekel je celo, da vas je nekje gotovo že videl! Da je nekje že videl vsaj vaše oči.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj res?

AGLAJA: »Morda kdaj v sanjah!«

NASTASJA FILIPOVNA: Kako neverjetno!

AGLAJA: »To je ponosen obraz, strahotno ponosen, in poglejte, ne morem vedeti, ali je dobra. Oh, ko bi bila dobra! Potlej bi bilo vse rešeno.«

NASTASJA FILIPOVNA: To je rekel o ženski, ki je sploh ne pozna?

AGLAJA: Ganja ga je vprašal, ali bi se s tako žensko poročil.

»Jaz se ne morem z nikomer poročiti, jaz nisem zdrav.«

In Ganja: »A Rogožin bi se poročil? Kako se vam je zdelo?«

In knez je odgovoril: »Poročil bi se že, a čez teden dni bi ji najbrž prerezal vrat.«

NASTASJA FILIPOVNA: Kako pronicljivo. Za človeka, ki me je videl samo na fotografiji.

ADELAJDA: Maman, bo govorila samo Aglaja?

LIZAVETA: Gospa, dovolj je.

Dosti je bilo tega, zašli smo.

NASTASJA FILIPOVNA: Oprostite, gospa.

Aglaja, veliko ste opazili o knezu.

In Nastasja Filipovna fokus preusmeri z Aglaje na druge, ki se jim nasmehne.

JEPANČIN (*vpade*): No, in vi?

NASTASJA FILIPOVNA: Jaz kaj, Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: Boste povedali? Se boste odločili?

Obljubili ste, da boste danes povedali odločilno besedo: biti ali ne biti!

NASTASJA FILIPOVNA: Ah, ker ste z Afanasijem Ivanovičem tako silili vame, zato sem tako rekla, da.

AGLAJA: Biti ali ne biti kaj, papa?

JEPANČIN: Povedala bo, ali bo vzela Ganjo ali ne, ljubica moja. Za moža!

TOCKI: Torej ne boste?

JEPANČIN: Ne pozabite, da je svoboda mojega prijatelja odvisna od vas. In da vam ponuja zelo veliko.

NASTASJA FILIPOVNA: 75 tisoč je seveda veliko denarja.

TOCKI: Kaj torej?

NASTASJA FILIPOVNA: Odločila se bom. Seveda se bom odločila. Jaz držim besedo, gospodje.

Čakamo le še na kneza Miškina: osebo, ki je tako čudovito dobra po srcu, skoraj kot otrok, in tako čudovito drugačna od vseh nas. Kneza Miškina, ki me je danes spoznal po fotografiji. Kneza Miškina, ki me je danes spoznal po očeh tudi, ko sem ga na vratih nadrla kot porednega paža, ki je zaspal v službi. Brez kneza Miškina se ne bom ničesar odločila.

Zdaj pa dovolj teh vprašanj.

JEPANČIN: Dovolj.

NASTASJA FILIPOVNA: Nazdravimo!

Šampanjec! Šampanjec za vse!

Nazdravijo.

5. Posmehljivi prizor Nastasje, Adelajde in Aglaje, ki se slabo konča

NASTASJA FILIPOVNA: Aglaja Ivanovna in Adelajda Ivanovna! Kako sem vesela, da sem vaju spoznala. Šampanjec!

AGLAJA: Maman neпусти.

NASTASJA FILIPOVNA: Lizaveta Prokofjevna, samo danes? Danes je posebna priložnost. Rojstni dan imam. Petindvajset let.

JEPANČIN: Draga, danes boš pa dovolila.

LIZAVETA: Kozarec in pol.

NASTASJA FILIPOVNA: Vajinega papana že dolgo poznam, vaju sem pa danes posebej vesela.

ADELAJDA: Tudi mene?

NASTASJA FILIPOVNA: Zakaj ne?

ADELAJDA: Kaj?

NASTASJA FILIPOVNA: Zdaj se bomo imele fino. *Nastasja Filipovna se usede k Aglaji in Adelajdi in jima poda šampanjec. Obe imata tremo. In sta ljubosumni, če Nastasja drugi posveča več pozornosti.*

ADELAJDA: Knez je dober, samo majčkeno preveč preprost. Tako da je že kar majčkeno smešen.

NASTASJA FILIPOVNA: Mislim, da svoje misli niste izgovorili do kraja, Adelajda.

AGLAJA (*vpade*): Moja misel je bila, da je ta knez v resnici najbrž en dober slepar, ne pa idiot s tresavico in čudno boleznijo.

ADELAJDA: Jaz to že ves čas mislim. In to je res grdo, kako se je igral z nami na prvem obisku. Kaj je mislil, da bo imel od tega?

AGLAJA: Pripovedoval je o nekem oslu!

NASTASJA FILIPOVNA: O oslu?

ADELAJDA: O oslu!

Aglaja, Adelajda in Nastasja Filipovna se smejijo. Lizaveta ves čas spremlja.

LIZAVETA: Zgodbo oslu bi lahko tudi preskočili. Kaj se režiata? Knez je čudovito pripovedoval o oslu. Sam ga je že videl, pa ti? Saj še nikoli nisi bila v tujini.

ADELAJDA: Osla sem že videla, maman.

AGLAJA: Jaz pa tudi slišala.

LIZAVETA: Obnašata se sramotno grdo. Morate jima oprostiti, gospa, saj drugače sta dobri. Neuravnovešeni sta, lahkomiselni in prismojeni. Jaz pa zmeraj dobra, in to je moja edina napaka.

NASTASJA FILIPOVNA: Pustite nas, da se smejemo, Lizaveta Prokofjevna.

ADELAJDA: »Mislite, da znate dobro brati obraze?« je knezu rekla Aglaja. In pri tem seveda držala resen obraz, kot zna.

AGLAJA: »Ja, to pa res,« odgovori on. S takim sramežljivim smehcem, ki ti resnično stopi na živec. In ves čas takole bulji vame, zaradi česar sem se počutila kot trapa. Kar me je ujezilo.

ADELAJDA: »Potem pa povejte, kaj vidite na nas. Na meni, moji sestri. In tudi na najini mami!«

AGLAJA: In on o Adi:

»Vi, Adelajda Ivanovna, imate srečen obraz kot dobrosrčna sestra. Vendar se mi hkrati zdi, da vas grize kakšna bridkost. Zlato srce, a le niste veseli. Na obrazu imate poseben odtenek kot Holbeinova *Madona* v Dresdnu.«

ADELAJDA: In on o Agi: »Izredno lepi ste, Aglaja Ivanovna. Tako ste čedni, da je človeka kar strah pogledati vas.«

NASTASJA FILIPOVNA: In nič drugega ni rekel? Samo da je vaša sestra izredno lepa? Lepa je res, neverjetno je lepa.

ADELAJDA: Pa še nekaj poetičnega je rekel: »Lepoto je težko presojati; na to še nisem pripravljen. Lepota je uganka.«

NASTASJA FILIPOVNA: Lepota in mladost skupaj še posebej.

AGLAJA: Adi, nehaj.

ADELAJDA: »Neverjetno lepa je«, je rekel in se takole navdušeno, obsedeno, noro zagledal v Aglajo. In je kar ni nehal gledati.

LIZAVETA: Punci, obnašata se izredno slabo.

NASTASJA FILIPOVNA: Pustite nas, Lizaveta Prokofjevna. In potem je nadaljeval?

ADELAJDA: Seveda je nadaljeval.

AGLAJA: Adi, nehaj.

LIZAVETA: Adelajda, sestri sta, pomagajta si.

NASTASJA FILIPOVNA: Pustite nas, Lizaveta Prokofjevna.

ADELAJDA: »Lepa je skoraj kot ...«

NASTASJA FILIPOVNA: Skoraj kot?

AGLAJA: Adi, ne nadaljuj!

ADELAJDA (*užiiva*): »Lepa je skoraj kot Nastasja Filipovna, čeprav ima čisto drugačen obraz!«

NASTASJA FILIPOVNA: Menda ne!

ADELAJDA: Točno to.

AGLAJA: Adi, hvala.

ADELAJDA (*se obrne k Lizaveti*): »Kar pa se vašega obraza tiče, Lizaveta Prokofjevna, sem prepričan, da ste popoln otrok, v vsem dobrem

in slabem, ne glede na to, da ste že v letih.«

Tako je knez rekel mami!

Temu se tudi drugi ljudje smeji in Lizaveti je nerodno.

NASTASJA FILIPOVNA: To je rekel? Dobro vas je prebral.

AGLAJA: Dobro se je izmazal. Vsem se je priliznil, še celo mami.

ADELAJDA: Še zlasti mami!

LIZAVETA: Ni se hotel prilizniti, pa sem bila vseeno počaščena.

AGLAJA (*Nastasi*): Nekaj zelo lepega je pa knez povedal o vas.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj?

AGLAJA: Raje ne bi povedala pred vsemi.

NASTASJA FILIPOVNA: Kar povejte.

AGLAJA: »Ta obraz, nenavaden po svoji lepoti, me je presunil. Na njem sta nekakšna prevzetnost in zaničevanje, skoraj sovraštvo, obenem pa nekaj tako ganljivo zaupljivega. Na tem obrazu je veliko trpljenja. Lepota bledega obraza, skoraj majčkeno vdrtih lic in žarečih oči. Nenavadna, neznosna lepota!« Želim si, da bi kdo kaj takega rekel o meni. Vendar žal nisem institucija, ampak samo človek.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj?

AGLAJA: Nekdo je menda to rekel o vas.

NASTASJA FILIPOVNA: Ja. Tako je.

AGLAJA: No, v glavnem. In potem je knez poljubil tisto vašo fotografijo.

NASTASJA FILIPOVNA: Res?

AGLAJA: In jaz sem jo vzela v roke in se na dolgo zagledala vanjo.

Aglaja se tudi zdaj zagleda v Nastasio Filipovno.

LIZAVETA: Zdaj sta pa povedali dovolj. Na to sem knezu jaz rekla: »Zdi se mi, da se vam najbrž blede.« In sem vrgla fotografijo na mizo, se obrnila stran in ga nisem več pogledala.

Fotografije pa tudi ne. Zdaj je pa dovolj. Ivan Fjodorovič, morda bi bil čas, da gremo.

LEBEDEV: Ostanite še z nami, Lizaveta Jpančina. Saj se imamo lepo!

Nina Aleksandrovna! Jaz bi rad kaj slišal o vas! Na primer to, koliko denarja si je uspel izposoditi vaš mož v današnjem večeru, in ne da bi to kdorkoli opazil! Občudovanja vredno, res, jaz sem kar zavisten.

GANJA: Oče!

NASTASJA FILIPOVNA: Lebedev, čisto prav imate.

Tem gostom do zdaj nisem posvetila nobene pozornosti.

General Ivoglin, žulite svoj šampanjec, gotovo se pripravljate, da bi nekaj povedali. Zdaj imate besedo.

IVOLGIN: Saj se poznamo. General Ivoglin, upokojen in nesrečen.

6. Ivoglinovi in škandal s pljunkom

GANJA: V družbi mi ni do tega, da bi jih predstavljal. V tej dotični družbi še posebej ne.

NINA ALEKSANDROVNA: Mislim, da sramota tega večera mojemu sinu zavdaja globoke duševne rane. Že nekaj časa je razdražen ob vsaki malenkosti. Moja edina želja je, da bi bil srečen. (*Ganji*.)

To, da se ta ženska norčuje iz tebe, ni vredno tistih 75 tisoč.

NASTASJA FILIPOVNA: Norčevanje, tako vi gledate na to?

GANJA: Mama!

NINA ALEKSANDROVNA: Če je pa res. Zakaj ta zveza? Zakaj si tej ženski dovolil, da je vstopila v naša življenja? Zakaj? Do tega trenutka je bila zelo prevzetna in ni niti namignila, da bi se želela seznaniti z nami. Še omenila nas ni, kot da nas ni na svetu.

GANJA: Mama, nehaj. Govori o čem drugem. O čemerkoli.

NINA ALEKSANDROVNA: Moja edina želja je, da bi bil ti srečen, ampak ne bom odnehala.

IVOLGIN: V hišo mi bodo pripeljali dvomljivo žensko. Ampak dokler diham, se to ne bo zgodilo, gospa!

NASTASJA FILIPOVNA: Žal mi je, da tako mislite, general, medtem ko pijete moj šampanjec.

IVOLGIN: Šampanjec je pravzaprav njegov! (*Pokaže na Tockega*.) Vse, kar imate, je njegovo!

NASTASJA FILIPOVNA: Temu seveda ne morem oporekati.

GANJA: Oče, nališpali ste se in si pobarvali brke, ko smo odšli sem, zdaj pa me tako sramotite. Nališpali ste se, in sicer ravno v trenutku, ko ona samo išče priložnost, da bi mojo družino zasula s porogom.

NASTASJA FILIPOVNA: Vi, Ganja, ste tako samoljubni in slavohlepni, da to že meji na hipohondrijo.

IVOLGIN: Ganjka, te gospe ne vidim prvič! Pri njej sem že nekajkrat bil!

GANJA: Oče, nehajte! Pijani ste kot čep.

Zakaj ste ju vabili sem, gospa?

NASTASJA FILIPOVNA: Želela sem si spoznati vašo družino.

V prostor neopazno pride knez Miškin. Vsi so preveč zaposleni, da bi ga opazili.

NINA ALEKSANDROVNA (*Ganji*): Norčuje se iz tebe, sin. To ni vredno tistih 75 tisoč.

In Nina Aleksandrovna pljune Ganjo v obraz. Ganja udari mamo, da ta pade na tla. Akutno vznemirjenje v salonu. Nastasja Filipovna se začne smejati. Smeje se in smeje.

7. Nastasja Filipovna ima napad histeričnega smeha

IVOLGIN: Ganjka! Kaj pa počneš?

LIZAVETA: Nina Aleksandrovna! Ste v redu?

NINA ALEKSANDROVNA: Dobro sem zadela!

GANJA: Mama, oprostite! Oprostite!

Za hip se mi je stemnilo pred očmi, popolnoma sem se spozabil.

Nastasja Filipovna se smeje in smeje.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, naredite kaj.

JEPANČIN: Kaj?

LIZAVETA: Hčerki bom odpeljala domov.

GANJA: Oprostite, res je bilo ponesreči, mama.

LIZAVETA: To ni kraj za vaši hčerki. In tale smeh meji na histerijo.

TOCKI: Ne smejte se brez razloga, Nastasja Filipovna, izgleda čudno.

JEPANČIN: Mogoče ima mrzlico.

AGLAJA: Mogoče nekoga čaka.

LEBEDEV (*uživa*): Očitno je popolnoma zmešana! *Nastasja Filipovna se smeje in smeje.*

NASTASJA FILIPOVNA: Moj petindvajseti rojstni dan. Kako hitro je vse minilo.

Moje stanovanje ni posebej veliko, je pa res čudovito opremljeno.

Za kar je zaslužen Afanasij Ivanovič Tocki. Vse, v čemer danes uživamo, je plačal gospod Tocki.

Teh zadnjih pet let, odkar sem prišla v Peterburg, mu še posebej ni bilo škoda denarja zame. Ker je še računal na mojo ljubezen. Človek se razkošja navadi in se mu težko odpove. Tako pravijo.

Samo da sem se ga jaz navadila, podredila pa se mu nisem. Kot da mi je možno preživeti tudi

brez. Sicer pa so na meni tudi druge stvari, ki ljudi neprijetno presenečajo. Moje služabnice so izključno ženske. Nekatera moja nagnjenja so menda nezaslišana. Ukvarjam se s stvarmi in sredstvi, ki so spodobni in dobro vzgojeni osebi nepredstavljeni. Ljudje, ki jih vabim, so precej neizbrani. Strašno rada imam smešne starke in celo tepčke. Kamelije, generali in oderuhi. In tudi danes družba ni nič drugačna. Ta večer sem v najlepši obleki, kar v mojem primeru, ker bi bila opazna tudi v vreči za krompir, vsekakor naredi vtis.

Vsi opazijo, da se je med njimi prikazal Miškin.

NASTASJA FILIPOVNA: Knez.

MIŠKIN: Zamišljaj sem si vas natanko takšno, kakršni ste. Nekje sem vas že videl. Vsaj te vaše oči!

V sanjah sem jih videl. Samo da se v sanjah niste tako smejali. Takemu nesrečnemu dogodku.

ADELAJDA: Pravi knez!

JEPANČIN: Knez brez kopejke.

Nastasja Filipovna se še naprej smeje.

MIŠKIN: Nastasja Filipovna!

Nastasja Filipovna se še naprej smeje.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj?

MIŠKIN: Ste res taki, kot se zdajle kažete?

NASTASJA FILIPOVNA (*se neha smejati*): Res nisem taka, uganili ste.

Oprostite, spozabila sem se.

Nastasja Filipovna stopi k Nini Aleksandrovni in jo poljubi.

MIŠKIN (*Ganji*): Kako vas bo še sram, da ste to naredili!

GANJA: Kaj pa se vi vtikate, to nima nič z vami.

Saj ne veste, kaj se je dogajalo prej!

MIŠKIN: Vaša mati vas je želela samo zaščititi.

LEBEDEV (*Miškinu*): Rekli ste, naj jo bo sram. In je v hipu prenehala s histerijo. Kako vam je to uspelo?

MIŠKIN: Vem, da v resnici ni taka.

GANJA: Kaj pa vi veste. Saj je sploh ne poznate, danes ste jo prvič videli.

LIZAVETA (*Nastasji*): Mogoče imate vendarle malo mrzlice, gospa?

NASTASJA FILIPOVNA: Ne samo malo, kar veliko.

Zato sem se pa tudi tako oblekla.

TOCKI: Mogoče bi bilo bolje, da gremo domov in vam damo mir?

NASTASJA FILIPOVNA: Nikakor ne. V bistvu je še celo nujno, da imam danes goste. Ker se bo

danes odločilo nekaj pomembnega, kot vam je že vsem znano. Do takrat pa ...

AGLAJA: Do takrat pa?

NASTASJA FILIPOVNA: Kdo bi povedal še kaj grdega?

TOCKI: Ali ne bi rajši že nehali?

NASTASJA FILIPOVNA: Vam sem še dolžna odločitev.

TOCKI: In? Ste se odločili ali ne?

NASTASJA FILIPOVNA: Knez Miškin, obračam se na vas. Moja stara prijateljca, general Jpančin in Afanasij Ivanovič tule, bi me na vsak način rada spravila v zakon. Afanasij Ivanovič je pripravljen dati 75 tisoč, da bi se me znebil in me poročil z Gavrilo Ardalionovičem. Svetujte vi, ker ste novi: naj se poročim ali ne? Naredila bom, kot boste rekli vi.

8. Miškin okleva

MIŠKIN: Zakaj mene sprašujete to?

Jaz sem vas danes šele spoznal.

NASTASJA FILIPOVNA: Pa bi vendarle rekla, da me najbrž poznate, razumete boljše kot večina.

MIŠKIN: Nikakor ne.

GANJA: Zakaj sprašujete njega?

NASTASJA FILIPOVNA: Knez, odgovorite mi. Prosim.

MIŠKIN (*Ganji*): Vi bi se poročili z njo?

GANJA: N-ne vem.

MIŠKIN: Ali je takšno obnašanje vredno 75 tisoč? Trpite zaradi nje, saj vas vidim. Po mojem ni vredno.

GANJA: Se vam zdi, da bi bila poroka z njo sramota?

MIŠKIN: Velika sramota.

GANJA: Prej se nisem mogel odločiti, zdaj se pa bom. Poročil se bom z njo. Poročiti se mislim iz strasti, ker vidim pred sabo nekaj velikanskega. Vzel bom teh 75 tisoč, pa ne, da bi kupil kočijo in se začel obnašati kot gospod. Temveč: da bi iz njih naredil še več.

MIŠKIN: Mogoče se ona ne bo poročila z vami.

GANJA: To samo tako pravi.

Žensko maščevanje, nič drugega. To je grozno razdražljiva, nezaupljiva in samoljubna ženska.

NASTASJA FILIPOVNA: Tako gledate na to?

GANJA: Ravno take hočejo biti ves čas glavne. Kljub temu se bo poročila z mano. Mene zdaj zaničuje, ker bi jo poročil zaradi denarja, čeprav

je bila tuja ljubica. Da ne rečem beračica. Da ne rečem lastnina. Kdo bi njo hotel zaradi nje same!

AGLAJA: V njenem salonu boste tako govorili pred njo?

NASTASJA FILIPOVNA: Gavrila Ardalionovič je zelo neizprosen možki, Aglaja Ivanovna.

MIŠKIN: Ampak ali ste jo sploh kdaj imeli radi?

GANJA: Najprej ja. Ampak vrednost nekaterih žensk je precej enoplastna. Če bo hotela živeti mirno, bo lahko. Če pa se bo upirala, jo bom pustil in pobral denar.

MIŠKIN: Zakaj bi hotela v tako poroko, če ve, da bo v njej tako trpela? Saj bi se lahko poročila tudi s kom drugim.

GANJA: Ima že kakšne razloge za to. Poleg tega je prepričana, da jo imam noro rad.

LIZAVETA: Gotovo. Ker kogar človek tepe, tega ima rad, saj vsi poznamo ta slavni rek.

GANJA: Knez, mogoče delam napako, da vam vse to govorim in se vam izpovedujem. Ampak ste eden prvih plemenitih ljudi, ki sem jih srečal.

Tako da mogoče prvič v dveh letih govorim iskreno.

NASTASJA FILIPOVNA: Lepo sta se pogovorila. Kaj pa moje vprašanje?

MIŠKIN: Oprostite, Nastasja Filipovna, nanj ne morem odgovoriti.

NASTASJA FILIPOVNA: Ne opravičujte se, ker boste pokvarili svojo izvirnost in čudovitost. Res mislite, da sem popolna?

MIŠKIN: Res tako mislim.

GANJA: Ste zaljubljeni vanjo?

MIŠKIN: Ne, to pa ne.

GANJA: Pa ste vseeno zardeli.

NASTASJA FILIPOVNA: Knez, kaj mi svetujete? Naj se poročim z Gavrilo Ardalionovičem ali ne?

MIŠKIN: Na to ne morem odgovoriti. To se morate odločiti sami.

NASTASJA FILIPOVNA: Ja ali ne?

Odgovorite.

MIŠKIN: Ne bom.

Nastasja Filipovna pozvoni. Vstopi Rogožin.

8. Rogožin

NASTASJA FILIPOVNA: Točno ob pol dvanajstih.

Če kdo hoče, seveda lahko gre, nikogar ne silim, da ostane.

ROGOŽIN: Tukaj je tudi knez Miškin?

NASTASJA FILIPOVNA: Seveda. Kaj si pa mislil.

Saj si mu menda sam razlagal vse sorte o meni na nekem vlaku. In od takrat se mu zdi, kot da sva že stara znanca.

Tale (*pokaže Ganjo*) pa mu je kazal moje fotografije.

Rogožin, Gavriła Ardalionovič, ki je nekoč pisal zaljubljena pisma tejle deklici, čudežni Aglaji Ivanovni, ima možnost, da se odpove prejšnji ljubezni in se poroči z mano, za kar mu tale gospod tukaj, Tocki, ki ga že poznaš, ponuja 75 tisoč.

ROGOŽIN: Kaj pa govorite? Kaj je to?

NASTASJA FILIPOVNA: Jaz sprašujem kneza, ali naj ponudbo sprejemem, vendar je knez trmasto tiho.

ROGOŽIN: Knez, je to res?

MIŠKIN: V to ne želim biti vpleten. Saj vas sploh ne poznam, in to sem gospodični Nastasji Filipovni tudi razložil.

NASTASJA FILIPOVNA: Ne bom se odločila, dokler knez ne pove, kaj misli on.

ROGOŽIN: Kupim ga lahko. Dam mu tisoč rubljev.

Tri tisoč, pa se bo umaknil in mi prepustil nevesto. Tak je. Zato sem prišel sem. Da ga podkupim in ga spravim stran.

GANJA: Pijan si.

Rogožin strmi v Nastasjo Filipovno.

ADELAJDA (*Aglaji*): Čisto je bled. Celu usta ima modra. Gleda jo, kot da je magnet ali božanstvo.

Miškin se s fascinacijo zazre v Rogožina, ki strmi v Nastasjo Filipovno.

MIŠKIN: S pogumom človeka, ki je obsojen na smrt in nima česa izgubiti.

AGLAJA: Kaj?

LIZAVETA: Sem vam rekla, da je idiot. Nor je.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj pravite, knez?

MIŠKIN: Adelajda Ivanovna, dopoldne ste me prosili, naj vam predlagam kakšen motiv za vaše slikanje. In sem vam predlagal obraz na smrt obsojenega. In sicer minuto, preden se bo sprožila giljotina, tik preden mu glavo položijo na tisto mizo.

To je to!

To je on!

Nastasja Filipovna in Aglaja strmita v Miškina.

Rogožin še vedno v Nastasjo Filipovno.

NASTASJA FILIPOVNA: Obraz na smrt obsojenega?

MIŠKIN: Obraz obsojenca tik po tem, ko je stopil na morišče.

To je on!

Pred kratim sem tak prizor videl v Baslu. Bil je močan in pogumen moški, velik zločinec menda. Že nekaj časa je živel v ječi in pričakoval usmrnitev kakšen teden kasneje. Šele ob petih zjutraj je izvedel, da so po nekem naključju stvar pospešili in da bo še istega dne ob desetih usmrčen. Bil je močan, pa je na morišču prebledel kot najbolj beljen pisemski papir. Slučajno se je ozrl po množici, ki je prizor spremljala, povsod vpitje, vrvenje, deset tisoč obrazov, in slučajno sva se ujela z očmi. In v istem trenutku sem vse razumel.

NASTASJA FILIPOVNA: Razumel kaj?

MIŠKIN: Raztresene, razgibane misli, ki so potovale po njegovih možganih v tistih par trenutkih, v katerih se je čas obenem raztegnil in skrajšal na majhen hip. Prepričan sem, da se človeku tudi takrat, ko je že tik pred koncem, dozdeva, da ima pred seboj še mnogo življenjskih dogodkov: Še poklekniti moram. Glavo položiti na mizo. Rabelj mora spustiti rezilo. Še celo, ko bo glava odletela, bom še malo, kakšno sekundo morda še videl. Neskončno število drobnih dejanj, četudi vsi skupaj ne trajajo dlje od nekaj trenutkov. Poljubljal je križ, ki mu ga je v tolažbo pred usta molil duhovnik. Njegove misli so morale biti razbite in smešne. Verjetno je opazil bradavico na nosu nekoga v publikii in umazan ovrtnik na rabljevem oblačilu. Zavohal je čebulo, ki jo je zjutraj jedla drhal. Poteptane konjske fige po tleh. Komaj zaznaven vonj kadila, s katerim je duhovnik nekaj ur prej daroval jutranjo mašo. Kovinski vonj križa. In obenem ves čas, ves čas to zavedanje, oporišče, ki ga ni mogoče pozabiti. Rezilo nad njegovo glavo. Nikogar drugega od deset tisočih ne ženejo na morišče, mene pa bodo usmrtili! In tako do zadnje četrтинke sekunde, ko glava že leži na kladi. In nad njo rezilo in zdrs kovine, ki pada. In še celo po tem: do današnjega dne traja spor, ali glava morda za sekundo še ve, ali je odletela. Kakšna misel! Samo pomislite, kakšna slika bi to bila, Adelajda Ivanovna. Si predstavljate?

ADELAJDA: Ne.

LIZAVETA: Sem vam rekla, da je bebec. Popoln idiot.

Ivan Fjodorovič, gremo.

Miškin se zbudi iz svojega ognjevitega transa.

Nastasja Filipovna tudi.

MIŠKIN: O takih stvareh pač razmišljam.

ROGOŽIN (*Nastasji*): Se res mislite poročiti z njim?

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj vam pa je, da si me drznete vprašati kaj takega?

Sem vam že povedala, da se ne odločim brez kneza.

ROGOŽIN: Torej ni res? Ker če je res, ga kupim, takoj. Ali pa vas. 18 tisoč.

LEBEDEV: 18 tisoč? Na tole mizo boste vrgli 18 tisoč?

NASTASJA FILIPOVNA (*Rogožinu*): 18 tisoč?

Je to vse?

LEBEDEV: 18 tisoč. Kar tako.

NASTASJA FILIPOVNA: Kako vulgarna poteza.

18 tisoč bi dali za eno žensko, ki je še na slabem glasu.

Vulgaren trgovec ostane trgovec, pa četudi misli o sebi, da je ne vem, kaj.

ROGOŽIN: Moj oče je bil trgovec, jaz ne.

NASTASJA FILIPOVNA: In kaj ste vi? Nič. Mislite, da ste kaj boljšega? Popolnoma neizobražen človek ste.

Z očetovim denarjem mi kupujete uhane, ki jih potem vzamete nazaj.

MIŠKIN: Nastasja Filipovna!

ROGOŽIN: Potem pa 40 tisoč. Vse v gotovini. Zdaj takoj.

NASTASJA FILIPOVNA: 40 tisoč? To je vse? O čem ste se mi bahali prej? Bogue, če vam je oče sploh kaj zapustil. Ali je vse samo navadna tračarija in je vse zapustil vašemu bratu. Bog ve, da bi si bolj zaslužil od tebe.

ROGOŽIN: 50 tisoč dam. Zdaj takoj.

LEBEDEV: 50 tisoč!

ROGOŽIN: Utihnite, Lebedev!

LEBEDEV: 50 tisoč je manj kot nič.

ROGOŽIN: Še eno besedico, Lebedev, pa vas tako premlatim, da te bog ne bo prepoznal!

70. 70 tisoč, samo da se ne poročite z njim, Nastasja Filipovna.

LEBEDEV: 70 tisoč za eno punco! Pijan je!

Rogožin vstane in udari Lebedeva.

MIŠKIN: Parfjon Semjonovič! Ustavite se!

NASTASJA FILIPOVNA: Če boste razgrajali po mojem salonu, vas bom vrgla ven.

ROGOŽIN: 70 tisoč! 70 tisoč!

MIŠKIN: Rogožin, umirite se. Prosim vas.

NASTASJA FILIPOVNA: Ven vas bom vrgla.

Knez, zdaj ste slišali vse.

Gavrila Ardalionovič bi me vzel za Tockijevih

75 tisoč. Tale tukaj zame v umazanem zavitku časopisnega papirja ponuja 70. Manj.

ROGOŽIN: Več bom ponudil.

NASTASJA FILIPOVNA: Tiho ali pa vas vržem ven.

V svoji hiši sem še sama gospodinja.

Odgovorite, knez.

TOCKI: Nastasja Filipovna, zdaj je dovolj. Neresni ste.

NASTASJA FILIPOVNA: Ne razumem, Afanasij

Ivanovič. Imate proti komu v tej družbi kakšne

zadržke? Proti knezu? Proti Ganjki? Proti

Rogožinu jih sicer imate, ampak tukaj se ne

da pomagati.

TOCKI: Nimam.

NASTASJA FILIPOVNA: Celo svojo usodo sem

položila v roke kneza, ki ga danes prvič vidim.

Vse moje življenje visi na nitki. Vam se zdi to neresno?

TOCKI: Ne.

JEPANČIN: Kaj pa ima ta knez Miškin z vašo poroko?

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj pa imate vi? Knez je prvi človek v mojem življenju, ki je povsem čist.

On je vame verjel na prvi pogled in tudi jaz

zaupam vanj.

Odgovorite, knez.

JEPANČIN: Nastasja Filipovna, kaj se greste?

TOCKI: Nastasja Filipovna, obljubili ste. Meni je

hudo. In seveda sem v zadregi. To je resna

zadeva, ki se tiče časti in srca. Vi pa ste z njo

opravili kar takole na hitro in vpricho ljudi, celo

v kontekstu nekakšne večerne družabnosti.

NASTASJA FILIPOVNA: Tišina.

Odgovorite, knez. Naj se poročim ali ne? Za

70, 75 tisoč?

MIŠKIN: N-ne poročajte se.

ROGOŽIN: Ubil vas bom. Za to vas bom ubil.

NASTASJA FILIPOVNA: Ne bom se. Gavrila

Ardalionovič! Ste slišali, kako je odločil knez?

GANJA: Torej mi ne preostane drugega, kakor da se vam zahvalim za izredno obzirnost, s kakršno

ste ravnali z menoj.

Grem.

NASTASJA FILIPOVNA: Nikamor.
 LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, gremo.
 AGLAJA: Koliko je ura, maman?
 NASTASJA FILIPOVNA: Polnoč bo.
 AGLAJA: Vprašala sem maman.
 LIZAVETA: Aglaja Ivanovna!
 NASTASJA FILIPOVNA: Šampanjec? Mogoče boste
 potem boljše volje, Aglaja Ivanovna. Jaz bom
 ta večer popila vsaj tri kozarce, vam že zdaj
 povem.
 ADELAJDA: Kar naenkrat čemerna, sitna in
 natakjnena.
 NASTASJA FILIPOVNA: Tako gledate na to,
 Adelajda?
 Afanasij Ivanovič: vzemite svojih 75 tisoč in
 vedite, da vam dajem tudi brez te miloščine
 popolno svobodo. Devet let in tri mesece, dosti
 je! Jutri bo vse drugače, prvič v življenju bom
 samostojna ženska. Afanasij Ivanovič, takoj jutri
 se bom odselila iz tega stanovanja. In poslej ne
 bom več prirejala večerov, gospoda!
 General, tudi vi vzemite te svoje bisere,
 podarite jih ženi.

Nastasja Filipovna si sname bisere in jih vrže Ivanu Fjodoroviču.

JEPANČIN: Nastasja Filipovna!
 LIZAVETA: Mrzlica, nedvomno.
 ADELAJDA: Papa, lepi biseri.
 LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, kako se vam je zdaj
 zaletelo.
 JEPANČIN: Oprosti, draga.
 NASTASJA FILIPOVNA: Ljudje tukaj se opravičujejo
 zaradi najbolj nemogočih razlogov. Biseri so
 vendar čudoviti, Lizaveta Prokofjevna, in zelo
 malo rabljeni, vzemite jih.
 JEPANČIN: Afanasij Ivanovič, kaj se vam zdi: ali se ji
 ni zmešalo? Hočem reči, ne metaforično, ampak
 medicinsko?
 TOCKI: Saj sem rekel, da je bila že od nekdaj
 nagnjena k takim rečem.
 ROGOŽIN: Ponudil bom več.
 NASTASJA FILIPOVNA: Koliko?
 ROGOŽIN: 100. Ponudil bom 100 tisoč.
 NASTASJA FILIPOVNA: Dobili boste dva milijona in
 pol, ocenili ste me na 100 tisoč. Dobro.
 Kje je denar?
 ROGOŽIN (*pokaže zvitek*): Tukaj.
 NASTASJA FILIPOVNA: V umazanem časopisnem
 papirju. Kot da bi zavili vanj starega

usmrajenega jesetra z ribje tržnice.

S tem bi kupili nevesto. Dobro.

ADELAJDA: V tem zavitku. Je 100 tisoč rubljev?

NASTASJA FILIPOVNA: Tako poslušajo moški,
 Adelajda Ivanovna.

9. Šampanjec in razvrat

NASTASJA FILIPOVNA: Tukaj je 100 tisoč, ljudje.
 Torej ste držali besedo, Parfjon Rogožin. Sedite.
 ROGOŽIN: Zraven njega?
 NASTASJA FILIPOVNA: Seveda zraven njega.
 LEBEDEV: V vseh tej zmedi ste pa tiho kot miš,
 Knez. Knez Miškin, Miš. Miš, Miškin. Oprostite,
 pijan sem.
 MIŠKIN: Nastasja Filipovna.
 ROGOŽIN: Zakaj on ves čas lazi za mano? Ubil ga
 bom.
 LEBEDEV: Mene?
 ROGOŽIN: Vas. Črv! Pritlehna gosonica! Kamor koli
 se obrnem, ste mi pod nogami!
 LEBEDEV: Kaj se pa zdaj znašate nad mano, jaz
 nisem kriv, da je vaša izbranka tako popadljiva.
 NASTASJA FILIPOVNA: Tišina.
 Tukaj je 100 tisoč, ljudje. Parfjon Semjonovič
 Rogožin bi dal 100 tisoč, da bi se poročil
 z mano.
 ROGOŽIN: Hočete več? Dal bi več.
 NASTASJA FILIPOVNA: Zdaj je prepozno. Ponudil
 si, kar si ponudil.
 Dražba se je dvignila na 100 tisoč.
 Kupčeval je z mano: 18, 20, 30, 50, 70, 100.
 Ocenil me je na 100 tisoč. Kdo od vas je naredil
 kaj podobnega? Mogoče Ganja?
 JEPANČIN: Nastasja Filipovna! Menda ne misliš
 zares oditi s temle za 100 tisoč?
 NASTASJA FILIPOVNA: Nespodobno, kaj? Pet let,
 odkar sem v Peterburgu, tem čudovitem mestu,
 sem prej v francoskem gledališču sedela v loži
 kot nepristopna poosebljena čednost, gledala
 kot prevzetna nedolžnost in se vseh, ki so se
 podili za menoj, izogibala kakor divjakinja.
 Zakaj? Ker sem bila neumna, drugega razloga
 ni. Na izgubi sem bila sama. Pet let sem
 zapravila v jezi. Zadnjih pet lepih let, ki jih ima
 ženska. Zdaj bom manj obzirna. Ganja!
 GANJA: Kaj?
 NASTASJA FILIPOVNA: Zakaj ste me v resnici
 hoteli pripeljati v svojo družino? Mene, ki sem
 Rogožinova?

MIŠKIN: Niste! Vi niste Rogožinovi.

NASTASJA FILIPOVNA (*Ganji*): Rogožin je pred vami mešetaril z mano, pa bi me vseeno poročili. Zakaj?

Cel večer vas sramotim. Zaradi mene ste udarili mater.

Ne bi nič rekla, če bi stradali. Ampak imate plačo. Svoji mami bi poleg sramote, da ste ženo kupili, pripeljali takšno, ki jo že tako sovraži že sicer.

JEPANČIN: Nastasja Filipovna! Ste to res vi? To niste vi! Vi ste tako obzirni in rahločutni ste. Kako pa govorite?

NASTASJA FILIPOVNA: Pijana sem, general. Pardon. Zato bi se malo pozabavala. Afanasij Ivanovič, je smešno?

TOCKI: Jaz se nič ne smejem, pač pa čakam, da bo konec te norije.

NASTASJA FILIPOVNA: Zakaj sem vas pet let mučila in vas nisem spustila na svobodo? Pet let nisem živela z njim, njegov denar pa sem sprejemala. In mislila sem, da imam prav. No, očitno sem isto izgubila tla pod nogami. Ali je bil tega vreden? Kaj pravite, ljudje? Je bil vreden?

AGLAJA: Ne bi rekla.

LIZAVETA: Aglaja Ivanovna, tišina.

NASTASJA FILIPOVNA: Pustite jo že enkrat, Lizaveta Prokofjevna. Naj dekle v mojem salonu govori, kakor hoče. Šampanjec, Aglaja!

LIZAVETA: Nastasja Filipovna, dosti je. Razumem, če se vam vsi tukaj gnusimo. In vas celo razumem. Ampak zdaj je res dosti.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj mi predlagate, generalica?

LIZAVETA: Vzemite 100 tisoč, Rogožina pa enkrat za vselej naženite, če vam je zoprno.

NASTASJA FILIPOVNA: Tako govori poštena ženska.

Slišite, general? Sama ne vem, kdaj me je obsedla norost, da sem hotela vstopiti v pošteno družino. Poštena mati je zaradi mene sinu pljunila v obraz, jaz pa sem jo poljubila. Lizaveta, pravite, naj vzamem 100 tisoč, Rogožina in vse druge pa vržem ven, če ste mi zoprni. Vsekakor ste mi zoprni. Tudi poročila bi se lahko že zdavnaj in to ne z Ganjo, pa mi je bilo tudi to zoprno.

Afanasij Ivanovič, pred recimo štirimi leti sem nekaj časa premišljevala, če bi se poročila z vami. Iz same hudobije. Sami ste se ponujali. To je res, kar je prej rekel. Da se ne more premagati.

TOCKI: Res je. Tak sem.

NASTASJA FILIPOVNA: Potem sem pomislila: ali je vreden take jeze? Mlada Aglaja pravi: ne. In tudi meni se je takrat zagabil. Tako da: raje kot da se poročim z njim, grem na cesto, kjer je v resnici moje mesto.

Ali se moram zadovoljiti z Rogožinom ali pa moram jutri med perice.

Na meni ni nič mojega. Brez vsega me nihče ne bo maral poročiti. Tudi Ganja ne.

GANJA: Jaz prav gotovo ne, odkrito povedano.

JEPANČIN (*zelo pijan*): Mogoče ne on, verjetno pa vas bi poročil knez Miškin.

On je prav tako brez vsega.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj pravite, general?

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, še enkrat vas prosim, da se spomnite, da sta prisotni vaši mladi hčeri.

JEPANČIN: Kaj? Ves čas bulji vanjo. Tako kot je dopoldne pri nas v tisto njeno fotografijo.

Naj pove sam.

NASTASJA FILIPOVNA (*Miškinu*): Poročili bi me tako, kot sem, brez vsega?

MIŠKIN: Res. Res bi vas, Nastasja Filipovna.

NASTASJA FILIPOVNA: Končno nekdo res dobrega srca. Tako si se zaljubil, da bi vzel tudi žensko, ki je Rogožinova?

MIŠKIN: Vzel bi pošteno žensko.

NASTASJA FILIPOVNA: Jaz sem poštena ženska?

MIŠKIN: Ste.

NASTASJA FILIPOVNA: Res ste otrok.

MIŠKIN: Nastasja Filipovna, jaz ničesar ne znam, ničesar nisem videl, ničesar ne vem. Jaz nisem nič, vi ste pa trpeli in ste iz pekla prišli čisti in to ni malo. Zakaj vas je tako sram in bi se iz samega sramu poročili z Rogožinom?

LIZAVETA: Mogoče ima tudi on mrzlico?

JEPANČIN: To ni nič nenavadnega, knezi se poročajo z marsikom. Nekateri so pripravljeni vzeti še ženske iz ciganskega tabora.

MIŠKIN: Nastasja Filipovna, jaz vas imam rad. Umrl bi za vas. Nikomur ne bom dovolil, da bi o vas kaj grdega rekel. Če bova revna, bom delal.

AGLAJA: Slišiš, Adi? Delal bo.

ADELAJDA: Delal bo. Kakšen cringe.

ROGOŽIN: Za to vas bom ubil.

NASTASJA FILIPOVNA (*Rogožinu*): Utihnite, sicer vas vržem na cesto. Sama.

LEBEDEV: Delal bo!

MIŠKIN: Delal bom! Seveda pa mogoče sploh ne bova revna, ampak celo zelo bogata.

LEBEDEV: Kaj je ta papir, knez?

MIŠKIN: To je pismo iz Moskve, v katerem piše, da bom mogoče dobil zelo veliko dediščino, in celo zelo kmalu. Dobil sem ga že v Švici. Avtor je neki gospod Salazkin, advokat.

JEPANČIN: Kaj?

IVOLGIN: Jaz nič več ne razumem.

LEBEDEV: Salazakin je ugleden človek. Če vam je on sporočil, da dobite dediščino, že mora biti res. Poznam njegovo pisavo, če mi dovolite pogledati pismo ... No, da pogledam. Ja, ni dvoma, to je njegova pisava. Po neizpodbitni zadnji volji neke svoje tete dobite kmalu neznanško premoženje. To je preveč komplicirano, da bi zdaj razlagal. Lahko rečem le, da da bo knez mogoče dobil celo dva milijona in pol, lahko pa celo več.

LIZAVETA: Zdaj se še temu blede. Tukaj je prava norišnica, Ivan Fjodorovič.

AGLAJA: Adi, to je prava telenovela.

LIZAVETA: Skrajni čas, da gremo. Ivan Fjodorovič, gremo!

ADELAJDA: Maman, celo večer grozite in grozite, pa nič! (*Se smeje.*)

ROGOŽIN: Več kot jaz? On bo imel več kot jaz?

JEPANČIN: To je torej knez Miškin, zadnji svojega rodu!

Čestitam, čestitam!

LEBEDEV: Tudi ostali nedvomno čestitamo!

LIZAVETA: Naš sorodnik, ki mu je mož še danes posodil 25 rubljev!

NASTASJA FILIPOVNA: Slišite, Rogožin?

ROGOŽIN: Jaz! Jaz sem mu posodil 25 rubljev. In mu dal plašč.

NASTASJA FILIPOVNA (*knezu*): Vas ne bo sram, da je vaša nevesta živela s Tockim in bila njegova ljubica?

Da je skoraj odšla z Rogožinom?

MIŠKIN: Pri njem niste bili, ker bi sami tako hoteli.

To ni bila svobodna volja. In z Rogožinom ne bi ostali niti en dan, že jutri bi šli raje za perico.

Ali pa bi vas on ubil.

ROGOŽIN: Tebe bom ubil!

NASTASJA FILIPOVNA: Tako gledate na to?

MIŠKIN: Ja.

NASTASJA FILIPOVNA: Mi nikoli ne boste ničesar očitali?

MIŠKIN: Nikoli. Mogoče sem smešen, ampak vem, kaj je čast. Vaše življenje ni izgubljeno. Pa kaj potem, če vas hoče Rogožin in če vas je hotel ogoljufati Gavril Ardalionovič? Ponosni ste. Mogoče ste tako nesrečni, da v resnici mislite, da ste krivi. Na vas bo treba zelo paziti. Jaz vam bom stregel. Vse življenje vas bom spoštoval.

LEBEDEV (*joka od pijanskega ganotja*): Kakšen dober človek je to!

TOCKI: Idiot ve, da se žensko, še posebej padlo, najlažje osvoji s prilizovanjem.

NASTASJA FILIPOVNA: Slišite, Rogožin? Kneginja bom. Poročila se bom in moj mož ima milijon in pol. Knez Miškin. General, zdaj sem tudi jaz kneginja. Zdaj bom lahko mirne vesti sedela zraven vaše žene. In hčer. Kdo bi še šampanjec?

Knez, sedite poleg mene.

ROGOŽIN: Jaz bom sedel poleg vas.

NASTASJA FILIPOVNA: Stran.

JEPANČIN: Novo vino že nesejo.

ADELAJDA: Rogožin, kaj vam je? Čisto bled je.

ROGOŽIN: Nič.

NASTASJA FILIPOVNA: Adelajda Ivanovna, ta obraz, temu se reče: trpljenje.

JEPANČIN: Knez, si ne bi še premislili? Mislim, da ste mogoče malo preveč popili, pa niste vajeni.

NASTASJA FILIPOVNA: Rogožin, vzemi svoj zavojček, s knezom se bom poročila. Mogoče bom bogatejša kot ti. Moje življenje se šele začena.

ROGOŽIN (*Miškinu*): Tudi tebe bom kupil. Ali te pa ubijem.

Umakni se.

LEBEDEV: Zaradi bi se? Knez je dober in plemenit, ti pa delaš samo kraval.

LIZAVETA: Nekateri so pa res že preveč popili. Kot sem rekla, gospa, so pijanci samo za skozi vrata.

MIŠKIN: Pijan je in strašno rad vas ima. In tudi jaz vas imam strašno rad.

NASTASJA FILIPOVNA: Knez, z mano še nikoli nihče ni takole govoril.

Ravnal z mano kot s človekom, ne pa lastnino.

Kako se vam zdi vse, kar je rekel knez, Afanasij Ivanovič?

TOCKI: Zmešalo se mu je.

NASTASJA FILIPOVNA: Ker me je zasnubil kot človeka?

Zame so ves čas mešetarili, nihče pa me še ni pošteno zasnubil.

Čas zaceli vse. Smej se kot jaz. Knez, ali misliš, da jaz nisem sanjarila o tebi? Že zdavnaj sem sanjarila, še pri njem na deželi, kjer sem pet let preživela čisto sama.

Premišljuješ, premišljuješ, sanjariš in sanjariš. Da bo prišel nekdo, ki bo dober in pošten in lep in malo nor kot vi in bo prišel in rekel:

»Vi niste nič krivi, Nastasja Filipovna, in jaz vas obožujem!« Včasih sem bila že tako na robu svojega fantaziranja, da bi lahko znorela.

Potem pa je prišel on. Po dva meseca na leto je ostal, me pahnil v sramoto, me žalil, razvnel, spridil in odšel. Tisočkrat sem hotela skočiti v vodo, pa nisem imela poguma. Knez, sanjarka sem in iz naju ne bi moglo biti nič dobrega!

No, to je zdaj to.

Rogožin, pojdiva. Vzemite svoj zavojček in greva.

Nastasja Filipovna se zasmije. Akutno vznemirjenje v salonu.

JEPANČIN: Nastasja Filipovna!

NASTASJA FILIPOVNA: Pa ne, da ste mi verjeli?

Mislite, da bi pogubila tega otroka?

Knez, vi bi morali vzeti malo Aglajo Ivanovno Jepančino, ne pa Nastasje Filipovne.

Uničila bi te.

GANJA: Popolnoma nora je, to je zdaj jasno.

NASTASJA FILIPOVNA: Ganja, upam, da je tebi jasno, da si Aglajo Jepančino danes ti izgubil.

Tako lepa punca in komaj na začetku vsega, čista kot solza. Ganja, če ne bi mešetaril z mano, bi se Aglaja gotovo poročila s tabo.

Človek se mora odločiti, ali bi imel rad v življenju opravka s poštenimi ali nepoštenimi ženskami.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: V napadu blaznosti je. Prijatelj Tocki, naredite kaj.

TOCKI: Kaj?

MIŠKIN: Nastasja Filipovna, zakaj ste taki?

V posteljo morate, bolni ste.

NASTASJA FILIPOVNA: Knez, ne jokajte. Res ste cel otrok.

MIŠKIN: Ne jokam jaz, pač pa vi, Nastasja Filipovna. Dve debeli solzi vam polzita po licih.

NASTASJA FILIPOVNA: Malo prej ste mi rekli, da sem popolna. Res čudovita popolnost, če bi uničila takole mlado bitje, in še kneza. Tako je res bolje, knez, v resnici bolje, sicer bi me pozneje zaničevali in bi ne bila srečna!

Afanasij Ivanovič, svojih 75 tisoč pa res vzemi nazaj. Deset let sem bila v ječi, zdaj se bom pa zabavala. Četudi na cesti, kamor v resnici spadam. Rogožin, vzemi vino in greva.

AGLAJA: Ostanite.

ROGOŽIN: Pustite jo, vsi! Ne dotikajte se je! Nihče več naj se je ne dotakne! Moja je.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj se pa dereš! V svojem stanovanju sem še jaz gospodinja.

Še tebe lahko vržem na cesto.

Za zdaj še nisem vzela tvojega denarja. Daj mi ga sem!

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, boste kaj ukrepali?

JEPANČIN: Kaj?

Malo sem že šibek.

TOCKI: Jaz imam zdaj počasi dovolj, šel bom. Kje je moj klobuk?

NASTASJA FILIPOVNA: Rogožin, si pripravljen?

ROGOŽIN: Trojke čakajo, s kraguljčki.

NASTASJA FILIPOVNA: Samo še nekaj.

Ganja, zakaj bi neki moral ravno ti vse izgubiti?

Ti si me cele tri mesece trpinčil, zdaj sem jaz na vrsti. Še zadnjič ti bom pogledala v srce. Poglej zavitek. 100 tisoč. Vrgla ga bom v kamin, na ogenj. Ko ga vržem med plamene, zlezi v peč, brez rokavic, z golimi rokami, in potegni zavitek iz ognja! Če ga potegneš ven, bo tvoj, bo 100 tisoč tvojih. Vsi so priča, da je to res.

Jaz pa si bom napasla oči nad tvojo dušo, ko boš lezel po moj denar v plamene.

10. Denar v ognju

JEPANČIN: Nastasja Filipovna!

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: Kaj?

NASTASJA FILIPOVNA: Če ti nočeš ponj, bo denar zgorel. Nikomur drugemu ne dovolim, da se ga dotakne. Vsi stran. Denar je moj! Dobila sem ga od Rogožina za eno noč.

Ali je denar moj, Rogožin?

ROGOŽIN: Tvoj je.
 NASTASJA FILIPOVNA: No, potem pa vsi stran.
 Lebedev, pripravite ogenj!
 LEBEDEV: Joj, samo jaz ne. To bi bil greh.
 Roke me nočejo poslušati.
 NASTASJA FILIPOVNA: Bom pa sama.
 JEPANČIN: Mogoče bi jo morali zvezati?
 TOCKI: Zvezati in poslati v norišnico.
 ROGOŽIN: Naj naredi, kar hoče! Denar je njen.
Nastasja Filipovna vrže denar v ogenj.
 LIZAVETA: Že gori!
 JEPANČIN: Zmešalo se ji je.
 TOCKI: Od vedno je taka. Saj sem rekel, da je ženska in pol.
 ROGOŽIN: To se pravi kraljica. Kdo med vami bi bil še sposoben česa takega?
 LEBEDEV: Jaz bi ga z zobmi potegnil ven, pa če bi šlo samo za en tisoč. Trinajst otrok imam, žena ne more hoditi, oče mi je prejšnji teden umrl od lakote.
 IVOLGIN: Tudi jaz! Z zobmi!
 NASTASJA FILIPOVNA: Stran od ognja, vsi.
 Ganja, kaj čakaš? Sreča te čaka.
 LEBEDEV: Ganja je ta večer že preveč pretrpel, da bi bil pripravljen na to preizkušnjo.
 ADELAJDA: Ganja je videti, kot da se mu vnema duša ali nekaj takega.
 Misliš, da bo šel po denar?
 AGLAJA: Mislim, da ne.
 NASTASJA FILIPOVNA: Denar bo zgorel, Gavrila Ardalionovič. To te bo spravilo v sramoto. In potem se boš obesil.
 LEBEDEV: Ogenj je že zajel zavitek. Pogorel bo. 100 tisoč rubljev!
 ADELAJDA: Kako gori.
 AGLAJA: Kot ona.
 LIZAVETA: Neumni ste, Ganja, ponosni za prazen nič. Zadnjič vam rečemo, dajte že to roko v peč.
 GANJA: Ne.
 LIZAVETA: Omedlel je!
Ganja pade po tleh. Nastasja Filipovna vstane in mu čez obraz zlije steklenico šampanjca.
 NASTASJA FILIPOVNA: Naj mi nekdo poda grabljice, da potegnem to stvar ven. Mogoče je kakšen tisočak malo osmojen, ampak to ne moti velikega duha. Denar je njegov, ker se je premagal in ni popustil.
 To pomeni, da je še bolj samoljuben kot pohlepen.

Rogožin, zdaj pa res greva.
 V pekel. Ali pa na cesto med perice. Saj to je isto.
Nastasja Filipovna vrže v Ganjo zavitek. Rogožin in Nastasja Filipovna odideta.
 MIŠKIN: Jaz grem z njima. Rešiti jo moram.
 JEPANČIN: Pustite jo.
 TOCKI: Ne sramotite se, knez. Takšna je.
 MIŠKIN: Pogovoriti se moram z Rogožinom.
 LIZAVETA: Kakšen značaj ima ta ženska!
 JEPANČIN: Škoda, kakšna škoda. Resnično zapeljiva ženska. Ampak izgubljena ženska. Blazna ženska. Kdo med nami se je mogel premagati, da ga ne bi ta ženska ujela tako daleč, da je pozabil na razsodnost?
 Ne človek, ampak institucija.
 LIZAVETA: Ivan Fjodorovič.
 AGLAJA: Institucija za mentalno prizadete.
 MIŠKIN: Pogovoriti se moram z Rogožinom.
 LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, spakiraj hčerki in pojdemo domov.
 TOCKI: Vse, kar se je tukajle ravnokar zgodilo, je romantično in nespodobno, zato pa tudi slikovito in izvirno. Kaj vse bi se lahko razvilo iz takega značaja in pri taki lepoti!
 MIŠKIN: Pogovoriti se moram z Rogožinom.
 TOCKI: A kljub vsem naporom in celo kljub izobrazbi je šlo vse v nič. Nebrušen drag kamen, to sem vam že nekajkrat rekel.
 LEBEDEV: Na svetu so pač čudni značaji!

Epilog 1. dela: Križec in napad

Vsi so odšli, v salonu ostane samo Miškin. Salon je razdejanje praznih steklenic in smeti in pogorelih sveč in vonja po sladkem in smradu in dima in prevrnjenega pohištva. Knez se usede na stol. Na oder pride starejša ženska, prične pospravljati salon. To je Rogožinova mama. Od rojstnega dne Nastasje Filipovne je minilo že precej časa.
 MIŠKIN: Je Parfjon Semjonovič doma?
 MAMA: Ni ga doma.
 MIŠKIN: Pogovoriti se moram z njim.
 MAMA: Ga ni doma. Odkar mu je umrl oče, ga nisem videla.
Mama pospravlja in Miškin sedi. Potem pride Rogožin, prisede. Miškin se ga boji. Še preden kaj reče, se oglasi Rogožin.
 ROGOŽIN: Iskal sem jo, po ulicah Peterburga, na železniški postaji, popival sem, obiskal sem

vse luknje v mestu, iskal sem jo v njenem stanovanju, pri vseh znancih, čeprav Bog ve, da ne morem poznati vseh, pri častnikih, v gledališču. Pobegnila je v Moskvo. Tako da sem potem v Moskvo moral tudi jaz. Tam sem jo našel, vendar mi je potem spet pobegnila, se strinjala s poroko, spet, potem pa izginila, spet, praktično že izpred oltarja. Spet sem jo našel, pa je spet izginila in tako naprej.

MIŠKIN: Bled si, na obrazu imaš krčevitost. Povej mi po pravici, si vesel, da sem danes prišel, ali ne?

ROGOŽIN: Je pa že tako, da nas nihče iskreno ne vpraša, kaj mislimo.

MIŠKIN: Jaz ja.

Ali si se za stalno naselil tukaj?

ROGOŽIN: Hiša je velika, mrka, dvonadstropna, brez kakršne koli arhitekture, umazano zelene barve. Zidovi so debeli in okna redka in v pritličju so na oknih križi in v pritličju ponavadi menjalnice. V takih hišah stanujejo skoraj izključno nekulturni trgovci. Nad vrati je napis: Hiša dednega častnega meščana Rogožina. Ja, tukaj sem doma. Kje drugje bi pa bil? Hiša je mamina. V njeno stanovanje se gre tukaj po hodniku, brat pa stanuje v prizidku.

MIŠKIN: Vaša hiša ima obraz vaše družine in vašega rogožinskega življenja. V temnem stanuješ.

Rogožin pokaže na sliko mrtvega Jezusa.

ROGOŽIN: Vidiš, vse te slike tukaj, vse to je nakupil rajni očka na dražbah po rubelj ali po dva, to je imel rad. Neki strokovnjak jih je tu vse pregledal; vse skupaj zanič, je rekel, edinole tale slika, vidiš, tale nad vrati, ki je bila ravno tako kupljena za dva srebrna rublja, vidiš, ta je pa nekaj vredna, je rekel. Še ko je bil oče živ, se je nekdo zanimal zanjo in ponujal zanjo 350 rubljev. Ivan Dmitrič Saveljev, trgovec, velik ljubitelj in zbiralec, je ravno minuli teden bratu Semjonu Semjonoviču ponudil celo petsto. A sem jo obdržal. Moj brat je požrešna svinja.

MIŠKIN: Saj to je ...To je kopija Hansa Holbeina. Nisem strokovnjak, se mi vseeno zdi, da je posnetek izvrsten. To sliko sem videl že v tujini in je ne morem pozabiti.

ROGOŽIN: To sliko pa v resnici rad gledam.

MIŠKIN: To sliko! Ob tej sliki lahko človek, marsikdo še izgubi vero!

ROGOŽIN: Tega ne vem. Samo rad jo gledam.

Oče je spadal med staroverce, hodil je v cerkev in govoril, da je stara vera bolj prava kot nova.

MIŠKIN: Ampak ali si za stalno tukaj?

Se boš ustalil tu?

ROGOŽIN: To ni odvisno samo od mene.

MIŠKIN: Ampak od nje.

Rogožin je tiho.

MIŠKIN: Boš imel tukaj poroko?

ROGOŽIN: Ja, tukaj.

MIŠKIN: Kdaj pa?

ROGOŽIN: Saj veš, kako je. Misliš, da je odvisno od mene?

MIŠKIN: Mogoče jo imaš rad iz usmiljenja.

ROGOŽIN: Pretepel sem jo, da je bila črna.

MIŠKIN: To ni mogoče.

ROGOŽIN: Potem sem bil dve noči na kolenih pred njo.

Nobenega usmiljenja ne čutim, in ona me sovraži, da me bolj ne bi mogla.

Vsako noč se mi sanja o njej.

MIŠKIN: In bi se tudi po tem še kar rad poročil z njo?

ROGOŽIN: Včasih do jutra sedim skrit pred njenimi vrati, da bi jo zalotil.

MIŠKIN: Pri čem?

ROGOŽIN: Saj veš, pri čem.

Obljubila je, da se bo poročila z mano. Določila je poročni dan.

MIŠKIN: Ampak potem je spet pobegnila k Lebedevu.

ROGOŽIN: Zakaj si sicer prišel sem? Iz usmiljenja?

Tvoje usmiljenje je še hušje od moje ljubezni.

MIŠKIN: Tvoje ljubezni ni mogoče ločiti od jeze.

Kakor hitro bo izginila, se bo mogoče zgodila nesreča.

ROGOŽIN: Hočeš reči, da jo bom ubil?

MIŠKIN: Sovražil jo boš zaradi sedanje ljubezni.

Zaradi vsega trpljenja, ki ga zdaj prenašaš.

Ti vsako stvar priženeš do strasti.

ROGOŽIN: Čudno, kako se v vsem zdaj tako neverjetno ujemata.

Ali imaš tisti križec, ki si ga imel na vlaku, pri sebi?

MIŠKIN: Imam. Tukaj je.

ROGOŽIN: Daj mi ga.

MIŠKIN: Zakaj?

ROGOŽIN: Nosil ga bom. Ti pa mojega nosi, ti ga bom dal.

MIŠKIN: Hočeš, da bi zamenjala križca? Izvoli, Parfjon, z veseljem. Zdaj sva brata.

Zamenjata križca. Naprej pride mama.

ROGOŽIN: To je moja mama.

Ničesar več ne razume.

MIŠKIN: Prej sem jo spoznal.

ROGOŽIN: Po očetovi smrti je postala cel otrok in sploh nič ne govori: večinoma sedi, ne more veliko hoditi, samo vsakemu, kogar zagleda, se priklanja s svojega prostora; če bi ji ne dajali jesti, bi se sama najbrž tri dni ne spomnila na to.

Blagoslovila je Nastasjo Filipovno.

MIŠKIN: Te je ona že obiskala tukaj?

ROGOŽIN: Enkrat.

(Mami.)

Mama, pogledite, tu je moj dobri prijatelj, knez Lev Nikolajevič Miškin; križca sva si zamenjala; kot brat mi je, veliko je naredil zame. Blagoslovi ga, mama, kakor bi blagoslovila lastnega sina. Počakaj, vidiš takole, daj, da ti zložim prste ...

Mama blagoslovi kneza.

ROGOŽIN: Ničesar več ne razume, tudi mojih besed ne, pa te je kljub temu blagoslovila. Zato, ker je sama hotela. Samo zato sem te pripeljal sem.

MIŠKIN: Daj, da te vsaj objamem za slovo, ti čudak.

Mogoče vaju bog še kako spravi skupaj.

ROGOŽIN: Mogoče pa prav zares ne razumeš. Saj pravijo o tebi, da si idiot.

Nekoga drugega ima rada! Ravno tako, kakor imam jaz njo rad, ravno tako ima isti čas ona drugega rada. In veš, kdo je ta drugi?

MIŠKIN: Kdo?

ROGOŽIN: To si ti!

MIŠKIN: Kaj? Jaz!

ROGOŽIN: Ti. Takoj na svojem rojstnem dnevu se je zaljubila vate. Samo da je prepričana, da se ne more poročiti s teboj, ker misli, da ti bo prizadejala sramoto in ti pokvarila vse življenje. Kaj, nisi vedel, res ne?

MIŠKIN: Ne.

ROGOŽIN: Boji se, da te bo uničila in te osramotila.

Z menoj se pa lahko poroči, ker sem ...

Če ne bi bilo mene, bi že zdavnaj skočila v vodo.

Mogoče samo zato ne skoči, ker misli, da sem jaz še hujši kot voda.

Menda si vedel vse to?

MIŠKIN: To je sama ljubosumnost, Parfjon.

A ni to vrtnarski nož?

ROGOŽIN: Pusti to. Ali ne smem imeti vrtnarskega noža?

MIŠKIN: Kaj delaš?

ROGOŽIN: Vzemi jo, če je tako usojeno. Tvoja je.

Umikam se. Misli na Rogožina!

Midva ljubiva vsak po svoje. V vsem so med nama razločki.

Rogožin poskuša zabosti Miškina in ta doživi epileptični napad.

MIŠKIN: Potem se je mahoma kakor nekaj razgrnilo pred mano: notranja luč mi je razsvetlila dušo.

Ta trenutek je trajal morebiti pol sekunde.

Potem mi je zavest ugasnila.

Potem popolna tema.

Potem napad božjasti, ki me že zelo dolgo ni več mučila.

2. DEL: SANATORIJ

Drugi del se dogaja v sanatoriju v Pavlovsku.

Družba iz prvega dela je prišla na regeneracijo.

Sanatorij je spa, bolnišnica, psihoterapija, kapelica, bazen, vitamini v žilo, estetski posegi, regeneracija, Sorrentino Mladost. Knez Miškin je nezavesten.

Nastasja Filipovna in Rogožin se pojavita sem in tja, včasih je Nastasji za petami Tocki.

1. V Pavlovsk!

Miškin nezavesten na postelji. Straži ga Lebedev, okrog njega se plazijo Jpančinovi.

LIZAVETA: Neumna, nemogoča čudakinja sem!

ADELAJDA: Maman, ne zmerjajte se.

LIZAVETA: Seveda je tudi vajin papa delno topoumen.

ADELAJDA: Ah, kje pa, maman.

Tudi če vas imajo v družbi za čudakinjo, maman, to še ne pomeni, da vas ne spoštujejo.

LIZAVETA: Ko vaju gledam, se pa vedno trpinčim s sumničanjem, da nisem v škodo vajini karieri.

ADELAJDA: Ah, kje pa, maman.

LIZAVETA: Zakaj se ne poročita? Zakaj sta tako nemogoči?

ADELAJDA: Maman, jaz se spomladi poročim. Ste pozabili?

LIZAVETA: Aglaja, ali si nisi par dni nazaj vtepla v glavo, da si boš odrezala svoje čudovite lase?

AGLAJA: Ja, pa kaj?

LIZAVETA: Hudič. Ko sem bila jaz mlada, nisem imela tako lepih las. In ti bi vse to vrgla v smeti.

ADELAJDA: Še lepše lase ste imeli, maman!

LIZAVETA: Saj si jo ti prepričala, da bo s kratkimi lasmi lažje spala. Da jo bo manj bolela glava. Na kolenih sem jo morala prositi, ko je že držala škarje v rokah. Iz same hudobije in muhavosti si ji svetovala to.

ADELAJDA: Če je pa res. Prebrala sem, da dolgi lasje povzročajo glavobol.

LIZAVETA: Vse knjige vama bom zaklenila.

Koliko ženinov je bilo pri nas v preteklih letih? V preteklih mesecih celo?

Dobri ljudje. Nekaj prav čudovitih fantov je bilo vmes.

Zakaj se nočeta poročiti? Samo da bi jezili mater, samo zato.

ADELAJDA: Maman, jaz se spomladi poročim.

AGLAJA: Ni poklical.

ADELAJDA: Misliš, ni se ti oglasil. Ni te obiskal.

LIZAVETA: Ne razumem, zakaj. Prej ga še poznali nisma, pa se mota pod nogami, potem pa ... Ga ni od nikoder.

AGLAJA: Ghosting!

ADELAJDA: Ni prišel, Aglaja. Kljub temu tvojemu obrazu. Mogoče je kriva tista ženska! Saj veš, Nastasja Filipovna.

Mimo okna gre Nastasja Filipovna.

AGLAJA: Ne omenjaj je.

LEBEDEV: Zbudili bosta kneza!

AGLAJA: Ko bi ga vsaj!

ADELAJDA: Kje je bil ves ta čas? Po Peterburgu so se razširile govorice, da je dobil svojo dediščino in se poročil z neko plesalko kankana iz Pariza.

AGLAJA: Adi, to so same laži.

ADELAJDA: Ampak spet druge govorice so bile, da se je s plesalko kankana poročil neki ruski trgovec, novepečeni bogataš, ki je na svatbi iz objestnosti nad svečo zažgal za 700 tisoč rubljev.

ROGOŽIN (*pride mimo v drugem planu*): To nisem bil jaz.

AGLAJA: Adi, to so sami trači in laži.

LIZAVETA: Ne morem več prenašati negotovosti. Zbudila ga bom in vprašala.

LEBEDEV: Ne bo se zbudil. V komi je!

Bil je napaden z nožem, doživel epileptični napad, skoraj je umrl.

LIZAVETA (*ga budi*): Knez, knez! Ali vidite, tudi mi smo tukaj, v letovišču. V Pavlovsku smo, vsi.

ADELAJDA: Mogoče mu v Pavlovsku ni všeč.

Nočejo vsi vsako poletje v Pavlovsk kot vi, maman.

LIZAVETA: Vsi hočejo v Pavlovsk. Začetek junija je. Zelo lepo vreme je. Moj mož ima v Pavlovsku čedno poletno vilo. Na dopustu smo. Seveda vsi hočejo v Pavlovsk.

JEPANČIN: Na dopustu!

Dan in noč imam dela čez glavo, ne vidim se ven iz skrbi, da se moje punce lahko razvajajo in trošijo denar. Jaz nimam časa za prazno kratkočasje.

ADELAJDA: Papa! Kako ste dolgočasni.

LIZAVETA: Kako ste zopni, Ivan Fjodorovič.

Seveda hočejo vsi v Pavlovsk, zato je neumno, da se tukaj spi. Zbudila ga bom.

AGLAJA: Maman, saj vidite, da je v nezavesti.

LEBEDEV: Ne bo se zbudil. Ne hodite preblizu knezu, vas opozarjam!
Ne vznemirjajte ga! Tukaj sem zato, da ga varujem.

MIŠKIN: Tiste oči!

In tisti nož, ki se je zasvetlikal v roki ...

LEBEDEV: Blede, revež.

AGLAJA: Varujete pred čem?

LEBEDEV: Pred Rogožinom seveda! Rogožin ga je napadel z nožem! Po tistem, ko mu je Nastasja Filipovna spet pobegnila, tokrat h knezu. Iz ljubosumja ga je napadel.

ADELAJDA: Pa čeprav ga je imel prej tako rad!

LIZAVETA: Samo vprašati sem ga hotela, kdaj nas misli obiskati.

LEBEDEV: Ne bo se zbudil!

ADELAJDA: Že tri tedne v tej postelji. Še dobro, da smo prišli. Da mu ne bo dolgčas, ko se zbudi.

LEBEDEV: Stran! Samo z mano se pogovarja, kadar pride k zavesti. In jaz ga varujem, da ne bi spet prišlo do nesreče. Ne vznemirjajte ga!

LIZAVETA: Je Rogožin tukaj?

LEBEDEV: Vsi smo tukaj, ker vsi hočemo v Pavlovsk.

JEPANČIN: Razvadili ga boste in potem ne bo imel do svojih dobrotnikov nobenega spoštovanja.

LEBEDEV: Stran! Bolnik potrebuje mir!

ADELAJDA: No, saj ste vi tisti, ki se plazite okrog njegove postelje.

LEBEDEV: Zračim! Varujem! Odganjam ljudi!

AGLAJA: Po cele ure prisluškuje in kukate na posteljo, ali se je že zbudil. Najbrž zato, da bi mu spet izbezali denar.

LEBEDEV: Bolniku je potreben mir! Samo z mano se pogovarja.

Priplazijo se Ivolginovi: Ganja, Ivolgin in Nina Aleksandrovna.

GANJA: Mene bo komaj spoznal, ko se zbudi. Tako sem se spremenil in shujšal.

JEPANČIN: Ivolgin! Kaj pa vi tukaj? Nismo se videli od ...

ADELAJDA: Od tistega večera s 100 tisoč rublji!

LIZAVETA: Sem rekla: vsi hočejo v Pavlovsk! Celo reveži.

IVOLGIN: Pri Lebedevu smo na stanovanju.

NINA ALEKSANDROVNA: Kam pa naj bi šli.

AGLAJA: Gavriila Ardalionovič, zelo ste se spremenili. In odločno na bolje.

GANJA: Hvala, Aglaja Ivanovna. Prepostavljam, da ste mislili to kot pohvalo.

AGLAJA: Vsekakor.

LIZAVETA: S čim se je pa spremenil na bolje? Nič ni boljši. Kaj pa se ti zdi boljše?

ADELAJDA: Tudi meni se ne zdi nič boljši.

GANJA: Jaz boleham, zato smo prišli. Zelo nevarno sem zbolel in sem še zdaj nevarno bolan. Tako bolan, da ne morem v službo in tudi v družbi se seveda ne morem prikazati.

NINA ALEKSANDROVNA: Mojega sina se je lotila hipohondrija. Zamišljen je in razdražljiv, zelo me skrbi banj.

LIZAVETA: No, o vas se v naši družini sploh ne govori več. Kot da na svetu sploh nikoli ni bilo takega človeka.

ADELAJDA: Vseeno me zanima, kaj se je zgodilo s tistimi 100 tisoč?

GANJA: Ko sem se zbudil iz nezavesti, sem denar nesel v knezovo sobo in prosil, da ga čim prej vrne Nastasji Filipovni. Bil sem skoraj obupan. Ampak potem sva se s knezom pogovarjala in je obsedel za dve uri in jaz sem ves čas jokal in potem sva se razšla kot najboljša prijatelja. Zato sem zdaj prišel pogledat, kako je ...
Po ... Po tistem pripetljaju.

MIŠKIN: Tiste oči!

In tisti nož, ki se je zasvetlikal v roki ...

LEBEDEV: Blede, revež. Vse vas bom spodil.

NINA ALEKSANDROVNA: Ampak prav res leži kakor mrtev. Kakšna tragična slika!

IVOLGIN: Tudi meni se je skoraj ob istem času primerilo nekaj povsem nepričakanega ...

GANJA: Nepričakanega, prav zares! Oče, bodite tiho, prosim vas.

IVOLGIN: Vtaknili so me v ječo za dolžnike. Popolno presenečenje!

NINA ALEKSANDROVNA: Na to sem jaz grenko jokala, kaj pa naj.

LEBEDEV: Ven! Vsi ven! Škodite mu! Vznemirjenje mu škodi.

AGLAJA: Saj spi.

LIZAVETA (*Lebedevu*): Ste vi mogoče pijani? V zdravstveni ustanovi?

LEBEDEV: Nikakor. Še malo ne. Pod kapo imam mogoče tri, štiri kozarčke. No, recimo, da pet, ampak to je vendar normalno. Dopoldne nikoli ne pijem veliko. Zvečer sem skoraj vedno okajen in tudi jokam in na glas prebiram

zgodbe iz svetega pisma, ker mi je pred petimi tedni umrla žena.

JEPANČIN: Tragično!

Poleg Lebedeva je pijan tudi JAPANČIN, Ivolgin pa seveda prav tako. Lebedev vse napodi malo vstran. Ivolgin in JAPANČIN se mirno umakneta na samo.

2. Aglaja je zamorjena

LIZAVETA: Vsako poletje hrepenim po Pavlovsku, ampak letos je v zraku nekaj zoprnega. Nekaj morečega, napetega, prepirljivega. In za to nisem kriva jaz.

AGLAJA: Maman, zelo grdo se držite in se samo jezite na naju, ne glede na to, kaj narediva.

LEBEDEV: Poročiti bi ju morali, gospa.

LIZAVETA: Saj se trudim, pa še kako. Pri tejle mi je skoraj že uspelo. *(Pokaže Adelajdo.)*

ADELAJDA: Kdo bi si mislil, da bom navsezadnje jaz prva! Kljub Aglajinemu obrazu, ki ga vsi tako, tako občudujejo.

LIZAVETA: Še dobro, da mi ni bilo treba pristati na gospoda Tockega. Čisto malo je manjkalo, pa bi te zasnubil, Adelajda, in seveda ne bi mogli reči ne.

ADELAJDA: Maman, sramota. Oddali bi me prvemu, ki bi me hotel.

LIZAVETA: Pa sem vseeno vesela, da ni bilo treba. Kar pokrižala sem se, da se to ni zgodilo. Z obema rokama.

JEPANČIN: Tako premoženje in tako spreten človek! Kako me je izdal. Pa sem mislil, da sva prijatelja.

LIZAVETA: In da se je pustil ujeti neki Francozinji, markizi in legitimistki.

ADELAJDA: Še dobro! Sicer ne bi spoznala kneza Šč!

AGLAJA: Knez Šč je star že 35, praktično na robu groba.

JEPANČIN: Ljubica, pri 55 se življenje za moškega šele začne.

LIZAVETA: Me smo pri tej starosti pa res že kar gotovo mrtve!

ADELAJDA: Samo 35 je star! V najboljših letih je in iz najboljše družbe. Lepo, resno, zanesljivo premoženje. Spomladi se bom poročila!

AGLAJA: Če bi ostali v Peterburgu, bi maman še mene poskušala oddati v zakon.

LIZAVETA: Adelajda je mogoče avša in mokra kura, ampak ti si moja pglavitna muka!
Ti si nihilistka, čudakinja, norica in hudobnica.

AGLAJA: Maman!

LIZAVETA: Čisto taka si kot jaz. Hudič, kako boš nesrečna!

Ne misli, da nisem opazila, zakaj si se tako spremenila.

O, zakaj se nismo preselili na Jelagin?

ADELAJDA: Še tega bi se nam manjkalo. Zapor v zakotju.

LIZAVETA: Na ženine je mogoče naleteti tudi na tujem. Šla bom nazaj in ga zbudila.

AGLAJA: Maman, v nezavesti je.

Lizaveta se zaposli s knezom Miškinom. Mimo gresta v drugem planu Nastasja Filipovna in Rogožin, Nastasji sledi Tocki.

3. Aglaja in Adelajda imata sami zaupen pogovor

Aglaja in Adelajda poskušata imeti zaupen pogovor, ki pa ga prekinja Lizaveta in Lebedev.

ADELAJDA: Knez Šč ima prijatelja Jevgenija Pavloviča, ki je star 28 in je carjev pribočnik, izredno lep, zelo duhovit, nov, menda prav nezasišano bogat. Za sabo pušča sled strtih src. Mogoče bi te zanimalo, Agi?

AGLAJA: Hvala, Adi, ne potrebujem tvoje miloščine.

ADELAJDA: Samo pomagala bi ti rada. Lahko ti pa povem, da se mi je včeraj sanjalo o devetih putkah. Devet putk v sanjah pomeni ...

AGLAJA: Utiхни, Adi.

ADELAJDA: Sanjalo se mi je o devetih putkah pač! Kaj je narobe s tem?

AGLAJA: Nič ni bolj dolgočasno kot ljudje, ki ti vztrajno razlagajo svoje sanje. Samo še ta sanatorij in park v njem je bolj dolgočasen.

LIZAVETA: Na ubogega kneza Miškina sta čisto pozabili. Poglejta ga.

LEBEDEV: Ne hodita preblizu knezu!

Ne vznemirjajte ga! Jaz ga pazim pred škodo.

MIŠKIN: Tiste oči!

In tisti nož, ki se je zasvetlikal v roki ...

LEBEDEV: Blede, revež.

AGLAJA: Spet se mi je zadelo, da je šel nekdo mimo. Mogoče se po tem sanatoriju res sprehajajo duhovi. Duhovi mrtvih pacientov.

ADELAJDA *(vzame iz žepa pismo)*:

Agi, vem, kaj te muči. Tole!

»Nekoč ste me počastili s svojim zaupanjem.

Mogoče ste zdaj že čisto pozabili name. Kako to, da vam spet pišem? Ne vem.«

AGLAJA: Kje si dobila to? Daj nazaj.

ADELAJDA: Našla sem v knjigi, kamor si pismo skrila. Saj veš, v *Don Kihotu iz Manče*.

»Prevzela me je nepremagljiva želja ...«

AGLAJA: Takoj daj nazaj!

MIŠKIN: »Prevzela me je nepremagljiva želja, da bi se vam priklical v spomin. In sicer ravno vam. Tudi vaša sestra je simpatična, ampak potrebujem samo vas. Ničesar nisem hotel napisati o sebi. Koprnim samo po tem, da bi bili vi srečni. Ali ste srečni? Samo to sem vas hotel vprašati.«

Miškin pove to in pade nazaj na posteljo.

ADELAJDA: »Vaš, knez L. N. Miškin.«

AGLAJA: Tišje, da ne sliši maman.

ADELAJDA: Meni lahko poveš vse. V srcu imam samo željo, da bi ti pomagala.

AGLAJA: Kar sram me je, čeprav nisem čisto nič kriva. Ne vem, zakaj mi sploh je pisal. Kaj bi sploh rad?

ADELAJDA: Tega pri fantih nihče ne ve. Si mu odgovorila?

AGLAJA: Kaj pa misliš?

S porogljivim posmehom sem vrgla pismo v svoj predal, kjer si ga očitno našla in takoj prebrala.

ADELAJDA: Zgolj iz želje, da bi ti pomagala.

AGLAJA: Smešno. Pa še sama ne vem, zakaj me to tako bremenja.

ADELAJDA: Glej, Agi. Drugi dan po tistem, ko smo prišli v Pavlovsk, se je z dopoldanskim vlakom iz Moskve pripeljal tudi knez Miškin. Za to je gotovo imel razlog. Razlog si mogoče ti. Čeprav bi bil razlog seveda lahko tudi tista ženska ...

Nastasja Filipovna pride mimo.

AGLAJA: Spet. A res nisi nič videla?

ADELAJDA: Ne.

AGLAJA: Ne omenjaj je več, Adelajda, lepo te prosim.

ADELAJDA (*gleda Miškina*): No, sicer je v nezavesti, bi pa vsekakor rekla, da se je na zunaj zelo spremenil, in sicer na bolje.

LIZAVETA: Ali se tale še ne bo kmalu prebudil?

LEBEDEV: Ne, po navadi je nezavesten vsaj do pete ure popoldne in ne zbudi se vsak dan.

JEPANČIN (*pride zraven*): Zakaj niste že prej povedali?

LIZAVETA: Res, zakaj? Sonce je in v Pavlovsku smo. Aglaja, Adelajda, gremo!

LEBEDEV: Vrnite se kasneje. Ali nikoli! Vas pospremim!

Jepančino grede, Lebedev z njimi. Ivoginovi so šli že prej. Vmes prideta do Miškinove postelje Rogožin z nožem in Nastasja Filipovna z rožami. Nastasja Filipovna odloži rože in se usede v drugi plan. Miškin se sunkovito prebudi.

NASTASJA FILIPOVNA: Knez!

ROGOŽIN: Knez Miškin!

Lebedev se vrne. Rogožin pred tem izgine.

4. Miškin se prebudi

LEBEDEV: Budni ste! Lepe rože.

Knez, če bi vi vedeli, kako težko je dandanašnji prikopati se do denarja!

Od kod naj ga človek vzame, vas vprašam?

Pređen sem prišel k vam, sem si pripravil izpoved, s solzami namazan balzam, da bi si utrl pot v vaše srce in bi mi od gnanosti posodili 150 rubljev. Zdaj pa ste mi jih pripravljeno dati kar tako. Ali ni to nizkotno? Boste najeli mojo vilo?

MIŠKIN: Saj ne morem niti vstati. Kakšna je cena?

LEBEDEV: Saj vam ne bo nič preveč, zdaj ste bogati, bogati.

MIŠKIN: Je bil kdo tu? Me je kdo obiskal? Zdelo se mi je, kot da me je.

LEBEDEV: Oprostite.

MIŠKIN: Mislim, da ste me spremenili v svojo lastnino. Pod ključem me imate. Rad bi sprejemal obiske, kakor se mi zdi.

LEBEDEV: Seveda, seveda, kajpada. Ko boste dovolj zdravi.

MIŠKIN: Ali ni res, da nekoga niste pustili k meni? Pred kakšno uro? Koga?

LEBEDEV: No. Generala Jpančina. Ta že ne more hoditi k vam, vaše blagorodje.

MIŠKIN: In zakaj, če smem vprašati?

LEBEDEV: Oprostite mi, res sem grd. Ampak preveč vsiljiv je.

MIŠKIN: Je prišel sam?

LEBEDEV: Mislite, če je pripeljal ženo?

MIŠKIN: Ženo in hčeri. Ali je prišel sam?

LEBEDEV: Saj veste, da so v Pavlovsku vsi. Tudi Aglaja Ivanovna. Seveda vas je že obiskala, ampak žal niste bili budni.

MIŠKIN: Nehajte že.

LEBEDEV: Saj ste sami vprašali.

MIŠKIN: Kaj pa ... Še kdo drug?

LEBEDEV: Kdo?

MIŠKIN: Saj veste.

LEBEDEV: Rogožin je že tri tedne tukaj, vendar ga nisem videl, jaz že ne. V Moskvi me je pretepel in enkrat name naščuval psa.

MIŠKIN: Vem, da je Rogožin tukaj. Ves čas hodi mimo okna. Nisem mislil njega.

LEBEDEV: Potem mislite njo? Nastasjo Filipovno?

MIŠKIN: Je res, da ga je spet zapustila tik pred oltarjem?

LEBEDEV: Seveda, res, in to že tretjič. In pribežala k meni. Zato me je tudi pretepel.

MIŠKIN: Kje je zdaj? Je pri njem?

LEBEDEV: Za zdaj je še sama in svobodna in na to je strašno ponosna. Ponaša se s svojo svobodo. To je slabo znamenje!

MIŠKIN: Kakšna škoda, da ste malo preveč spili, Lebedev. Sicer bi vas nekaj vprašal.

LEBEDEV: Niti kapljice nisem popil.

MIŠKIN: Prej ste rekli, da ste pet kozarcev.

LEBEDEV: Ste slišali?

MIŠKIN: Najbrž se mi ni le sanjalo.

LEBEDEV: Vprašajte. Sama ušesa so me.

MIŠKIN: Kakšna je bila, ko ste jo nazadnje videli?

LEBEDEV: Tako je, kot bi kar naprej nekaj iskala. Kakor da je nekaj izgubila. Na poroko se ji še misliti stodi. Na Rogožina ne misli bolj kot na pomarančno lupino. Malo bolj že, ampak z grozo in strahom.

MIŠKIN: Se vidita?

LEBEDEV: Samo, kolikor je res nujno potrebno. In on to še predobro čuti!

Nemirna je, porogljiva, dvolična in vzkipljiva.

MIŠKIN: Dvolična in vzkipljiva?

LEBEDEV: Zelo vzkipljiva. Le malo je manjkalo, da mi ni zadnjič skočila v lase. Zaradi neke malenkosti. Začel sem jo zdraviti z branjem Apokalipse.

MIŠKIN: Kaj?

LEBEDEV: Berem ji iz Apokalipse. To je moj poseben talent, razlagam jo že petnajst let. Dama ima nemirno domišljijo! Zelo vplivam nanjo. Z opazovanjem sem ugotovil, da je preveč nagnjena k resnim, čeprav postranskim temam. Apokalipso ima pa rada. Pridružila se mi je v mnenju, da smo zdaj pri tretjem konju, pri vrancu, in pri jezdecu, ki ima v rokah mero, ker je v našem času vse zasnovano na meri in pogodbi in vsi od kraja iščejo samo svojih pravic. In pri tem bi radi ohranili še svobodnega duha in čisto srce in vse darove božje. Ampak

po tem konju pride tisti, ki se imenuje smrt in potem je na vrsti pekel.

MIŠKIN: A sami verjamete v to?

LEBEDEV: Verjamem. Reven sem in samo atom v kolobarjenju človeštva, zato verjamem. Zakaj ste prišli v letovišče?

MIŠKIN: Najprej, ker so prišli vsi. In tudi, se mi je zgodila tista neprijetnost, zaradi katere sem zdaj takšen. In sem moral ostati. Ali je šel nekdo ravnokar mimo okna?

Lebedev gre ven pogledat. Medtem pride Rogožin.

5. Miškinu se prikaže Rogožin

MIŠKIN (*Rogožinu*): Na misel mi je prišlo, da bi ti hitro postal prav tak kot tvoj oče, če se ti ne bi zgodila nesreča.

Ta ljubezen. Ona. Če je ne bi nikoli srečal, bi molče živel s poslušno ženo in mrko spravljaj skup denar.

ROGOŽIN: Moj brat! Točno to mi je rekla tudi ona. Kako je možno, da se v toliko stvareh strinjata?

MIŠKIN: Samo čakal sem, da spet prideš.

Maloprej sem zagledal dvoje natanko takih oči, s kakršnimi si me ti zdaj pogledal. Vesel sem, da si prišel.

ROGOŽIN: Kljub temu, kar se je zgodilo med nama?

MIŠKIN: Mislíš kljub temu, da si me hotel zaklati? Oprostim ti. Saj nisi vedel, kaj delaš.

Rogožin poklekne pred Miškina.

MIŠKIN: Kje je ona?

ROGOŽIN: Pet dni je nisem videl, ker si ne upam oditi k njej.

Osramotila me je z oficirjem Zemtjužnikovom, in sicer po tem, ko je že sama spet določila poročni dan. Vedno isto. Priganja, določi dan, a kakor hitro se začne približevati postavljeni rok – se ustraši, joka, se smeje, drgeta v mrzlici kot blazna.

NASTASJA FILIPOVNA: Ko bom tvoja žena, hočem živeti zraven tvoje mame.

Rogožin in Miškin je ne slišita.

MIŠKIN: Jo boš naselil v Pavlovsku?

ROGOŽIN: Saj veš, kako je. Mislíš, da je odvisno od mene?

NASTASJA FILIPOVNA: Zaenkrat sem še sama svoja gospodarica. Lahko sem tukaj ali pa kje drugje.

- Lahko te vržem na cesto in grem sama v tujino.
Niti za služabnika te nočem.
- MIŠKIN: Vse po starem torej.
- ROGOŽIN: Rekla je, da se bo poročila z mano, ampak ji to pomeni toliko, kot da bo obula nove čevlje.
- MIŠKIN: Ampak ona ni taka!
- ROGOŽIN: Ob tebi ne bo. Še zgražala se bo nad takim obnašanjem. Ob meni pa bo zanalašč taka. Ima me za smet. Koliko denarja sem že zmetal zanjo.
- NASTASJA FILIPOVNA: Nate mislim približno toliko kot na pomarančno lupino, ampak se bom vseeno poročila s tabo, Parfjon Semjonovič. Ne zato, ker se te bojim. Ampak ker mi je tako ali tako usojeno končati. Če se bom poročila s tabo, bom zvesta žena.
- MIŠKIN: Tako govori?
- ROGOŽIN: Ne gre mi v glavo, kako mi jo lahko kar tako prepustiš. Saj nisi pozabil nanjo?
- MIŠKIN: Jaz?
- NASTASJA FILIPOVNA: Nisem se ti še do konca odpovedala. Samo počakala bi rada še malo.
- ROGOŽIN: Kaj si ti misliš o vsem tem?
- MIŠKIN: Tvoje ljubezni ni mogoče ločiti od jeze. Kakor ljubo bo izginila, se bo mogoče zgodila nesreča.
- ROGOŽIN: Hočeš reči, da jo bom ubil?
- NASTASJA FILIPOVNA: V tebi, Parfjon Semjonovič, so take strasti, da bi moral zaradi njih v Sibirijo. Na prisilno delo. Zakaj se namesto z mano ne začneš ukvarjati s kopičenjem denarja? Hitro bi se ti prikupil. Tak si. Kmalu bi nagrabil deset milijonov. Čuval bi svoje vreče denarja. Kot tvoj oče. In zraven umiral od lakote. Ti vsako stvar priženeš do strasti.
- ROGOŽIN: Kaj?
- MIŠKIN: Kaj misliš ti?
- ROGOŽIN: Z menoj kar naprej govori neumnosti ali pa se norčuje.
- NASTASJA FILIPOVNA: Vseeno se bom poročila s tabo. Kaj pa naj? To je moja usoda. Hitro naredi poroko! Šampanjec hočem!
- MIŠKIN: Zakaj bi se odločila za poroko s tabo, če je že dvakrat pobegnila?
- Menda ne zaradi denarja? To je norost.
- ROGOŽIN: Koliko denarja sem že razmetal zanjo!
- MIŠKIN: Ali samo zato, da bi imela moža? Dobila bi lahko tudi koga drugega.
Kogarkoli razen tebe, ki jo boš nazadnje ubil in ona to že sluti.
- NASTASJA FILIPOVNA: Ko se poročam s teboj, se mi zdi, ko da grem v vodo. Hitro naredi poroko! Šampanjec, Rogožin! Pojdiva k ciganom!
- MIŠKIN: Mora imeti svoje razloge, in sicer pametne.
- ROGOŽIN: Naredila mi je seznam knjig, ki naj jih preberem. Do takrat še nikoli ni tako govorila z mano.
- MIŠKIN: Mogoče zato, ker jo imaš tako rad? To je možno. Menda si nekateri ljudje najbolj želijo prav take, živalske ljubezni.
- ROGOŽIN: Pretepel sem jo in potem sem dva dni ležal na pragu njene hiše.
Služabnice so stopale čez, ona pa me je zmerjala skozi okno.
- NASTASJA FILIPOVNA: Parfjon, vstani.
Vstani, jesti moraš.
- ROGOŽIN: Še nikoli ni bila taka z mano.
- MIŠKIN: Prepričana je o tvoji ljubezni. Gotovo o tebi ne misli tako slabo, kot praviš, saj bi sicer rekla, da gre v vodo ali pod nož, če se poroči s teboj.
- NASTASJA FILIPOVNA: Hitro naredi poroko!
- ROGOŽIN: V vodo ali pod nož! Saj ravno zato pa se misli poročiti z menoj, ker prav gotovo pričakuje nož od mene! Če se bo res poročila z mano, se bo iz same hudobije in kljubovalnosti.
- MIŠKIN: A ni to vrtnarski nož?
- ROGOŽIN: Ali ne smem imeti vrtnarskega noža?
- MIŠKIN: Tiste oči!
In nož, ki se je zasvetilikal v roki ...
Rogožin poskuša zabosti Miškina. Miškin kriči in spet ga začne tresti. V sobo vstopi Lebedev in Rogožin izgine.

6. Napad

Miškin ima epileptični napad, kot ga je imel takrat, ko ga je Rogožin prvič napadel z nožem. Za Lebedevim pritečejo tudi vsi drugi.

LEBEDEV: Še kar blede, revež.

MIŠKIN: Notranja luč mi je razsvetlila dušo.

LEBEDEV: Kaj? Ste budni?

MIŠKIN: Je bil tukaj Rogožin?

LEBEDEV: Seveda ne. Nikogar ne pustim k vam.

Samo sekundo me ni bilo.

MIŠKIN: Zdelo se mi je, kot da bi bil tukaj Rogožin.

JEPANČIN: Pa je bil res?

LEBEDEV: Seveda ne.

MIŠKIN: Parfjon, ne verjamem!

LIZAVETA: Kot da tuli nekdo drug.

NINA ALEKSANDROVNA: No, očitno se popolnoma nič ne zaveda.

LIZAVETA: In so rekli, da med napadi ne opleta naokrog.

MIŠKIN: Parfjon, ne verjamem!

Ona ni taka!

LIZAVETA: Parfjona Rogožina kliče. Pa ga sploh ni tukaj.

MIŠKIN: Parfjon, ne verjamem!

ADELAJDA: Mogoče bi morali poklicati zdravnika?

IVOLGIN: Velika mlaka krvi se je nabrala okoli glave.

LIZAVETA: Se bo že pomiril! Saj menda to ni prvič, gotovo je vajen.

AGLAJA: Kako se počutite?

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna?

Zdaj se je tema razgubila. Notranja luč mi je razsvetlila dušo.

AGLAJA: Kako se počutite?

MIŠKIN: Če dobim napad pri zavesti, se mi skoraj

tik pred napadom zgodi stopnja, ko se sredi duševne teme, more, za nekaj trenutkov razplameni razum. Občutek življenja in samozavesti se podeseteri. Pamet in srce razsvetli nenavadna luč. Ves nemir, dvomi, tesnoba se poležejo, se razlijejo v nekakšen mir, zvrhan dokončnega spoznanja. A ti prebliski so šele slutnja tiste zadnje sekunde, nikoli več kot sekunde, s katero se začne sam napad. Ta sekunda je seveda neznosna.

Miškin se umiri.

LEBEDEV: Že dolgo nisem videl česa tako razburljivega.

ADELAJDA: In vi nas skoraj niste pustili k njemu!

7. Miškin Aglaji o napadu

Aglaja in Miškin sama. Adelajda prisluškuje.

AGLAJA: Adelajda, pusti naju.

MIŠKIN: Včasih se mi v zadnjem svetlem trenutku pred napadom posreči, da si zavestno rečem: Za ta trenutek bi bilo vredno dati vse življenje! Če se mi to zgodi, potem je ta trenutek seveda sam po sebi tudi zares vreden vsega življenja.

ADELAJDA: Vsi ti bliski in prebliski niso nič drugega kot bolezen, motnja normalnega stanja.

Kaj to komu mar?

MIŠKIN: Res, kaj to komu mar, če je ta napetost nenormalna, če daje rezultat nezaslišan, še nesluten občutek popolnosti?

ADELAJDA: Iste pravide dobiš od hašiša, opija in vina, ki ponižujejo razsodnost in skrunijo dušo in so nenormalni in nestvarni.

ADELAJDA: Agi, ne poslušaj ga. Greva. Poklicala bom maman.

AGLAJA: Pusti me, Adelajda.

ADELAJDA: Strah me je, greva.

Adelajda vleče Aglajo stran.

MIŠKIN: Oglasite se še!

AGLAJA: Vi se oglasite pri nas!

Preden gresta, pride Lebedev.

8. Lebedev Miškinu pove, da ga čaka Nastasja Filipovna

LEBEDEV: Neko skrivnost vam povem.

MIŠKIN: Po vsi sili hočem videti te oči. Iste oči, ki so se zabliskale v množici, ko sem stopil iz vlaka na nikolajevski postaji; popolnoma iste, katerih pogled sem prestregel malo pozneje za svojim hrbtom.

LEBEDEV: Kakšne oči? Čigave oči?

MIŠKIN: Zame bi bilo skoraj nemogoče misliti, da bi s strastjo ljubil to žensko, to bi bilo surovo, nečloveško. Rogožin ima brezmejno srce, ki pozna trpljenje in tudi sočutje. Ko se bo prepričal, kako klavarno bitje je ta pohabljena, na pol nora ženska – ali ji mogoče ne bo takrat odpustil vsega prej in vseh svojih muk? Za nekaj toplih besed, ki sem mu jih izrekel v Moskvi, me Rogožin že kliče svojega brata, jaz pa ... Ta človek mora strahotno trpeti.

LEBEDEV: Mimogrede, ta izvrzek kar naprej sprašuje po vašem zdravju. Skoraj vsak dan je pred vrati.

MIŠKIN: Izvrzek?

LEBEDEV: Rogožin, ja. Ampak kakorkoli.

Neka znana oseba mi je pravkar sporočila, da bi se z vami na skrivaj rada pogovorila na štiri oči.

MIŠKIN: Ko sem si zaželel, bi videl Aglajo, je res prišla k meni. Takrat sem pa spet zagledal te oči, že tretjič ta dan.

LEBEDEV: O čem govorite?

Kakorkoli, ta znana oseba, ki sem jo omenil, se ne boji njega, ampak nekoga drugega.

MIŠKIN: Nehajte s tem skrivnostnim spakovanjem. Koga se boji?

LEBEDEV: Aglajе Ivanovne.

MIŠKIN: Lebedev, ušel bom iz tega vašega sanatorija.

Jutri grem sam k njej. Povedal bom Rogožinu, da sem jo videl. Kot mi je rekel Rogožin, sem prišel v Pavlovsk, samo da bi jo videl!

LEBEDEV: Prepozno, cel kup ljudi je spet pred vašimi vrati. Intime si ne morete več privoščiti.

MIŠKIN: Kdo?

9. Drevo in balada o revnem vitezu

LIZAVETA: Že odkar smo prišli, čakam, da se vidimo in pogovorimo, ko boste končno pri zavesti.

Ampak nas Lebedev ni pustil k vam. Ali ste prijatelj naše hiše ali ne?

MIŠKIN: Bolan sem bil.

LIZAVETA: Zakaj ste svoje zdravje zaupali pijancu?

Zakaj se niste preselili k nam, če mislite ostati tukaj celo poletje? Saj menda še niste poročeni?

MIŠKIN: Ne, nisem poročen.

LIZAVETA: Pa ste vseeno raje v družbi pijanca kot nas.

MIŠKIN: Sam bi prišel k vam še danes, če ne bi vi najprej prišli k meni.

AGLAJA: Poslušajte, gospod Lebedev, ali je res, kar se govori o vas, da razlagate Apokalipso?

Jaz v Apokalipsi ničesar ne razumem.

LEBEDEV: Čista resnica ... Že petnajst let.

Z veseljem vas podučim. Kar oglasite se kdaj, pa se vam bom z veseljem posvetil.

MIŠKIN: Kje pa je Gavrila Ardalionovič?

LEBEDEV: Tukaj nekje. Pred vrati, verjetno.

Vdrejo še Ivolginovi.

LEBEDEV: Spet vsi znanci na kupu! Razen dveh figur, o katerih največ govorimo.

AGLAJA: Tih bodite! Ne prenašam več tega čvekanja!

LIZAVETA: Kaj ima pri tvoji Gavrila Ardalionovič, me zanima.

AGLAJA: Kaj?

LIZAVETA: Si se zagledala tudi v tega pepčeka?

AGLAJA: V koga zdaj, maman?

LIZAVETA: Saj to! V koga?

AGLAJA: Maman, nehajte, sicer bom zakričala.

LIZAVETA: Kako si se ujezila. V Pavlovsku smo, da se sprostimo in spočijemo.

AGLAJA: In vi čvecate kot vedno. Kaj se pa ti smeješ?

ADELAJDA: Spet ta tvoj jeznoriti izpad, sestrice.

Zelo si otročja, kadar se jeziš. Skoraj šolarska.

LEBEDEV: Taki ste še dvakrat lepši, Aglaja Ivanovna! Zadrega se vam strašno poda.

AGLAJA: No, bom pa še jaz malo počvekala.

S sestro Adelajdo sva cel teden, odkar smo v Pavlovsku, iskali motivov za slikanje, s katerim se ukvarja, ker ji je sicer v življenju dolgčas. In sva našli drevo.

Zunaj v parku, prav pred vhodom v sanatorij.

Veliko, staro drevo. In pod njim zelena klop.

LEBEDEV: Poznam to drevo! Čudovito drevo.

LIZAVETA: Deblo se cepi v dva dela. In spodaj zelena klop.

ADELAJDA: Krasno drevo. Staro, košato, z dolgimi, skrivenčenimi vejami. Prav gotovo ga bom naslikala.

AGLAJA: Ampak dreves si naslikala že veliko! Tvoja soba je polna slik dreves. Dreves iz Peterburga, Moskve, Pavlovska, dreves iz vseh krajev, kamor sva kdaj šli, čeprav teh krajev ni bilo veliko.

ADELAJDA: Ampak rada bi naslikala prav to drevo.

AGLAJA: No, ker je Adelajda naslikala že vsa drevesa, kar jih je kdaj videla, je meni na misel prišla tista stara balada o revnem vitezu. Kajti balade so za neizkušene slikarje tudi odlična snov.

Balada o revnem vitezu, ki je oboževal le eno žensko na svetu.

LIZAVETA: Čigava pa je ta pesem?

AGLAJA: Puškinova, maman, nikar nas ne osramotite, to je nerodno! V glavnem, revni vitez je oboževal eno samo žensko in je imel zato na svojem ščitu njene začetnice. Začetnice A. M. D., kar pomeni, Ave, Mater Dei. Potem pa jih je naenkrat preslikal z nekimi čisto drugimi črkami. N. F. B.!

LEBEDEV: N. F. B. kot ...

MIŠKIN: Prvič slišim za to balado.

AGLAJA: Ker ste popolnoma neizobražen človek.

ADELAJDA: N. F. B. kot?

AGLAJA: N. F. B. kot Nasta...

MIŠKIN: Taka balada ne obstaja, Aglaja Ivanovna.

AGLAJA: Knez, nisem še končala. Naj že bo tista njegova dama, kdor hoče. Vitez si jo je izbral in da verjame v njeno »čisto lepoto«, ker se je za vse večne čase zatopil v njeno čaščenje. Lahko bi bila tudi tatica, pa bi se vseeno zaganjal v njeno lepoto. Najprej nisem razumela in sem

se smejala, zdaj pa mi je »revni vitez« žé kar pri srcu in, kar je najbolj važno, celo spoštujem njegova dejanja. N. F. B., zapomnite si to.

LIZAVETA: Boste vi kaj rekli?

MIŠKIN: Ne ... Ne vem, kaj naj rečem.

AGLAJA: Potem bodite pa kar tiho.

JEPANČIN: Kaj pa je zdaj s tistim drevesom?

LEBEDEV (*poslušá*): Nekdo je pred vrati. V tem sanatoriju je polno nihilistov, pazite se jih.

LIZAVETA: Kakšen butec, ta vitez in njegova dejanja! Ti, draga moja, si se pa zaklepetala, to je bil že cel govor.

Po mojem se ti nič ne poda, da toliko govoriš.

AGLAJA: N. F. B.! Zapomnite si to.

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna!

AGLAJA: Niti besede več.

LEBEDEV: Nekdo je pred vrati.

10. Škandal

Prideta Burdovski in Ipolit, ki ga je treba pripeljati na postelji, ker ne more hoditi.

BURDOVSKI: Antip Burdovski, družba. To sem jaz.

Prišel sem, da vam povem nekaj, česar niste pričakovali.

ADELAJDA: A naj bi že slišali za vas?

(*Ipolit*.)

Bolezen se vam vidi na obrazu.

IPOLIT: Zame ste slišali že v Peterburgu. Ipolit

Terentjev, na hitro smo se srečali.

ADELAJDA: Sta nihilista?

BURDOVSKI: Sva. Povedala vama bova nekaj, kar vam bo vsem zaprlo sapo!

ADELAJDA: Nihilista!

JEPANČIN: Ne bi rekel, ljubica moja. Nihilisti so izkušeni, učeni ljudje, ta dva pa sta predvsem sebična. To je v bistvu nekakšen sad nihilizma. Taki ljudje svojih načel ne zagovarjajo v raznih člankih po časopisih, temveč kar v dejanjih.

LIZAVETA (*Ipolit*)

Tale je še cel otrok. Sedemnajst, mogoče osemnajst let?

LEBEDEV: Jetika v zelo končnem stadiju. Dva, mogoče ima še tri tedne življenja.

LIZAVETA: Aglaja, Adelajda, stran!

IPOLIT: To je Aglaja Ivanovna, kajne?

AGLAJA: To sem jaz.

IPOLIT: Tako lepi ste, da sem takoj uganil, da ste to vi, čeprav vas nisem še nikoli prej videl.

MIŠKIN: Gospoda, nisem vaju pričakoval.

Do danes sem bil bolan in sem vašo zadevo izročil Gavrilu Ardalionoviču Ivlgoinu.

LEBEDEV: Knez, ju poznate?

MIŠKIN: Gospoda, ne izmikam se osebni obrazložitvi. Ampak priznajte, da zdajle ni primeren čas in kraj. Tukaj so moji prijatelji in znanci, sam pa sem ravnokar preživel hud bolezenski napad.

IPOLIT: Prijateljev imate pa res, kolikor hočete. Lahko bi bili malo bolj spoštljivi, dve uri sva čakala v foajeju.

ADELAJDA: Zakaj ste pa potem na postelji?

LIZAVETA: V vašem stanju? Sramota!

BURDOVSKI: Prav po knežje, da ste naju tako pustili! Ampak tudi če ste knez, tudi če ste general, jaz še nisem vaš hlapec!

MIŠKIN: Tega si ne bi tudi nikoli mislil. Gospoda, šele zdaj sem izvedel, da sta sploh tukaj, prisežem.

IPOLIT: Prav po knežje!

MIŠKIN: Gavrilu Ardalionovič! Boste že kaj rekli?

GANJA: Bi rekel, bi rekel, ampak vas bi še malo pustil na žerjavici.

BURDOVSKI: Mogoče mislite, da se bojim presoje vaših prijateljev, ampak to je daleč od resnice. Daleč, gospod! Na moji strani je pravica!

MIŠKIN: Če se ne želite pogovarjati tukaj, lahko gremo kam drugam.

IPOLIT: S kakšno pravico naj bi o zahtevi gospoda Burdovskega presojali vaši prijatelji?

LEBEDEV: Ali grozite knezu, ki je, kot vidite, izredno bolan?

LIZAVETA: O čem se tukaj pravzaprav govori? Ivan Fjodorovič, naredite kaj!

JEPANČIN: Kaj?

BURDOVSKI (*Lizavet*): Gospa, v rokah imam dokument, ki bo vašega prijatelja kneza, ko ga preberemo javno, spravil ob prijatelje in vse spoštovanje, ki ga imate do njega.

AGLAJA: Kaj?

LEBEDEV: Kaj?

LIZAVETA: (*izpuli Burdovskemu iz rok časopis, s katerim je ta mahal*): Nekakšna sramotna novica o knezu, če prav razumem.

Dajte mi to.

Knez, preberite tale tekst, prosim, če je že treba, da bo čimprej konec nepotrebnega škandala.

Na glas, da bomo vsi slišali, vas prosim.

Vsesplošno razburjenje, ker bodo trači.

JEPANČIN: Sem vedel, da bo prišlo do tega! Knez ne more biti tako čist, kot ste si mislili vsi vi!

MIŠKIN: Gospa, prosim, dajte mi to.

JEPANČIN: Vas je strah?

MIŠKIN: Nič mi ne morejo očitati. Ganja, boste kaj rekli?

LEBEDEV: Bom kar jaz prebral!
(*Ji izpuli časopis.*)

BURDOVSKI (*vzame časopis*): Dovolite, bom kar jaz sam.

Čudne reči se dogajajo v naši sveti Rusiji, v dobi pospeševanja industrije in paraliziranja delavskih rok! Nedavno se je primerila dogodivščina s potomcev naše odmirajoče posestniške gospode, ki se je v Rusijo vrnil iz Švice, kjer se je zdravil zaradi idiotizma. Kot vsak idiot je imel pasjo srečo: stroške za življenje v Švici mu je plačeval neki gospod P., ga po knežje vzgajal in razvajal in mu najemal vzgojitelje in guvernante. A zadnji potomec gosposkega rodu je bil še vedno idiot.

ADELAJDA: (*vzame časopis*): Do dvajsetega leta se ni naučil niti govoriti. V nobenem jeziku, niti po rusko!

BURDOVSKI: (*vzame časopis*): Minilo je pet let, ko je gospod P. zanj v Švici napravil je tisoče rubljev: idiot pa ni postal pameten, kvečjemu malo človeku podoben. Potem se je gospodu P. zgodilo nekaj zelo tragičnega. Lahko uganete, gospoda, kaj?

ADELAJDA: Umril je?

BURDOVSKI: Pravilno!

Oporoke seveda ni bilo. Mladi idiot je ostal brez denarja. Ampak glej! Skoraj prav isti trenutek, ko je idiot prišel iz Švice v Peterburg, da bi v domači deželi za denar nadlegoval svoje daljne sorodnike ...

LIZAVETA: Mene!

BURDOVSKI (*prikima*): ... je umrl v Moskvi eden izmed sorodnikov njegove matere, star samotar brez otrok, in zapustil nekaj milijončkov premoženja: čisto vse našemu potomcu, ki si je v Švici zdravil idiotizem!

JEPANČIN: Kako?

BURDOVSKI: Nekaj milijončkov za idiota!

ADELAJDA (*vzame časopis*): Idiot se je medtem že zatreskal v neko znano lepotico metreso!

MIŠKIN: (*vzame časopis*): Nehajte!

LIZAVETA: Berite naprej! Knez, če ne bomo naprej brali – se spreva.

BURDOVSKI (*vzame časopis*): Naš novopečeni milijonar je bil v devetih nebesih, saj še malo prej ni imel žive duše na svetu, zdaj pa se je okrog njega začelo drenjati na desetine prijateljev. Potem pa se je zgodilo nekaj nepričakovanega. Pojavil se je mlad fant. Nihče drug kot sin rajnega P.

LIZAVETA: Kako? A P. ni vedel, da ima sina?

BURDOVSKI: Nihče drug kot sin rajnega P., ki je v mladih letih zapeljal neko pošteno, a revno deklico, potem pa nanjo pozabil.

MIŠKIN: Prosim, nehajte.

LIZAVETA: Berite naprej!

BURDOVSKI: Zdaj nastane vprašanje: Kako bi moral ravnati naš plemiški idiot? Vse, kar je pripadlo njemu, bi bil moral po pravici dobiti ta sin. Če bi bil plemenit in pravičen, bi moral sinu izročiti pol, najmanj pol svoje dediščine. A ker je predvsem preračunljiv človek in se zaveda, da to ni pravno rešljivo, svojih milijonov ne bo dal. Kaj bi bilo z njim, če bi ga rajni P. ne prevzel v oskrbo, temveč bi namesto njega izšolal svojega sina?

JEPANČIN: Je še kaj?

BURDOVSKI: Še poslednje ponižanje, še zadnji žebelj v krsto!

MIŠKIN: Nehajte.

LEBEDEV (*vzame časopis*): Omamljen, ker mu je dana možnost, da s svojimi milijoni zatira ljudi, je naš idiot na prošnje, naj se ta zadeva pravično uredi, segel v žep in mlademu fantu ... Uganite, kaj?

ADELAJDA: Kaj?

LEBEDEV: Izročil ...

BURDOVSKI: Bankovec za 50 rubljev!

LIZAVETA: Ne!

LEBEDEV (*prebere*): Jasno je, da mu je bil denar takoj vrnjen, tako rekoč vržen nazaj v zobe.

BURDOVSKI: No, tako. To je to. To je ta vaš idiot.

MIŠKIN: Gospod, to bi lahko uredili tudi drugače.

JEPANČIN: Pokazali ste se čisto drugačni, kot smo mislili, da ste.

LIZAVETA: Knez, to je pa strašno neprijetno.

AGLAJA: Maman, zakaj smo se sploh vtaknili v to stvar?

JEPANČIN: Bi bilo možno, da se ne bi?

AGLAJA: Knez, boste kaj rekli?

MIŠKIN: Tako zelo mi je nerodno.

AGLAJA: To pisanje je tako, kot bi se k pisanju spravilo petdeset lakajev in bi skropucali skupaj nekakšno opravlljivo pisarijo.

IPOLIT: Gospodična, to je žaljivo.

ADELAJDA: Meni zveni, kot da bi vse napisano lahko bilo res.

JEPANČIN: Rekel sem vam, da vaš knez ne more biti tako čist! To preprosto ni mogoče!

IPOLIT: Nekdo je tukaj ostal brez dediščine, ki mu po pravici pripada!

BURDOVSKI (*Jepančinu*): Spoštovani gospod. Za dostojnega človeka je to, kar je pripomnila vaša hči, žaljivo.

AGLAJA: Saj lahko poveste to tudi meni!

JEPANČIN: Ne poslušajte je. Moja hči je še mlada. Pisanje, ki ste ga prinesli s seboj, je pa najbrž stokrat resnično. Žal!

LIZAVETA: Žal!

AGLAJA: Maman, papa!

MIŠKIN: Gospoda, bodite tako dobri, pogovorimo se tako, da bomo razumeli drug drugega. Vse, kar je napisano v članku, je neresnica. Saj sami veste.

Zelo se čudim, če ga ni napisal kdo od vaju sam.

IPOLIT: Meni o tem članku ni bilo nič znanega in ga tudi ne odobravam.

MIŠKIN: Kaj? Zakaj pa ste potem prišli z gospodom?

IPOLIT: Srečala sva se pred vrati.

AGLAJA: V vašem stanju?

BURDOVSKI: Jaz imam vso pravico, da članek zagovarjam.

LEBEDEV: Ste ga sami napisali?

BURDOVSKI: Seveda ne. Ali priznate, da je bil Pavliščev vaš dobitnik in vas je mogoče celo rešil smrti?

MIŠKIN: Priznam. Seveda, priznam.

IPOLIT: Če priznate, ali nameravate dati odškodnino sinu Pavliščeva, ki je v stiski, čeprav se piše Burdovski?

ADELAJDA: In zakaj se piše Burdovski?

IPOLIT: Ker se je tako pisala njegova uboga mati, potem ko se je, hvala bogu, še enkrat poročila.

AGLAJA: Ali niste rekli, da o tem ne veste nič?

IPOLIT: O članku. Ne pa tudi o primeru!

BURDOVSKI: Če je v vašem srcu poštenost, knez, potem boste rekli da in bo opravljeno. No, samo to. Končal sem.

IPOLIT: Pa naju zdaj spodite čez prag, če si upate. Imejte v mislih, da zahtevava, ne prosiva.

BURDOVSKI: Zahtevamo, zahtevamo, zahtevamo in ne prosimo!

MIŠKIN: V vsem, kar ste povedali, imate prav. Ampak samo polovično.

LIZAVETA: Knez, kako ste nas lahko tako prevarali?

MIŠKIN: Gospa, nimate prav!

V tem članku je skoraj vsaka beseda obrekovanje.

Zelo me je osupnilo, da bi Pavliščev lahko imel sina. In še bolj, da bi ta lahko tako obrekoval svojo mater.

BURDOVSKI: Me žalite?

IPOLIT: Sin ne odgovarja za razvratno početje očeta, mati pa ni pri tem nič kriva!

MIŠKIN: Ampak ne glede na to priznam, da sem dolžen izpolniti zahteve gospoda Burdovskega, že zaradi dobrote Pavliščeva do mene. Tako da vam rade volje izročim 10 tisoč rubljev, kolikor jih je gospod Pavliščev po mojih izračunih porabil zame. Vsega skupaj: v Švici in prej.

IPOLIT: Kaj? Samo 10 tisoč?

BURDOVSKI: V matematiki ste zelo slabi ali se pa odlično delate neumnega. Z 10 tisoč se ne strinjam, nikakor ne.

LEBEDEV: Antip, jaz bi sprejel. Sprejmi, potem boš pa že videl.

IPOLIT: Gospod knez Miškin, mogoče mislite, da sva bedaka.

MIŠKIN: V članku ste moje premoženje prikazali nadvse netočno! Nobenih milijonov ni! Dobil bom kvečjemu desetino tega. Drugič: Pavliščev je zame porabil veliko manj kot 10 tisoč! Zaokrožil sem navzgor.

AGLAJA: Barantate?

LIZAVETA: Kot nekakšen navaden trgovec?

ADELAJDA: Vi?

MIŠKIN: Oprostite, gospe. Z 10 tisoč bo moj dolg Burdovskemu, če je sploh zares to, za kar se predstavlja, poravnat. V nobenem primeru mu ne morem ponuditi več, pa čeprav bi ga imel ne vem kako rad. To je vračilo dolga, ne pošiljam miloščine. Edino, kar vam še lahko ponudim, je svoje prijateljstvo.

IPOLIT: Slaba ponudba. Kako si drznete.

LIZAVETA: Če je sploh zares to, za kar se predstavlja: kaj ste mislili s tem?

GANJA: Če dovolite, bi glede tega nekaj razjasnil.

Burdovski sploh ni sin Pavliščeva. Zato sem dobil trdne dokaze.

MIŠKIN: Gavrilu Ardalionovič! Zakaj niste spregovorili prej?

LIZAVETA: Ganjka, vi pa radi povzročate senzacije. Kako? Kaj pa časopis?

GANJA: Najbrž laž in goljufija.

LIZAVETA: Imate za to kakšne dokaze?

GANJA: Bodite prepričani, da jih imam.

BURDOVSKI: Kaj? Kaj se dogaja?

GANJA: Časopis gospoda Burdovskega je navadna goljufija.

Iz dveh pisem Nikolaja Andrejeviča Pavliščeva, ki se mi ju je na zahtevo kneza posrečilo pridobiti, je mogoče matematično dokazati, da je gospod Pavliščev leto in pol pred rojstvom gospoda Burdovskega bival v tujini.

ADELAJDA: Na zahtevo kneza?

MIŠKIN: Ganjka mi je pomagal v tej zadevi.

LIZAVETA: Sta pa prijateljska.

GANJA: Vaša mati, gospod Burdovski, kakor vam je znano, ni nikoli prestopila ruskih meja.

Tako da je vsa zadeva, da ste Pavliščev sin, spodbita.

Lahko pa seveda pripeljete svoje izvedence za primerjavo pisav.

ADELAJDA: Gospod Burdovski je popolnoma rdeč v obraz.

GANJA: Imam dokaze, Burdovski, da je vašo mater gospod Pavliščev kot še ne desetletno punčko vzel v vzgojo namesto kakšne sorodnice in ji zapisal doto. Mislili so celo, da se bo z gojenko poročil, a navsezadnje se je poročila iz ljubezni z goometrom Burdovskim, vašim očetom. Popolnoma neposloven človek, ki je po hitrem postopku zagonil doto, se vdal pijači, zbolel in umrl, vaša mati je ostala v revščini in bi ostala na cesti, če ji Pavliščev ne bi velikodušno dajal šeststo rubljev podpore na leto. Če pa imate izvedenca za pisave, ki bi moje podatke izpodbil, ste vabljeni, da predstavite svoj zagovor.

BURDOVSKI (*po tišini*): Če je tako, potem sem bil prevaran. Ne maram izvedencev, verjamem, odpovedujem se vsemu.

MIŠKIN: 10 tisoč sem vam še vedno pripravljen dati. Četudi samo v spomin na Pavliščeva,

ki sem mu za vse resnično hvaležen. Saj sem skoraj na istem kot vi, gospod Burdovski, oba sva enako prevarana.

Tudi vas so prepričali, da ste sin Pavliščeva, in ste bili v to iskreno prepričani.

BURDOVSKI: Tudi 10 tisočakov ne sprejemem.

MIŠKIN: Pred odhodom v Švico sem bil tudi sam v takem stanju kot vi zdaj. Jecljal sem besede brez repa in glave ...

ADELAJDA: Mislite, da ima gospod Burdovski enako bolezen kot vi?

AGLAJA: Adelajda!

ADELAJDA: Aglaja?

LIZAVETA: Adelajda, drži jezik.

ADELAJDA: Samo vprašala je, maman, kar verjetno zanima vse.

Gospod Burdovski je popolnoma rdeč v obraz.

MIŠKIN: Teh 10 tisoč lahko porabi za šolanje in napredek, to bi mi zdi primerno in pravično. Ali ste zdaj užaljeni?

LIZAVETA: Zakaj bi bil užaljen?

BURDOVSKI: Od vas ne bom vzel niti kopejke. In tisti znesek, kar ste mi ga že izplačali, vam bo sčasoma do zadnje kopejke povrnjen.

JEPANČIN: Torej ste mu že dali nek denar?

GANJA: 250 rubljev, kot miloščina.

MIŠKIN: To ni bila miloščina. Če ste denar razumeli kot miloščino, sem ga polomil. Poslal sem ga izključno zato, ker se mi je zdelo pravično. Iz spoštovanja do gospoda Pavliščeva.

Kakorkoli, Burdovski, jaz vam dam 10 tisoč, pa če je vaša zgodba resnična ali ne.

GANJA: Zdaj pa presodite, gospod Burdovski, če ste upravičeni do tega denarja.

BURDOVSKI: Povedal sem vam že, da denarja nočem. Nikakor. Nočem ga. Ga ne sprejemam.

IPOLIT: Burdovskemu ni treba vašega opravičevanja in obrambe! Nerodno mu je, v neprijetnem položaju je.

LIZAVETA: Knez, denar bi lahko ponudili bolj na samem.

MIŠKIN: Nisem mislil ...

JEPANČIN: Denar je denar. Če je kdo zaradi ponujenega denarja užaljen, je to njegov problem in se tega ne da popraviti.

MIŠKIN: Prav imate. Res ne bi smel. Pa sem res idiot, pravi idiot!

LIZAVETA: Pravi idiot.

AGLAJA: Pravi idiot.

IPOLIT: Knez, treba je priznati, da znate izkoristiti svojo bolezen. Tako spretno ste ponudili prijateljstvo in denar, da ju zdaj plemenit človek v resnici nikakor ne more zavrniti. Želim si, da bi bil enako spodoben tudi sam. Glejte, kako kašljam.

BURDOVSKI: Če sem rekel, da denar zavračam.

MIŠKIN: Denar vam pripada. Ne kot miloščina, ampak ... Ampak ...

LIZAVETA: Seveda kot miloščina.

MIŠKIN: Kot pravično, človeško povračilo, ki mi je pomagalo v življenju do sem, kjer sem zdaj.

IPOLIT: To imate pa prav. Gospod Burdovski zavrača 10 tisoč, in če ne bi imel časti, ne bi bilo tako.

LIZAVETA: 200 rubljev, 10 tisoč rubljev, ali je važno? Norišnica!

IPOLIT: Oprostite, gospa, za nekatere je to ključna razlika.

AGLAJA: Ampak kdo hoče biti revež?

LIZAVETA: Aglaja Ivanovna! Dovolj!

Tega ne morem več prenašati, dobila bom napad. Ivan Fjodorovič, naredite kaj!

JEPANČIN: Kaj?

ADELAJDA: Ooo, pri maman prihaja vrhunec dolgo zdrževane jeze.

AGLAJA: Trenutek, ko maman le težko loči prijatelje od sovražnikov.

11. Lizaveta Prokofjevna ima napad

Lizaveta ima napad kričanja. Kriči dolgo in na glas. Jepančinovi so osramočeni, Ivan Fjodorovič še posebej.

IVOLGIN in NINA ALEKSANDROVNA: Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna!

JEPANČIN: Moji ženi se take reči dogajajo. A tako daleč kot zdaj, se celo ona poredkoma spozabi. Kvečjemu na vsaka tri leta po enkrat.

Čisto na kratko traja napad, potem se pomiri, kot da ni bilo nič. Samo vzdržati je treba. Draga, dovolj.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič! Kaj mi zdaj ponujate roko? Zakaj me pa niste znali prej odpeljati? Za ušesa bi me morali odveliči ven, preden tako povzdignem glas.

Odnesite me ven! Ven! Ven!

ADELAJDA: Maman!

AGLAJA: Maman!

LIZAVETA: Vaše hčerke so prestrašene! Vsi zijajo! Vi pa nič!

Ivan Fjodorovič, naredite kaj!

IVOLGIN in NINA ALEKSANDROVNA: Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna!

JEPANČIN (vsem): Kmalu se bo umirilo, boste videli.

Draga, zdaj bo dovolj.

ADELAJDA: Maman!

AGLAJA: Maman!

IVOLGIN in NINA ALEKSANDROVNA: Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna!

LIZAVETA: Odnosite me ven! Ven! Ven!

Tiho, tiho, tiho!

LEBEDEV: Kakšna jeza, kakšen glas, kakšna vnema, kakšna strast, vrhunsko!

LIZAVETA: Kaj me ne boste že pustili pri miru!

100 rubljev, 200 rubljev, 10 rubljev! Kot da je kakšna razlika! Knez ni milijonar!

In vi, mladenič! (*Jpolitu.*)

Midva ne prosiva, midva zahtevava!

Da vas ni sram, kako govorite, pa ste praktično na smrtni postelji.

Kot da ne veste, da vam bo tale idiot že jutri spet vsiljeval svoje prijateljstvo in svoj denar!

MIŠKIN: Če pravici rečete vsiljevanje.

LIZAVETA: Pravica! 100 rubljev, 200 rubljev, pravica!

Odnosite me ven! Ven! Ven!

JEPANČIN: Draga, skrajni čas je, da gremo domov.

LIZAVETA: Vse je na glavo, vse je narobe svet.

Svoji hčerki vzgajam, da bi bili spodobni, pa ti sredi ulice skočita v kočijo. »Maman, poročila se bom!« S temle! Ali pa se, in to je še huje, sploh nočeta poročiti. Kot najmlajša. Noče se poročiti, razen če bi bil ženin idiot!

AGLAJA: Maman, dovolj!

LIZAVETA: Norci! Sebičneži! V Boga ne verujejo, v Kristusa ne verujejo! Že vidim, da sta vas napuh in ošabnost tako načela, da se bo končalo tako, da boste drug drugega požrli. In kaj to mogoče ni zmešnjava, mogoče ni kaos, mogoče ni grdobija?

100 rubljev, 200 rubljev, časopis, 10 tisoč rubljev!

Ti se mi pa kar smeji, ti! Sam komaj diha, pa druge uči nihizima, ateizma, česa vsega še.

IPOLIT (se smeje): Kako originalna, ekscentrična ženska!

LEBEDEV: Kakšna jeza, kakšen glas, kakšna vnema, kakšna strast, vrhunsko!

IVOLGIN in NINA ALEKSANDROVNA: Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna! Lizaveta Prokofjevna!

AGLAJA: Maman!

IPOLIT (*kašlja*): Ne vznemirjajte se, vaša maman bo sprevidela, da se ni mogoče zaganjati v umirajočega človeka.

LIZAVETA: Poglej ga, saj že umira, a še govori! Kaj boš ti govoril! Ti moraš v posteljo.

IPOLIT (*kašlja*): Res je. Takoj, ko pridem domov, grem v posteljo. In čez štirinajst dni bom umrl, to mi je dobro znano. Če mi torej dovolite, bi vam rad v slovo povedal nekaj besed. Če se zdaj uležem, do smrti ne bom vstal. Že včeraj sem hotel leči, pa sem se odločil, da to odložim do jutri ali do pojutrišnjem, dokler se še nekako lahko držim na nogah.

Lizaveta se umiri.

12. Ipolit se poslovi

IPOLIT: Pomislite, da sem danes zadnjič na zraku in med ljudmi, čez štirinajst dni bom že pod zemljo. Saj ne rečem, da sem ne vem kako čustven, a sem strašno vesel, da se je vse to zgodilo tukaj, človek vsaj lahko pogleda listje na drevesu.

Mislite, da mi je lahko reči zbogom? V čast mi je, da vas smem povabiti na svoj pogreb, če mi boste le hoteli nakloniti tolikšno spoštovanje.

Vse vas, gospoda!

LIZAVETA: Bodi pri miru. Jutri pride nov zdravnik, ta se je zmotil. Gotovo je mogoče še kaj narediti.

IPOLIT (*v solzah*): Hotel sem delati, imel sem pravico do tega. Res sem hotel! Zdaj si ničesar več ne želim, kar naj drugi namesto mene iščejo resnico! Narava ima smisel za humor! Ustvarja najboljša bitja zato, da se potem norčuje iz njih. Ali veste, da bi se sam ubil, če me ne bi napadla jetika.

ADELAJDA: Če joka fant, mi je nerodno.

MIŠKIN: No, vidite, tega sem se bal!

IPOLIT: Tega ste se bali! Če koga tukaj sovražim (pa vas vse sovražim!), vas sovražim bolj od vseh na svetu. Vi jezuitska, sprijena duša, vi idiot, milijonar in dobrotnik! Že zdavnaj sem vas spoznal in zasovražil. Vi ste me nagnali

v napad! Ubil bi vas, če bi ostal živ! Ne potrebujem vaše dobrote, od nikogar je ne sprejemem, slišite, od nikogar! Preklinjam vas vse skupaj, enkrat za vselej!

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, kaj naj zdaj naredimo? Lepo prosim, prekinite že ta vaš vzvišeni molk! Naredite kaj!

JEPANČIN: Kaj?

LIZAVETA: Kako me mučite s svojim trinoškim despotizmom. Naredite kaj!

JEPANČIN: Draga, fantu je zdaj potrebna strežnica, ne pa naša vznemirjenost.

AGLAJA: Maman, ura je dvanajst, pojdimo spat.

BURDOVSKI: Jaz odhajam.

IPOLIT: In jaz z njim!

LIZAVETA: Kako pa? Saj ne morete vstati. Ivan Fjodorovič, naredite kaj.

JEPANČIN: Kaj?

LIZAVETA: Hvala vam, knez, neuravnovešeni prijatelj naše hiše, za prijeten večer, ki ste nam ga posredovali. Srce se vam zdaj gotovo veseli, ker se vam je posrečilo, da ste tudi nas priklenili k svojim prismođarjam.

ADELAJDA: Na svidenje, knez!

AGLAJA: (*Miškinu*): Če ne boste pri tej priči prelomili z vsemi temi zaporneži, vas bom vse življenje sovražila!

MIŠKIN: Ne vem, kaj naj rečem.

AGLAJA: Razločno sem videla postavu.

MIŠKIN: Postavo?

ADELAJDA: Moja sestra ima že cel dan privede.

AGLAJA: Postavo. In potem tak zveneč smeh.

Tak smeh, ki ga ne pozabiš hitro.

Tak smeh, ki smo ga že slišali.

In oči. Oči, ki jih tudi še nisem pozabila.

Ona je.

Vsi se že odpravljajo, da bi odšli, ko se mimo sprehodi Nastasja Filipovna.

13. Prikazen Nastasje Filipovne v Pavlovsku

NASTASJA FILIPOVNA: Poglej, poglej, kdo vse je tukaj! Dobro zabavo vam želim. Jutri na svidenje. Pri tistem drevesu v parku se vidimo. Tistem, pod katerim je zelena klop.

Nastasja to pove in odide.

LIZAVETA: Pri kakšnem drevesu?

ADELAJDA: Aglaja je prej govorila o drevesu.

Samo ona.

AGLAJA: Ampak ne v povezavi s to osebo.

MIŠKIN: Ničesar ne vem. Jaz ničesar ne vem! Nisem videl, nisem slišal.

LIZAVETA: Ampak kaj je pomenilo to: na svidenje jutri pri drevesu, pod katerim je zelena klop? Knez?

MIŠKIN: Ničesar ne vem! Norica, norica.

LEBEDEV: Več kot jasno je, da je prišla v upanju, da naredi kakšno zdraho. Šele kakšne štiri dni je tukaj v Pavlovsku in že obrača nase vsesplošno pozornost. Stanuje v nekakšni mornarski ulici, v majhni, neprimerni bajtici, njena kočija pa je malone najlepša v Pavlovsku.

GANJA: Okrog nje se je že zbrala cela truma starih in mladih oboževalcev. Zelo je izbirčna, ne sprejema kar vseh od kraja. Pa vendar se je okoli nje izoblikovala cela gneča. Neki resen ženin se je zaradi nje že sporekel s svojo nevesto in neki star general je preklel svojega sina.

LEBEDEV: Sicer pa je zelo spodobna. Ne oblači se potratno, a z nenavadnim okusom, in vse dame so ji nevoščljive za okus, za lepoto in kočijo.

JEPANČIN: Ta ženska je čudovita, a neuravnovešena. Tako strašno se je bojim, da nimam mirnega spanja. In kakšna kočija, beli konji, saj to je eleganca, saj to je ravno tisto, čemur se pravi po francosko šik!

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič?

JEPANČIN: Kdo ji je vse to dal? Najčistejša zarota! Jasna stvar, da jo je treba zavriniti z zaničevanjem. Povsem sem prepričan, da je to naredila iz osebnega maščevanja nad menoj, čeprav nisem nikoli ničesar zakrivil proti nji. Že samo če se spomnim, mi gre kri v obraz.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, opozarjam vas.

JEPANČIN: Vidiš, zdaj se je spet prikazala, čeprav sem že mislil, da je povsem izginila. Kje pa tiči ta Rogožin, povejte mi no, lepo prosim. Mislil sem, da je ona že zdavnaj gospa Rogožinova.

AGLAJA: Papa, nehajte! Maman, nehajte že, sicer bom zakričala!

JEPANČIN: Kaj?

AGLAJA: Nehajte! Nehajte! Nehajte! Tega ne bom več poslušala.

Aglaja steče ven. Za njo odidejo tudi drugi.

LIZAVETA: Poglejte, kaj ste naredili.

JEPANČIN: Jaz?

LIZAVETA: Vi in ta ženska in ta idiot!

MIŠKIN: V tem trenutku me je navdala želja, da bi vse skupaj pustil in se odpeljal nazaj, od koder sem prišel. Čim dlje stran, v kakšno samoto, in sicer takoj zdaj. Samo še nekaj dni ostanem tukaj, pa se bom v vse, v ves ta svet preveč zapletel in se mi bo ta svet za vselej obesil na pleča.

Ampak pobegniti ni mogoče: to bi bilo skoraj malodušno.

LEBEDEV: Čakajo vas naloge, ki se jih ne morete rešiti.

MIŠKIN: Vem, sem pa vseeno ta trenutek do konca nesrečen.

LEBEDEV: Zakaj vam pravijo idiot, to mi pa res ne gre v glavo!

Vsi odidejo.

3. DEL: SPOVEDI

Park pred sanatorijem.

1. Drevo in zelena klop: Miškin in Lizaveta

Okrog sedmih popoldne. Lizaveta in Miškin sama na zeleni klopi pod drevesom.

LIZAVETA: Ne misli, da sem prišla k tebi, da bi te prosila odpuščenja. Neumnost! Ti si vsega kriv. Si kriv ali ne?

MIŠKIN: Ravno toliko kakor vi.

LIZAVETA: Si ti blagovolił okrog velike noči, pred dvema mesecema, poslati Aglaji pismo?

MIŠKIN: Sem.

LIZAVETA: Pokaži mi to pismo.

MIŠKIN: Nimam ga. Če je še kje in celo, ga mora imeti Aglaja Ivanovna.

LIZAVETA: Ne izmikaj se! O čem si pisal?

MIŠKIN: Ne izmikam se in se ne bojim. Ne vidim nobenega razloga, zakaj bi ne smel pisati.

LIZAVETA: Zakaj si zardel?

MIŠKIN: Ne poznam vaših misli, Lizaveta Prokofjevna.

Vidim le, da vam je to pismo zelo neljubo. Lahko ne bi odgovoril. Da vam pokažem, da mi ni žal, da sem ga napisal, in da ne zardevam zaradi njega, vam bom povedal vsebino. Znam na pamet.

Knez ji pove pismo na uho.

LIZAVETA: Kaj naj bi pomenile te bedarije?

MIŠKIN: Sam ne vem. Vem pa, da so bila moja čustva bolj odkritosrčna.

Ko sem to pisal, sem imel trenutke izrednega upanja.

LIZAVETA: Kakšnega upanja?

MIŠKIN: To je težko razložiti. Ne takšnega, na kakršno mislite vi!

Nekega sončnega dopoldneva sem vzel pero in ji napisal pismo.

Ne vem, zakaj ravno njej.

LIZAVETA: Si zaljubljen ali kako?

MIŠKIN: To pa ne.

Vašo hčeri sem pisal kot sestri, to je menda že razumela.

LIZAVETA: Odlično povedano, zdaj vse razumem.

MIŠKIN: Zelo nerodno mi je odgovarjati na vaša vprašanja, Lizaveta Prokofjevna.

LIZAVETA: Vem, da ti je nerodno. Kaj meni mar, ali ti je nerodno ali ne.

Odgovori mi: mi lažeš?

MIŠKIN: Ne lažem.

LIZAVETA: Po pravici praviš, da nisi zaljubljen?

MIŠKIN: Mislim, da po vsej pravici.

LIZAVETA: Prav. Si bom že zapomnila. Kaj je bilo tisto z revnim vitezom?

MIŠKIN: Ne vem. Pri tej šali nisem bil udeležen.

LIZAVETA: Človeka veseli, če izve kar na lepem!

Ne vem, kako bi se kdaj lahko zanimala zate.

Sama te je zmerjala z bebcem in idiotom.

MIŠKIN: To bi mi lahko tudi zamolčali.

LIZAVETA: Ne bodi užaljen. Dekle je samosvoje, prismojeno, razvajeno. Če se zaljubi, bo prav gotovo na glas zmerjala in se norčevala. Jaz sem bila ravno taka.

Lepo te prosim, nikar ne triumfiraj. Ni še tvoja. In tudi nikoli ne bo!

Prisezi, da nisi poročen s tisto drugo.

MIŠKIN: Lizaveta Prokofjevna, kaj pa vam je?

LIZAVETA: Kolikor vem, ni dosti manjkalo, da se nisi poročil z njo?

MIŠKIN: Ni dosti manjkalo.

LIZAVETA: Si torej zaljubljen vanjo ali ne? Kaj nisi zaradi nje prišel sem?

MIŠKIN: Nisem prišel zato, da bi se poročil.

LIZAVETA: Ali je zate sploh kaj svetega na svetu?

MIŠKIN: Je.

LIZAVETA: Prisezi, da nisi prišel zato, da bi se poročil s tisto žensko.

MIŠKIN: Prisežem, na kar hočete!

LIZAVETA: Verjamem ti. Poljubi me. Oddahnila sem si.

Ampak povem ti: Aglaja te nima rada. Ne bo se poročila s teboj, dokler bom jaz na svetu! Si slišal?

MIŠKIN: Zelo mi je nerodno, Lizaveta Prokofjevna.

LIZAVETA: Kaj mene to briga.

Ponoči sem s solzami močila blazino od vsega tega. Ne zaradi tebe. Imam svoje težave, večne in zmeraj iste.

Še to mi povej: zakaj je tista ženska kričala na nas?

MIŠKIN: Ničesar ne vem!

LIZAVETA: Verjamem ti. Že prej sem omahovala, zdaj sem se pa dokončno odločila: najprej mene položite na mrtvaški oder in me zakopljite v zemljo, šele potem se bo Aglaja poročila. Preko mojega trupla.

MIŠKIN: Menda ne mislite resno?

LIZAVETA: Seveda mislim. To sem danes povedala tudi Ivanu Fjodoroviču. Vidiš, kako ti zaupam?

MIŠKIN: Vidim.

LIZAVETA: Si vedel, da je Gavrila Ardalionovič v romantičnih odnosih z Aglajo?

MIŠKIN: Sploh nisem vedel. Kako? To ni mogoče!

LIZAVETA: Prav od pred kratkim. Njegova družina je utirala pot, delali so kot podgane.

MIŠKIN: Ne verjamem. Če bi bilo to res, bi prav gotovo vedel.

LIZAVETA: Seveda, ker bi Ganja sam pritekel in se ti izpovedal! Ti tepček! Kar naprej te vlečejo za nos.

Kaj ne vidiš, da se ti samo laže?

MIŠKIN: Zdaj vidim.

LIZAVETA: Vidiš, in vseeno mu zaupaš!

Sicer pa pri tebi ni mogoče pričakovati česa drugega. Ali je bil še kdaj kakšen tak človek na svetu!

Pa veš, da jo je Ganjka spraval v zvezo z Nastasjo Filipovno?

MIŠKIN: Koga?

LIZAVETA: Aglajo.

MIŠKIN: Ne verjamem! To ni mogoče! Zakaj le?

LIZAVETA: Tudi jaz ne verjamem, čeprav so dokazi.

Dekle je svojeglavo, neuravnovešeno, avšasto! Hudobna je. Tisoč let bom ponavljala, da je hudobna. Zdaj so zaradi tega vsi skregani z mano.

Še mokra kura Adelajda.

Zakaj nisi nič prišel k nam?

MIŠKIN: Bolan sem bil.

Kakšen neboljen otrok ste vi, Lizaveta Prokofjevna!

LIZAVETA: Bi rad, da te okrog ušes?

MIŠKIN: Zakaj se sramujete svojih čustev?

LIZAVETA: Ne drzni si še kdaj stopiti čez moj prag.

MIŠKIN: Kako ste spet jezni! Čez tri dni boste pa sami prišli in me povabili k sebi.

To so vaša najboljša čustva, zakaj se jih potem sramujete? Sami sebe trpinčite.

LIZAVETA: Raje umrem, kot da bi te še vabila!

Še tvoje ime bom pozabila! Sem ga že!

MIŠKIN: Sicer pa mi je že prepovedano hoditi k vam.

LIZAVETA: Kdo ti je prepovedal?

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna. Danes mi je sporočila, naj si ne drznem še kdaj priti k vam.

LIZAVETA: Kako je sporočila? Po kom? Ustno?

MIŠKIN: Pismo sem dobil.

LIZAVETA: Utrgalo se mi bo od teh pisem. Sploh ne morem slediti.

Kje je? Daj mi ga!

AGLAJA: *Knez Lev Nikolajevič! Če me mislite po vsem, kar se je primerilo, osupniti z obiskom v naši vili, potlej mene, bodite prepričani, ne bo med tistimi, ki se bodo tega veselili. Aglaja Jepančina.*

LIZAVETA: To je naredila iz same togote.

Zjutraj sem te zagovarjala in na glas povedala, da si bedak, ker ne prideš.

Drugače bi ne napisala tako prismojenega pisma! Neprimernega za plemenito, dobro vzgojeno, pametno dekle! Jezna je bila, ker ne prideš. Ni pomislila na to, da idiotu tako ne moreš pisati, ker bo vzel vse dobesedno.

2. Drevo in zelena klop: Aglajin izpad

Pod drevesom ob zeleni klopi. Adelajda in Aglaja.

ADELAJDA: Knez! Ste že povsem zdravi, da se lahko sprehajate zunaj?

AGLAJA: In od vseh ljudi prav z najino maman.

LIZAVETA: Kdo vaju je klical ven?

ADELAJDA: Notri je strašno zadušljivo.

AGLAJA: Jaz sem mu pisala, da ga nikoli več nočem videti, vi pa se na skrivaj sestajate z njim.

LIZAVETA: Res, z mladim moškim sem klepetala o hčerinih skrivnostih. In o skrivnostih, ki se tičejo le njega samega.

ADELAJDA: Kako ste zardeli, knez.

MIŠKIN: Ste kaj videli Ipolita Terentjeva?

ADELAJDA: Mislite, da bo v svojem stanju hodil po vlagi in vročini? Saj nas je že praktično povabil na svoj pogreb.

AGLAJA: Nikakor ne hodite k njemu.

MIŠKIN: Zakaj ne?

AGLAJA: Ne vznemirjajte ga. Gotovo je utrujen in spi.

MIŠKIN: Potem sploh ne smem več k njemu?

AGLAJA: Zakaj pa bi tako radi gledali tega jetičnega fantka, knez? Maman ga je posvojila, kot da je zapuščen mucek brez noge. Samo narejeno sočutje. Zakaj bi ga hodili gledat?

LIZAVETA: Kaj pa govoriš, Aglaja?

MIŠKIN: Mojega zanimanja za fanta ne smete tako razumeti, Aglaja Ivanovna.

LIZAVETA: Pojdimo raje vsi skupaj poslušat godbo! Da ne boste spet dobili napada.

MIŠKIN: Nič ne skrbite, Lizaveta Prokofjevna, napada ne bo. To, kar se mi je zgodilo prejšnjič, je bilo prejkone izjema. Vem, da me je narava prikrajšala. Štiriindvajset let sem bil bolnik. Po vseh teh letih bolezni mi je moralo kaj ostati. Nimam primernih gibov, nimam občutka za mero. Imam besede, ki se ne ujemajo z mislijo, in to je za misli poniževalno. Ljudje ne morejo pomagati, da se ne bi norčevali iz mene, kot na primer Aglaja Ivanovna zdajle. Povsem jo razumem.

AGLAJA: Knez, vsi me mučijo. In to zaradi vas! Ne bom se poročila z vami, nikoli in za nič na svetu!

Kako bi se lahko kdo poročil s tako smešnim človekom, kot ste vi?

LIZAVETA: Prosim?

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna?

AGLAJA: Zakaj pa to zdaj pripovedujete? V tem parku ni nobenega, ki bi bil vreden takih besed. Take iskrene izpovedi! Prav nobenega! Bolj ste pošteni kot vsi drugi, bolj plemeniti od vseh, lepši, pametnejši, boljši ste od vseh! Zakaj se ponižujete in se imate za manj od njih?

A nimate nobenega ponosa?

LIZAVETA: Aglaja Ivanovna, se ti blede?

AGLAJA: Zakaj? Zakaj? Zakaj me vsi dražijo?

ADELAJDA: Nihče te ni dražil, še z besedico ne.

No, mogoče kvečjemu z besedico. Ampak samo jaz, nihče drug.

AGLAJA: Vsi me dražijo!

Maman, ne gubajte čela, četudi ne razumete vsega pogovora.

Vaše gube so že tako izrazite in proti temu se res ne da nič pomagati.

Nikoli se ne bom poročila z njim!

LIZAVETA: Šokirana sem. Knez te niti zasnil ni, kaj pa govoriš?

MIŠKIN: Niti zasnil vas nisem, Aglaja Ivanovna.

LIZAVETA: Torej? Kaj se to pravi? Kdo je govoril o snubitvi?

AGLAJA: Vsi, vsi, vsi!

MIŠKIN: Jaz nisem nič kriv, Aglaja Ivanovna! Nikoli mi še na misel ni prišlo, da bi vas zasnil. Kakšen hudoben človek me je verjetno umazal pred vami.

Aglaja se začne nenadoma zelo močno smejati. Potem še Adelajda.

LIZAVETA: Kaj se režita? Norici!

AGLAJA: Malo sem razgibala tale dolgočasni park, maman.

ADELAJDA: Kakšna nepotrebna drama.

LIZAVETA: Hvala bogu! Hvala bogu, da ni res.

ADELAJDA: Saj še sami ne veste, česa se veselite, maman.

LIZAVETA: Nihilistki in še norici. *(Adelajdi.)*

Pa menda ne misli zares, da bi ji bil takšen čudak všeč. Zmešalo se ji je! Ne more biti druge, kajne?

ADELAJDA: Kako prijeten človek je tale knez, Agi.

AGLAJA: Knez! Rekli ste, da me nočete!

Saj ste se mi odpovedali za vse večne čase, kajne?

MIŠKIN: Kaj?

Adelajda in Lizaveta odideta.

3. Drevo in zelena klop: Miškin in Aglaja

AGLAJA: Tri debela drevesa in zraven zelena klop. Lepo, ne?

MIŠKIN: Kar razvedrili ste se.

AGLAJA: Ne govorite, knez. Rada bi v miru malo premišljevala.

MIŠKIN: Opozorilo je odveč. Saj si ne upam spregovoriti niti besede.

Srce mi razbija, tako ste me prestrašili prej.

AGLAJA: Vam je všeč? Jaz pogosto prihajam sedet sem. Zjutraj ob sedmih, ko vsi še spijo. Raje imam jutra kot večere.

MIŠKIN: Verjetno vam ves čas vsi dvorijo in imate radi mir. Tudi sam sem s svojimi mislimi najraje na kakšnem mrkem, pustem kraju. Takšnem, da nihče ne ve, kje sem.

AGLAJA: Kako ste čudni in dolgočasni.

MIŠKIN: Včasih si želim, da Lebedeva ne bi bilo ves čas zraven. Odkar sem imel tisto neprijetnost z napadom, se ga skoraj ne morem otresti.

Najraje bi se vrgel na kavč, zaril obraz v blazino in tako preležal ves dan.

Ali pa bi na kakšni postojanki v hribih z vrha gledal dol na kakšen bel slap in zapuščen star grad.

AGLAJA: Kako ste otročji in romantični.

MIŠKIN: Še bolje pa bi bilo, da ljudje sploh ne bi vedeli zame.

AGLAJA: Kako lep večer je danes. Sem prihajam rada samo zato, da gledam ljudi in opravljam.

MIŠKIN: Ali niste rekli, da radi premišlujete, v miru in sami zase?

AGLAJA: Večer ni čas za premišljevanje. Kaj me pa tako gledate, knez? Bova poiskala še druge?

MIŠKIN: Čisto rad bi bil sam z vami.

AGLAJA: Se me boste še dotaknili mogoče?

MIŠKIN: Oprostite, bom gledal stran.

Mimo njiju gre Nastasja Filipovna.

MIŠKIN: Kako dolgo je že nisem videl.

AGLAJA: Kaj?

MIŠKIN: Nič, zamislil sem se.

AGLAJA: Če bi vas kdo poklical na dvoboj, kaj bi mu rekli?

MIŠKIN: Kdo neki? Mene ne bo nihče poklical na dvoboj.

AGLAJA: In če bi vas? Bi se zelo prestrašili?

MIŠKIN: Mislim, da bi se zelo bal.

AGLAJA: Resno? Ste tak strahopetec?

MIŠKIN: Ne, mogoče pa tudi ne. Strahopetec je tisti, ki se boji in pobegne.

Kdor se boji, pa ne pobegne, ta pa ni strahopetec.

AGLAJA: In vi ne boste pobegnili?

MIŠKIN: Mogoče res ne bom pobegnil.

AGLAJA: Jaz sem sicer ženska, ampak nikoli ne bi pobegnila.

Smejete se mi in me po svoji navadi žalite, da bi bili videti bolj zanimivi.

Povejte mi še tole: na dvoboju se strelja na dvanajst ali deset korakov, ne?

MIŠKIN: Ja.

AGLAJA: Torej se lahko človeka ubije.

MIŠKIN: Na dvobojih je danes redko kdo zadet.

AGLAJA: Kako, redko? Puškina so ubili.

MIŠKIN: To se je zgodilo najbrž bolj po naključju.

AGLAJA: Kako, po naključju? Bil je dvoboj in on je bil zadet. Vi znate streljati?

MIŠKIN: Ne znam. Vem, kako je treba, ampak nisem pa še nikoli poskusil.

AGLAJA: Se pravi, da ne znate, ker je za to nujna praksa.

Kupite si dober smodnik za samokres. Mora biti zelo suh in droben.

Imate kakšno pištolo?

MIŠKIN: Ne, saj je tudi ne rabim. Zakaj govorite o dvoboju?

AGLAJA: Kar tako. Kaj boste, če dobite poziv?

MIŠKIN: Zakaj naj bi dobil poziv?

AGLAJA: Nekaj sem slišala.

MIŠKIN: Ne rabim pištolo.

AGLAJA: Neumnost. Kupite jo. Kakšno dobro, francosko ali angleško.

Potem vzamite ščep smodnika in potlačite s klobučevino, karkoli naj bi to že bilo.

Potem potisnite noter kroglo. Najprej smodnik, potem krogla, sicer ne ustrel.

Kaj se smejete?

Mimo gre Nastasja Filipovna.

MIŠKIN: Saj se ne smejem. Mislim sem, da sem nekoga videl.

AGLAJA: Nehajte tako buljiti vame.

4. Drevo in zelena klop: Miškin in Nastasja Filipovna

MIŠKIN: Že več kot tri mesece vas nisem videl in potem ta škandal.

Sem se pa ves čas odpravljaj, da bi odšel k vam.

NASTASJA FILIPOVNA: Ne vem, če bi najino srečanje pomenilo kaj dobrega, knez.

AGLAJA: Kaj pa govorite, knez? S kom se pogovarjate?

NASTASJA FILIPOVNA: Ste srečni, da me spet vidite, knez? Povejte po resnici.

MIŠKIN: Mojih občutkov ni lahko ubesediti.

NASTASJA FILIPOVNA: Poskusite.

MIŠKIN: Če bi človek, ki ima kakšno žensko raje kot vse drugo na svetu, nenadoma zagledal to žensko v verigah, za železnimi križi, pod ječarjevo palico, bi bil ta občutek nekako podoben temu, ki ga imam zdaj v srcu jaz. Zelo, zelo vas čutim.

NASTASJA FILIPOVNA: Čutite kaj?

MIŠKIN: Trpljenje, ki ga nosite.

Občutek usmiljenja in trpljenja zaradi vas se mi nikoli ne odseli iz srca.

Če kaj, poznata vselej močnejši.

NASTASJA FILIPOVNA: Kako ste smešni.

MIŠKIN: Ta vaš obraz! Ne morem povedati, kaj zbuja v meni ...

NASTASJA FILIPOVNA: Poskusite.

MIŠKIN: Občutek. Zbuja trpeč občutek pomilovanja.

NASTASJA FILIPOVNA: Smešni ste, knez! In da tako govorite pred vsemi njimi!

AGLAJA: Kaj? Knez, kaj govorite?

MIŠKIN: Menda ... Menda vsega tega nisem rekel na glas. Samo prikazen je bila.

V parku se prikažejo Lebedev, Jpančin in Ivolgin, Adelajda in Lizaveta.

5. Drevo in zelena klop: škandal

LEBEDEV: Knez, prisvojili ste si najlepša dekleta.

Vas ni nič sram?

MIŠKIN: Sram?

LIZAVETA: Sram česa?

LEBEDEV: Še niste slišali, kaj se mu je zgodilo?

LIZAVETA: Spet pijani? Ivan Fjodorovič, mislila sem, da ste v sobi.

JEPANČIN: Saj sem bil!

AGLAJA: Sram česa?

LEBEDEV: Okrog orkestra se je drenjalo cel kup ljudi.

Kadar se pojavi ona, seveda takoj nastane

škandal. Vzkliki občudovanja kot navadno.

Potem pa naenkrat od nekod: »Človek bi moral vzeti korobač, sicer takih gnusob ne bomo izgnali iz naših spodobnih parkov!«

MIŠKIN: Prosim, nehajte. Kar naprej lazite za mano.

AGLAJA: Spet pijani.

JEPANČIN: Moja Aglaja!

LIZAVETA: Prosim, Ivan Fjodorovič, sploh ne govorite naprej.

LEBEDEV: O, bom pa jaz! Kje sem ostal?

Ona, dama, o kateri govorimo, pa: takole se ji zasvetijo oči, požene se naprej, oficirju izpulji iz roke bič, in ga meni nič, tebi nič, mahne takole čez obraz! Z bičem ga je udarila čez obraz!

Čeljust ima krvavo! Bam!

Prikaže se Nastasja Filipovna, za njo Rogožin.

NASTASJA FILIPOVNA: Takole! Bam!

MIŠKIN: Zmešana je!

NASTASJA FILIPOVNA: Takole! Bam!

ROGOŽIN: Takole! Bam!

LEBEDEV: Bam!

IVOLGIN: Bam!

ROGOŽIN: Z bičem čez obraz, taka drobna ženska!

Kakšna kraljica! Bam!

NASTASJA FILIPOVNA: Bam!

MIŠKIN: Nehajte!

LEBEDEV: Oficir se spozabi in se takole zakadi vanjo ...

NASTASJA FILIPOVNA: Bam!

LEBEDEV: In naš dobri knez Miškin tule plane naprej, oficirja zgrabi za roko in jo zvije, vendar ga častnik strahotno sune v prsi in knez, bam, odleti tri metre stran in pade.

ROGOŽIN: In takrat ona spet plane naprej. Bam!

NASTASJA FILIPOVNA: Bam!

LEBEDEV: In oficir je končal s krvavo čeljustjo.

ROGOŽIN: Krvava čeljust, kakšna kraljica! Bam!

NASTASJA FILIPOVNA: Tako.

LIZAVETA: Milost. Kot navadna frača. In zakaj?

LEBEDEV: Ah, kaj jaz vem. Očitno jo je nekaj užalil, saj veste, kako hudo kri ima.

AGLAJA: Kakšna sramota.

Rogožin zgrabi Nastasjo Filipovno za roko. Rogožin se smeji Miškinu.

ROGOŽIN: Zaradi ženske je oficir ostal s krvavo čeljustjo! Tale pa na tleh!

AGLAJA (*Miškinu*): In če za to dobite poziv?

MIŠKIN (*Nastasji Filipovni*): Vi niste taki.

AGLAJA: S kom govorite, knez?

LEBEDEV: Menda spet blede.

MIŠKIN: Menda vsega tega nisem rekel na glas.

ROGOŽIN: Kakšna kraljica!

Rogožin odpelje Nastasjo Filipovno. Aglaja gleda kneza, potem se obrne.

AGLAJA: Maman, to je komedija. Jaz grem noter.

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna?

ADELAJDA: Prizadeli ste jo.

MIŠKIN: Ampak ne nalašč!

ADELAJDA: Sredi belega dne se v njeni družbi pogovarjate se prikaznijo, ki si je očitno ne morete izbiti iz glave.

MIŠKIN: Nisem kriv!

ADELAJDA: Videla sem, kako si prebledela. Moje srce se trga zate.

AGLAJA: Hvala, Adelajda, ne rabim tvojega pomilovanja.

Aglaja steče stran. Lizaveta vleče Adelajdo za roko stran.

LIZAVETA: Adelajda, Aglaja, domov.

Domov!

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna!

6. Drevo in zelena klop: Jpančin obrekuje svojo hčer

Jpančin zadrži Miškina, ki se je namenil za Aglajo.

Tudi Lebedev in Ivogin sta še tukaj.

JEPANČIN: Ljudje ste pa res postali vsi po vrsti čudni.

Sedi sem z mano, knez. Ti bom nekaj povedal.

MIŠKIN: Je nujno? Šel bi.

JEPANČIN: Sediva kar tukaj.

Ne morem doumeti joka in bojzani Lizavete Prokofjevne. Histerično joka in ponavlja, da so nas ponižali in osramotili. Kaj? Kako? S čim? Zakaj?

Strinjam se, da je prihodnost zvrhana dogodkov in je še marsikaj nerazloženega, med drugim tudi spletke, a če ti nihče ničesar ne ve, potem spet nihče ne zna ničesar razložiti.

Oba sedeta.

LEBEDEV: Ste za kozarec šampanjca? Tak večer, da bi se do mrtvega napil!

IVOLGIN: Ali kakšen večer ni tak?

MIŠKIN: Je to ena izmed mojih 12 steklenic?

LEBEDEV: Oprostite, knez, šibek človek sem.

Lebedev natoči vsem trem in se še sam usede na zeleno klop.

JEPANČIN: No, to pa z veseljem.

LEBEDEV: Ne bom motil. Kot da me ni.

JEPANČIN: Samo da veste, da vas ne obsojam.

O tisti ženski tudi sam veliko premišlujem.

Nekaj ti bom povedal o Aglaji, čeprav je moja

hči in čeprav se mi zdi, da me ima ta škrat rad.

Rada me ima še celo bolj kot mamu in sestro, o tem sem skoraj prepričan.

MIŠKIN: Kaj?

JEPANČIN: Aglaja je moja hči, ampak: to je samovoljna in nepreračunljiva ženska.

Še povedati se ne da, kako!

MIŠKIN: Kaj mislite s tem?

JEPANČIN: Veš, koliko snubcev je že zavrnila?

Norčuje se iz matere in družine.

V njej je vsa velikodušnost, vse čudovite vrline srca in duha. Vse ima, pri tem pa je muhasta, porogljiva, kratka, hudičev značaj. Le poredko se zgodi, da se ne norčuje tudi iz mene, pa ti je znano, da jo imam rad, še celo takrat, ko se norčuje.

Z Lizaveto Prokofjevno te imava rada in te spoštujeva, ne glede na to, kako se obnaša najina hči. Kar priznaj, da se Aglaja tudi iz tebe norčuje, kot se ne spodobi za pošteno dekle. Zardel si! Pogosta rdečica kaže, da si iskren.

MIŠKIN: Sploh ne. Nič takega mi še ni priredila ...

JEPANČIN: Priznaj, dragi moj, da postaneš slabe volje, ko ta škrat reče, da si je tista, tista zmešana ženska vtepla v glavo, da bo njo spravila v zakon s tabo!

MIŠKIN: Kaj?

JEPANČIN: Norčuje se iz tebe. Kot otrok. Iz samega brezdolja. Zato ji ne zameri, ampak je resnica. Redko sem bil v taki kaši kot zdaj. Toliko o sproščujočem sanatoriju.

Jepančin gre s kozarcem.

LEBEDEV: Norec stari. Končno se je spokal. Vmes je na žalost zmanjkalo šampanjca, tako da bova morala zdaj res domov po nove steklenice. Kaj ne veste, kateri dan je danes?

Pismo imam za vas. Od Aglaje Ivanovne.

Lebedev poda Miškinu pismo.

7. Drevo in zelena klop: Aglajino pismo

Prikazen Aglaja.

AGLAJA (*pismo*): Jutri ob sedmih na zeleni klopci.

Čakala vas bom.

P. S.: Upam, da tega pisma ne boste nikomur pokazali.

Sram me je, da dajem taka navodila, ampak moram, vsa rdeča od sramu zaradi vašega smešnega značaja.

LEBEDEV: Oprostite, ker sem vmes, ko sem čakal, da končate z generalom, pismo seveda prebral.

MIŠKIN: Je imela ta papirček že ves čas v rokah?

LEBEDEV: Kako naj vem!

AGLAJA: Seveda. Ste poljubili pismo?

V ljubezenskih romanih bi vsekakor naredili tako.

MIŠKIN: Kar zastrašen sem.

Kako je to čudno! Se res dogaja meni?

To je eden teh trenutkov, ko še posebej močno občutim veselje, hkrati pa mi lega na dušo strašna žalost, pa sam ne vem, zakaj.

Ulegel se bom na klopco in jo čakal. Kakšna noč! Vse je tiho. V parku nikogar več, samo midva.

LEBEDEV: Saj je že vsaj polnoč. Veste, kateri dan je danes?

MIŠKIN: Noč je mirna, topla, svetla, kot je navadno v Peterburgu v začetku junija. V drevoredu je skoraj popolna tema.

LEBEDEV: Vaš rojstni dan!

Miškin se uleže nazaj na zeleno klop.

LEBEDEV: Kaj se pa valjate po tej klopci?

MIŠKIN: Če bi mi kdo v tem trenutku rekel, da sem se zaljubil, bi to misel osuplo in nejevoljno odbil.

Če bi kdo rekel, da je Aglajino pismo ljubzensko pismo in da me čaka zmenek, bi zagorel od sramu in tega človeka poklical na dvoboju.

LEBEDEV: Greva zdaj po tisti šampanjec.

MIŠKIN: Popolnoma iskren sem. Niti za trenutek ne dvomim.

Ta deklica me nima rada in jaz nimam rad nje.
Ali pa gre tako: ta deklica me ima rada in jaz
nimam rad nje?

LEBEDEV: Očitno vam gre spet na slabše.

MIŠKIN: Možnost, da bi kdo imel rad mene, takega
človeka, to je povsem nemogoče.
Popolnoma verjamem generalu, da se Aglaja
samo norčuje. Iz vseh, iz mene pa še prav
posebej.

AGLAJA: Res mislite tako?

MIŠKIN: Niti najmanj užaljen nisem.

Sedel bom zraven vas, vas poslušal, kako se
nabije samokres. Vse bo kot običajno.
Drugega jaz ne rabim. Razumete?

AGLAJA: Vas sploh ne zanima, zakaj sem vam
poslala pismo?

Kaj bi vam rada povedala?

MIŠKIN: Sicer sem se enkrat ali dvakrat vprašal, ko mi
je misel že švignila skozi glavo. Ampak sicer ne.
Niti najmanjše potrebe nimam, da bi razmišljal
o tem.

LEBEDEV: Bleda se mu. Jaz ga ne bom pobiral s te
klopi. Naj ga kdo drug.

*Lebedev previdno poleže Miškina na klop, ga pokrije
s plaščem in gre. Pojavi se Rogožin.*

8. Drevo in zelena klop: Miškin in Rogožin

ROGOŽIN: Saj sem vedel, da blodiš kje naokrog.
In sem te kar hitro našel.

MIŠKIN: Zakaj si me prišel iskat?

ROGOŽIN: Lebedev mi je povedal, da blodiš nekje
po parku.

Glede tistega prej ...

Prav gotovo boš dobil poziv.

MIŠKIN: Poziv?

ROGOŽIN: Na dvoboj. Moral boš poravnati račune.

MIŠKIN: Ni razloga, da bi se dvojejevala. Sam me je
sunil v prsi.

ROGOŽIN: No, hotel sem samo povedati, da sem se
pripravljen žrtvovati zate, če bo treba.

MIŠKIN: Ni razloga.

ROGOŽIN: Samo pripravljen sem, če je treba. Ker
sva brata.

MIŠKIN: Brata po križcih.

ROGOŽIN: Dobil sem tvoje pismo, Lev Nikolajevič.
In zdaj me je ona poslala k tebi. Naročila mi je,
naj ti rečem, da zagotovo pridi. Nekaj nujnega
ti mora povedati.

Prosi, da prideš še nocoj.

MIŠKIN: Ura je pol polnoči! Jutri pridem. Zdaj grem
domov. Ali bi ...

Greš z mano?

ROGOŽIN: Zakaj? Saj sem ti že vse povedal.

MIŠKIN: Se ne boš niti oglasil?

ROGOŽIN: Kako si ti čuden človek, knez. Kar gledati
te moram.

MIŠKIN: Zakaj si zadnje čase tako jezen name?

Saj vendar že veš, da je vse, kar si mislil o meni,
izmišljeno.

Vem, da si me hotel ubiti, in da se ti jeza ne
poleže. Ampak jaz se spominjam samo tistega
Parfjona, s katerim sva si izmenjala križca.
Tistega Parfjona, čigar mati me je blagoslovila.

Zakaj se mi umikaš?

Vse, kar je bilo z nožem, so bile blodnje.

Poznam te, pravega tebe.

Kar si si domišljal, ni in ni moglo biti res.

Zakaj bi se sovražila?

ROGOŽIN: Kako bi pa ti sploh vedel, kaj pomeni
sovražiti?

Ne spodobi se, da bi zdaj še kdaj prišel k tebi,
Lev Nikolajevič.

MIŠKIN: Ker me tako sovražiš ali kako?

ROGOŽIN: Nimam te rad, Lev Nikolajevič, zakaj
bi potem hodil k tebi?

Kot otrok si. Zaželiš si družbe nekega človeka
kot igračke in jo hočeš takoj dobiti. Pa se ti
sploh ne sanja, kaj to pomeni.

Praviš, da se spomniš samo Rogožina s križcem,
ne pa tistega Rogožina, ki te je napadel z nožem.
Od kod poznaš moja čustva?

Čisto mogoče je, da se po nožu niti enkrat
nisem pokesal. Pa si mi že poslal svoje
odpuščanje.

MIŠKIN: Tudi če bi bil jaz nedolžen kot angel, me ti
ne bi mogel trpeti, dokler bi mislil, da ima ona
rada mene, ne tebe. Pri vsem gre najbrž samo
za ljubosumje.

Cel teden sem razmišljal: najbrž te ima ona
rajši kot vse druge. In sicer tako zelo, da te
bolj muči, kolikor rajši te ima. »Najprej ga bom
mučila, potem mu poplačala z ljubeznijo.«
Teга ti seveda ne bo povedala, mora pa to
človek znati videti.

Nekatere ženske so take.

ROGOŽIN: Pa menda nisi sam že kdaj naletel na
tako žensko?

No, marsikaj sem že slišal o tebi.

MIŠKIN: Kaj si slišal?

ROGOŽIN: Prisegla mi je, danes in včeraj, da si zaljubljen v Aglajo Jepančino. Kot mucek. Rekla mi je: Če se knez ne poroči z Aglajo, se tudi jaz s tabo ne bom. Ko gresta onadva v cerkev, takrat greva pa še midva. Meni je vseeno: tudi če ti več ne ljubiš Nastasje, to ne pomeni, da te je ona nehala ljubiti.

Ne razumem in tudi nikoli ne bom. Ali te ima noro rada ali pa ... Ampak če je tako, zakaj bi te rada poročila z drugo? Pravi: Hočem ga videti srečnega. Kar pomeni, da te ima rada.

MIŠKIN: Saj sem ti že rekel, da ni pri pameti. In to zdaj že večkrat.

ROGOŽIN: Mogoče si se zmotil.

MIŠKIN: Vse to so same blodnje! To, kar si rekel ... To, o Aglaji in meni. To se ne bo nikoli zgodilo!

ROGOŽIN: Zakaj kar naprej govoriš, da je zmešana? Za vse druge je pri pameti, samo glede tebe naj bi bila zmešana?

MIŠKIN: Rogožin, jutri imam rojstni dan. Skoraj danes!

Skoraj polnoč je. Pridi z mano. Skupaj pričakajva jutro.

Doma imam šampanjec, nekaj bova spila. Potem mi boš voščil srečo.

Sicer mi boš moral vrniti križec! Ga imaš na sebi?

ROGOŽIN: Imam.

MIŠKIN: Potem pa pojdiva. Svojega novega življenja nočem začeti brez tebe. A veš, da se je danes zame začelo novo življenje?

ROGOŽIN: Šele zdaj vidim. In to bom povedal tudi njej!

9. Drevo in zelena klop: rojstni dan

Vrne se Lebedev, z njim Ivogin, Ganja, Nina Aleksandrovna, Burdovski in Ipolit.

LEBEDEV: Šampanjec je nazaj!

Mi že kar kratkočasno preganjamo čas! To se pravi: pijemo!

IVOLGIN: Pijemo!

NINA ALEKSANDROVNA: In to šampanjec!

LEBEDEV: In to že precej časa!

MIŠKIN: Ravnokar sem hotel domov. Nikogar nisem vabil, razen Rogožina.

LEBEDEV: Ampak nas vse poznate.

MIŠKIN: Celu na svoj rojstni dan sem se pravkar čisto po naključju spomnil.

ROGOŽIN: Gotovo si komu znil, da si pripravljen postreči s šampanjcem, pa so vsi prileteli, saj vemo, kako to gre.

MIŠKIN: Celu vi ste prišli.

BURDOVSKI: Celu jaz.

MIŠKIN: Skoraj prestrašil sem se, ko sem vas zagledal.

LEBEDEV: Oprostite, jaz sem že kar malo okajen. Nekaj sem spil že prej, nekaj pa zdaj na poti.

ROGOŽIN: Že kar pošteno.

MIŠKIN: Celu vi ste prišli!

IPOLIT: Celu jaz.

BURDOVSKI: Midva skupaj.

IVOLGIN: In mi!

NINA ALEKSANDROVNA: In mi!

LEBEDEV: Prinesel sem tudi še dodatno vino, in sicer svoje, knez. In majhen prigrizek, da ne bomo prehitro popadali po tleh.

NINA ALEKSANDROVNA: Od današnjega dne veliko sreče v življenju!

IVOLGIN: Prav zares.

MIŠKIN: Hvala, hvala.

IVOLGIN: Se spomnite Hamletovega vprašanja, knez? Biti ali ne biti? Sodobna snov, knez! Vprašanja in odgovori!

GANJA: Oče, bodite tiho, sramota.

IVOLGIN: Šampanjca sem se dotaknil samo z jezikom, sin, prisežem. To ne more biti v škodo.

LEBEDEV: Vsi smo čakali samo na vas.

MIŠKIN: Saj ste me sami zasledovali. Ura je že skoraj polnoč, res nisem pričakoval tako velike družbe.

IPOLIT: Težko sem vas čakal. Veseli me, da vas vidim tako srečnega.

MIŠKIN: Kako pa veste, da sem tako srečen?

IPOLIT: Z obraza vam berem.

Čimprej sedite k meni, potem ko pozdravite druge. Ker jaz sem vas posebno težko čakal, pa tudi časa imam najmanj.

MIŠKIN: Ali vam ne bo škodilo, da ste tako pozno pokonci?

IPOLIT: Pred tremi dnevi sem umiral, zdaj pa se še nikoli nisem počutil tako imenitno kot na današnji večer.

IVOLGIN: Se bo gospod Ipolit preselil k vam na stanovanje?

LEBEDEV: Kje pa!

IVOLGIN: Saj bo vsak čas umrl!

IPOLIT: Hvala lepa.

IVOLGIN: V teh svetlikajočih očeh je poleg nekakšne nejasne tesnobe tudi neka nedoločena nestrpnost.

Glejte, kako mu pogled brez cilja skače s predmeta na predmet, z obraza na obraz.

GANJA: Oče, vzel vam bom kozarec.

IVOLGIN: Saj sem komaj obližnil vsebino, prisežem!

LEBEDEV: Mogoče boste to obsodili, knez, ampak Ipolitu sem dovolil popiti dva kozarca šampanjca, tako da je tale pred njim že tretji. Naj se malo povesele, saj vemo, da je mogoče zadnjič.

IPOLIT: Hvala lepa. Knez, kako vesel sem, ker je ravno danes vaš rojstni dan!

MIŠKIN: Zakaj?

IPOLIT: Boste že videli. Ali je še daleč do jutra?

LEBEDEV: Mogoče kakšni dve uri.

IPOLIT: Dve uri do sončnega vzhoda! Nazdravimo na sonce!

MIŠKIN: Vi bi se morali malo umiriti, kajne?

IPOLIT: Kar naprej govorite o spanju. Kot da ste moja pestunja.

IVOLGIN: Neznansko rad imam debate o znanosti, na dnu duše pa sem zmerom bil umetnik, knez.

GANJA: Oče, nihče ni govoril o znanosti. Pa tudi o umetnosti ne!

LEBEDEV: Vi ste pa danes še posebej razdraženi!

GANJA: Vi pa v svojem običajnem večernem stanju!

IVOLGIN: Zjutraj ste bolj dobrosrčni, Lebedev.

GANJA: Ne vmešavajte se, oče, in spijte do konca. Kaj pa naj.

LEBEDEV: Sem pa zvečer bolj odkrit! Ob večerih sem bolj prisrčen in bolj odkrit!

Poštenejši in pravičnejši, čeprav se s tem še bolj izpostavljam vašim napadom!

No, brezbožniki, s čim pa mislite vi rešiti svet?

Ljudje znanosti, industrije, asociacije? S čim? S kreditom?

GANJA: Kako ste radovedni.

LEBEDEV: Jaz priznavam samo nujne potrebe, in to je, da ješ in piješ!

GANJA: To je gon po samoohranitvi! Je mogoče premalo?

MIŠKIN: Pijani ste, vsi.

LEBEDEV: Ali verjamete v hudiča?

Nevera v hudiča je francoska miselnost oziroma lahkomiselnost.

Po Voltairovem zgledu se norčujete iz njegove oblike, kopit, repa in rogov, ki ste si jih sami izmislili.

GANJA: Kdo, jaz?

LEBEDEV: Ne vi! Kaj si boste izmislili vi, pogledajte se, kakšni ste.

GANJA: Kako ste se napili, Lebedev.

LEBEDEV: Prav nič se nisem napil. Tak sem, da vas ne prenesem.

Nekateri so ljudožerci človeštva in bi bili pripravljeni tudi zažgati svet.

GANJA: Govorite o meni? Ali on govori o meni?

LEBEDEV: O vas, pa kaj še. Pogledajte se, kakšni ste!

MIŠKIN: Za kaj pravzaprav gre, jaz ne razumem.

LEBEDEV: Ljudožerec človeštva! Gavril Ardalionovič!

GANJA: Zdaj sem ga pa že sit!

LEBEDEV: Katoliški menih je že po naravi speljiv in radoveden.

MIŠKIN: Katoliški menih! Ne govorimo o katolikih!

LEBEDEV: Neverjetno lahko ga je spraviti v gozd ali na samotni kraj.

In kje smo zdaj? V gozdu!

GANJA: V parku.

MIŠKIN: Zelo sem vesel, da se imate dobro, da ste tako dobre volje in zato hrupni, ampak vseeno ...

GANJA: Knez, ali ne vidite, da je zmešan in pijan?

LEBEDEV: Pogledjmo najprej psihološko miselnost hudodelca.

MIŠKIN: Lebedev, vse boste spravili v slabo voljo.

LEBEDEV: Potem pa naj že prinesejo prigrizek!

MIŠKIN: Kaj pa je z vami, Parfjon? Niti kaplje niste spili.

ROGOŽIN: Razmišljal sem, kako bi se potihem pobral. Očitno sem odveč, veliko gostov imate.

MIŠKIN: Jaz sem spil dva ali tri kozarce in sem od tega samo dobre volje. Povabiti sem mislil samo vas, drugi so se sami povabili.

ROGOŽIN (*pokaže na Ipolita, ki spi*): Vaš mladi prijatelj spi. Zakaj se je ta fantiček vrnil k vam, knez? Gotovo ima nekaj za bregom.

MIŠKIN: To pa gotovo ne.

IPOLIT (*se zbudi*): Je že konec? Že vsi odhajajo?

Je sonce že vzšlo? Koliko je ura? Zaspal sem.

MIŠKIN: Spali ste samo sedem ali osem minut.

IPOLIT: Ni bil tu Rogožin? Ravnokar se mi je sanjal o njem. Kje pa je Lebedev?

O čem ste govorili? Ste res rekli, da bo svet rešila lepota, knez? Gotovo ste to rekli, ker ste zaljubljeni in imate zato igrackaste misli.

Ne zardevajte!

MIŠKIN: Nič nisem rekel.

IPOLIT: Mislite, da vas imam rad?

MIŠKIN: Vem, da me nimate.

IPOLIT: Zato, ker vam zavidam?

Rad bi še šampanjca, nalijte mi, prosim.

MIŠKIN: Ne smete več piti.

IPOLIT: Pa kaj potem!

Strašne sanje sem imel. Ne privoščim vam takih sanj, čeprav vas nimam rad, knez.

Sicer pa, če človeka nimaš rad, zakaj bi mu neki želel slabo?

Zakaj v resnici kar naprej nekaj sprašujem?

No, ne bom več pil. No, malo bom še.

Pokaže kuverto z rdečim pečatom.

MIŠKIN: Kaj pa je to?

IPOLIT: Boste videli.

GANJA: Kaj ga je spet obsedlo? Želja po pozornosti, brez dvoma.

IPOLIT: To sem sam napisal. Pisal sem včeraj cel dan in vso noč in končal zjutraj. Ponoči, proti jutru, pa se mi je sanjalo.

MIŠKIN: Ali ne bi o tem rajši govorila jutri?

IPOLIT: Jutri ne bo več časa.

Sicer pa, brez skrbi, v 40 minutah bom prebral. No, v eni uri.

LEBEDEV: O bog! Prosim, ne.

IPOLIT: Glej, kako vse zanima. Vsi gledate moj pečat.

Skrivnost! Se spomnite, Lebedev, kdo je rekel: ne bo več časa?

LEBEDEV: Ne.

IPOLIT: Pa vi razlagate Apokalipso! Mogočni in močni angel v Apokalipsi, on je to rekel.

MIŠKIN: Raje ne berite, prosim vas.

LEBEDEV: Verjetno bo dolgčas.

IPOLIT: Torej ne smem prebrati?

Se bojite?

MIŠKIN: Česa?

IPOLIT: Sicer pa, kaj mi je mar sramota. Kaj mi mar, če se norčujete. Kmalu bom umrl.

IVOLGIN: Poglejte, koliko listov ima! In to vse na drobno popisano!

Menda ne bo tega bral? Kaj je to?

IPOLIT: Takoj boste videli, kaj je to. Naslov: *Nujna izpoved*.

Geslo: *Après moi le déluge*.

Tukaj je samo nekaj mojih misli.

GANJA: Preberite že in prosim brez uvoda, že tako bo dovolj dolgo trajalo.

IVOLGIN: Sploh ne preberite, rotim vas.

ROGOŽIN: Preveč besed.

IPOLIT: Preveč besed, boste rekli vi?

Vi imate pred seboj neskončno besed, jaz pa samo te liste, ki sem jih včeraj pisal, cel dan in celo noč. Ste bili vi?

ROGOŽIN: Kaj, če sem bil jaz?

IPOLIT: Ste bili vi pri meni ponoči? Prejšnji teden, ponoči?

ROGOŽIN: Prejšnji teden, ponoči? Se ti je zmešalo, fantek?

IPOLIT: Vi ste bili. Prišli ste k meni in molče sedeli, celo uro, še več, od enih do dveh. Potem ste okrog treh vstali in odšli.

To ste bili vi! Zakaj ste me prišli strašiti in mučiti?

ROGOŽIN: Ne vem, o čem govorite.

IPOLIT: Prebral bom. *Moja nujna izpoved*.

Včeraj zjutraj je bil pri meni knez ...

IVOLGIN (*pije*): Mi je že dolgčas.

10. Drevo in zelena klop: Ipolitova izpoved

IPOLIT: Ko sem mu omenil, da je vseeno, če človek umira pod drevjem ali pa gledaje skozi okno v opečnati zid ...

LEBEDEV: Kot je rekel knez, bi bilo logično, da bi tole zelenje okrog nas v vas prineslo spremembo.

MIŠKIN: Ne prekinjajte ga!

IPOLIT: Res ne vem več, ali ga imam rad ali ne.

Ampak zakaj sem prišel sem, če ne, da bi ga videl? Na smrt obsojeni ne sme več iz svoje celice.

V tem ni niti besedice laži, ampak sama slovesna resnica.

IVOLGIN: Mi je že dolgčas ...

GANJA: Oče, spijte še nekaj.

IVOLGIN: Prav, to pa z veseljem.

IPOLIT: Ničesar ne občutim, čeprav bom jutri svojo sobico zapustil za zmeraj.

Ampak ali je moje prepričanje, da se za 14 dni ne splača več žalovati in vdajati čustvom, zmagalo nad mojo naravo? Če bi me zdaj začeli mučiti, bi verjetno zavpil, četudi se to mogoče za 14 dni življenja ne splača.

Ampak ali je res, da imam samo še 14 dni?

LEBEDEV: Štirinajst dni takega govoričenja je huje kot pekel.

IPOLIT: Potem se mi je sanjalo o škorpijonu.

LEBEDEV: Pa ne o škorpijonu! Samo o škorpijonu ne.

IVOLGIN: Zakaj ne?

ROGOŽIN: Toliko besed!

MIŠKIN: Naj prebere do konca, to je njegov zadnji testament.

IPOLIT: Nekakšno hrskanje in šumenje, žival je tekala po sobi zelo hitro, potem je golazen lezla po zidu, trup in nožice so se previjale kot kačice, z neverjetno naglico, kljub lupini, in to je bilo ostudno pogledati.

LEBEDEV: Če česa ne prenesem, so to ljudje, ki pripovedujejo o svojih sanjah, in ponavadi še v neverjetne detajle.

IVOLGIN: Imate čisto prav, tudi jaz tega ne prenesem.

IPOLIT: Zdi se mi, da sem v resnici veliko napisal brez potrebe.

GANJA: Res je!

LEBEDEV: Malo preveč se ukvarjate sami s sabo, fant.

IPOLIT: Ampak kdor noče poslušati, lahko tudi odide.

IVOLGIN: Kam? V gozd?

MIŠKIN: Ipolit, zaprite rokopis in ga dajte meni, pa ulezite se malo. Jutri se bova pogovorila. Pod pogojem, da ne boste več brali teh papirjev. Velja?

IPOLIT: Kaj?

Zdaj se ne bom več prekinjal. Kdor hoče, naj posluša.

Misel na to, da se ne spleča živeti nekaj tednov, me je do konca premagala pred tremi dnevi, v letovišču ...

IVOLGIN: Ganja, ustavi ga, sicer se mi bo zmešalo, pa če spijem še vse te steklenice.

GANJA: Končno se enkrat strinjava, oče.

MIŠKIN: Nehajte, Ipolit, prosim vas. Vse nas boste zamorili.

IPOLIT: Moja sedanja sobica je še manjša in tesnejša od prejšnje ... Na mizi je gorela nočna svetilka s svečko iz loja ...

IVOLGIN: Ne iz loja! Samo ne iz loja!

GANJA: Nehajte, oče. Nič prej ne bo konec, če se upirate.

IPOLIT: Na kavču je spal otrok, triletna punčka, pokrita s frakom, razen tega je bil na mizi še čajnik s čajem in nekaj koščkom črnega kruha ... Z eno besedo, povsod strahoten nered.

IVOLGIN: Umrli bom, umrl bom, nehajte s temi besedami!

To je pekel!

IPOLIT: Take ljudi, ki so kar naprej razkačeni, potem strahotno muči kesanje. Jetiko imam, sem povedal zdravniku. Kašelj me je spet napadel, zgrudil sem se na stol in komaj lovil sapo. Nič ne skrbite, jetiko imam ...

LEBEDEV: Ko bi vas vsaj pobrala. Pa se bojim, da bo nas vse prej, ker vas moramo poslušati.

MIŠKIN: Lepo vas prosim, nehajte.

IVOLGIN: Še vsaj deset listov ima! Sin, pomagaj!

GANJA: Kaj naj? Naj ga zadušim?

IPOLIT: V Moskvi je nekoč živel starček, neki general, z nekakšnim nemškimi imenom, vse življenje je hodil po ječah in obiskoval hudodelce ...

Tisti večer in noč sem vsejal prvo seme svojega zadnjega prepričanja.

V svoji izpovedi navajam vse številke in datume. Potem pa je nekega dne prišel k meni Rogožin. Do tedaj ga še nisem videl, slišal sem pa veliko o njem. Njegov obisk me je zelo izmučil.

ROGOŽIN: Utihihite že.

IPOLIT: Svetoval sem, da naj iz gmote ulije zlato rakvico za zmrznjenega otroka.

IVOLGIN: No, očitno se mu blede.

IPOLIT (*Rogožinu*): Se spomnite?

ROGOŽIN: Ne.

IPOLIT: Zakaj je bil Rogožin, ki je bil malo prej v domači halji in v copatih, zdaj v fraku in belem telovniku?

Ali ste bili to zares vi ali je bila prikazen?

ROGOŽIN: Zbledlo se ti je, fantek. Domov moraš in spat, sicer ne boš več vstal.

IPOLIT: No, zdaj sem končal. Še to.

Majhno pištolo imam. Umrli bom v parku ob sončnem vzhodu.

Moja *Izpoved* bo policiji vse obrazložila.

En izvod obdržite vi, knez, enega pa naj dobi Aglaja Ivanovna JAPANČINA. To je moja zadnja volja. Svoje okostje zapuščam medicinski akademiji za znanstvene raziskave.

Ne priznavam sodnikov nad sabo. Zdaj sem zunaj vsake sodne oblasti.

Umrli bom!

Še zadnje pojasnilo: niti malo ne umiram, ker ne bi mogel prenesti zadnjih 14 dni. Sonce je vzšlo!

IVOLGIN: Kaj, ste mislili, da mogoče ne bo?

MIŠKIN: Poglejte, kako ste se izmučili.

IVOLGIN: Poglejte, kako ste nas izmučili.

LEBEDEV: Kot trepetajoč list, odtrgan od drevesa.
Kratko in malo cepec.

GANJA: Greva, oče.

IVOLGIN: Tvoja mati je zaspala, poglej, kako
spokojno leži.

GANJA: Smrči.

IPOLIT: Oprostite mi, da sem vas utrujal s temi
blodnjami.

GANJA: Malo je bilo pa res razvlečeno.

IPOLIT: Sem vas utrudil ali ne? Povejte!

GANJA: Meni je čisto vseeno. Bodite tako dobri in
mi zdaj dajte mir.

Gremo, starša. Mati, zbudite se.

IVOLGIN: Se bo zdaj ustrelil? Kaj ni rekel, da se
bo ob sončnem vzhodu ustrelil? Počakajmo
še toliko.

GANJA: Ne bo se, oče.

BURDOVSKI: Ustrelil se bo! Pravico ima, da se
ustreli.

IVOLGIN: Ne bo se ustrelil, dečko se norčuje iz nas.

LEBEDEV: Ali ste resno mislili, da bi svoje okostje
zapustili akademiji?

IPOLIT: Ja, vse svoje kosti ...

LEBEDEV: Da se ne bo kdo zmotil in vas vrgel
v občinski grob.

MIŠKIN: Zakaj ga dražite? Do solz ga boste spravili.

LEBEDEV: Kot je on prej mene, do solz dolgčasa,
knez!

IPOLIT (se smeje): Niti malo ne jokam!

ROGOŽIN: Umirite se, fant. Nasedeli smo se. Kost
me bolijo. Če ste se hoteli ustreliti, se jaz zdaj
nalašč ne bi.

To vam svetujem. Ne zdaj.

IPOLIT: Strašno vas mika videti, kako se bom
ustrelil.

ROGOŽIN: Jezi jih, ker ne bodo videli.

IPOLIT: Potem tudi vi mislite, da se ne bom?

ROGOŽIN: Ne spodbujam vas. Mislim, da je čisto
mogoče, da se boste.

IPOLIT: Vidim, da sem naredil napako, ko sem jim
prebral svoje zapiske.

ROGOŽIN: Ne vem, kako naj vam svetujem.

LEBEDEV: Rekli ste, da se boste ustrelili v parku,
da ne bi nikogar vznemirjali. No, ne vem, kaj
mislite vi drugi, ampak meni se zdi, da se mora
zdaj ustreliti pred vsemi nami že zaradi časti.

IPOLIT: Knez, ste vi že skočili z zvonika?

MIŠKIN: Ne še.

IPOLIT: Vidite vse to sovraštvo?

MIŠKIN: Ipolit, Ipolit, kaj vam je?

IPOLIT: Poslavljam se od Človeka!

Glejte me.

ROGOŽIN (tiho): Svetujem vam, da tega
ne naredite. Ne zdaj.

*Ipolit se ustrelil. Ni strela, Ipolit pa vseeno omahne
na Miškina.*

LEBEDEV: Je odpovedala?

IVOLGIN: Mogoče pa ni nabita?

GANJA: Nabita je!

LEBEDEV: Torej je le odpovedala!

GANJA: Sploh ni bilo naboja.

LEBEDEV: Kakšna sramota.

IVOLGIN: Ta fant je z nami igral komedijo.

MIŠKIN: Kakšen žalosten prizor. Ne smejte se! Ipolit,
umirite se.

IPOLIT: Pozabil sem!

Popolnoma po naključju sem pozabil naboj!

Tukaj jih imam, glejte, vsaj deset!

Zdaj sem za vse čase oneščaščen.

Ipolit se hysterično smeje in joka, potem omedli.

LEBEDEV: Kaj naj zdaj z njim?

IVOLGIN: Mi gremo spat. Ganja, odpelji svoja starša
domov kot dober sin.

Zakaj nisi naročil kočije?

GANJA: S čim naj naročim kočijo? Mi boste dali denar?

IVOLGIN: Moram podpirati odraslega sina?

*Ganja pobere Nino Aleksandrovno in jo s težavo
odnese in obenem podpira Ivolgina. Ivolginovi
odišejo. Miškin gleda Ipolit, ki leži na travi.*

MIŠKIN: Kaj naj zdaj z njim?

LEBEDEV: Ne skrbite, knez, tale bo živel vsaj še
šest tednov. Mogoče se bo še celo popravil.

Najbolje, da ga pustimo tukaj.

Ste opazili, da je eno svojo *Izpoved* zapustil

Aglaji Ivanovni?

MIŠKIN: Sem opazil.

LEBEDEV: Nemirni ste, knez.

MIŠKIN: Kako neokusen je ta park ponoči! Kot gozd
prikazni. Kar slabo mi je.

LEBEDEV: Kaj niste v uri ali dveh zmenjeni z njo?

MIŠKIN: Zaspal bom.

Pojavi se Nastasja Filipovna. Vsi drugi so že šli.

11. Drevo in zelena klop: sanje o Švici

MIŠKIN: Tesnoba mi tudi v spanju ne da miru.

NASTASJA FILIPOVNA: Švica, zgoraj sijoče nebo,
spodaj jezero, horizont, ki mu ni ne konca ne
kraja.

MIŠKIN: Vsako jutro vzhaja tako svetlo sonce, vsako jutro je na slapu mavrica, vsak večer je zasnežena najvišja gora.

NASTASJA FILIPOVNA: In vsaka mušica, ki piska v tej pripekajoči sončni svetlobi jutra, je vesela; ve, kje je njen prostor, rada ga ima in je srečna.

MIŠKIN: Ja, vsaka žival in vsaka bilka ima svoje mesto. Poznam te, čeprav imaš zdaj drugačen obraz.

NASTASJA FILIPOVNA: Na obrazu imam kesanje in grozo, kot da sem grozna zločinka, kajne? Kot da sem ravnokar zagrešila grozen zločin, kajne?

MIŠKIN: Prav tako. Ampak jaz nočem, da bi bila zločinka!

NASTASJA FILIPOVNA: No, kakorkoli. Pridi z mano. Nekaj bi ti pokazala.

MIŠKIN: Tukaj, v parku?

NASTASJA FILIPOVNA: Prav tukaj.

Miškin se zbudi in pred njim je Aglaja, ki se smeji. Nastasja Filipovna je verjetno že ves čas tukaj in poslušča vse, kar se dogaja do konca tega dela.

12. Drevo in zelena klop: Miškin in Aglaja, drugič

AGLAJA: Glejte se. Knez. Spi, spi, spi!

MIŠKIN: Vi ste! Zadremal sem, celo noč sem bil pokonci. Zadržali so me tukaj.

AGLAJA: Sem videla. Enako ste oblečeni kot včeraj!

MIŠKIN: Ni bilo nikogar drugega tukaj? Samo vi?

AGLAJA: Kdo pa naj bi bil?

MIŠKIN: Neka ženska.

AGLAJA: Kaj ste delali tukaj celo noč? Pili, očitno.

Pogleda prazne steklenice okoli klopice.

MIŠKIN: Ipolit se je ustrelil.

AGLAJA: Včeraj zvečer je bil še živ.

MIŠKIN: Pred kakšno uro se je ustrelil. Pištola se ni sprožila. Tamle leži. Omedlel je.

AGLAJA: Ob osmih moram biti doma, da ne bodo izvedeli, da sem bila tukaj. Pa vam moram veliko povedati. Zdaj ste me vrgli iz tira. Tipično za Ipolita, da se mu ni sprožila pištola. Nekaterim se vse posreči, drugim pa čisto nič.

MIŠKIN: Za vas je pustil nekakšen testament. Izpoved ga imenuje.

AGLAJA: Kje je?

MIŠKIN: Ne vem, nimam ga.

AGLAJA: Mogoče se je zato ustrelil, da bi jaz vedela za njegove zadnje misli. Čisto logično bi bilo. Veste, mislim da se je ...

MIŠKIN: Kaj?

AGLAJA: Nič. Saj bo kmalu umrl, pištola ali ne. Gotovo se je ustrelil z mislijo, da bi jaz brala njegovo oporoko. Najbrž je hotel, da bi vsi, kar jih pozna, stopili okrog njega in ga prosili, naj se prosim ne ubije. Mislil je name, ni pa vedel, da misli name.

Jaz sem se že vsaj tridesetkrat hotela zastrupiti. Prvič, ko sem bila stara 13 let. Napisala sem pismo. Predstavljala sem si, kako ležim v krsti, Adelajda pa joče nad menoj, ker je bila tako hudobna z mano.

MIŠKIN: Vaša sestra vam je vdana, kaj pa govorite.

AGLAJA: Vseeno je lepo, če si zamislim, kako trpi nad mojim truplom. Celo v smrti sem lepša, kot je ona. Vsa zabuhla si puli tiste svoje lase, jaz pa ležim v beli krsti, bela kot angel, obkrožena z belimi marjeticami ... Deviška samomorilka.

MIŠKIN: Na smeh mi gre.

AGLAJA: Ni ti malo mi ni do heca, knez. To so zelo iskrena čustva. Z Ipolitom se bom že sama pogovorila, ko se zbudi. Kar se pa vas tiče, se mi zdi, da je zelo grdo, tako soditi in presoјati dušo človeka, kot vi obsojate Ipolita. Vi ne poznate ljubezni, zgolj nekakšno prividno resnico. Resnico, pa še to nezanesljivo, vašo resnico. Potemtakem ste krivični.

MIŠKIN: Krivico mi delate.

AGLAJA: Ne zaspite. Kmalu moram domov. Preden me kdo ne najde tukaj.

MIŠKIN: Samo za pet minut! Za minuto, dve! Prej celo noč nisem spal. Kar naenkrat so bili vsi tukaj in še 12 steklenic šampanjca.

AGLAJA: Kaj me sploh briga, zakaj ste pili. O kateri ženski se vam je spet sanjalo?

MIŠKIN: Če je niste videli, je vseeno.

AGLAJA: Saj mi je jasno, o kateri. Sploh nočem vedeti. Poklicala sem vas, da bi vam predlagala, da ste moj prijatelj.

MIŠKIN: Spet ste zelo zardeli.

AGLAJA: Mogoče nočete sprejeti ponudbe?

MIŠKIN: Seveda hočem. Ampak mislim, da je čisto nepotrebno, da je treba kaj takega predlagati.

AGLAJA: Kaj ste pa mislili, zakaj sem vas povabila sem? Mislite, da sem zmešana?

MIŠKIN: Vsekakor ne mislim tega.

AGLAJA: Vsi drugi doma mislijo tako.

MIŠKIN: Mislim, da ste včasih celo zelo razumni.

AGLAJA: Jaz pa mislim, da ste najbolj pošten in najbolj pravičen človek od vseh, kar jih poznam. Govorijo, da ste slaboumni, in čeprav včasih ste, je vaša pamet jasnejša od vseh drugih. Vsaj prava pamet. Ker imamo dve pameti: pravo in stransko.

MIŠKIN: Ja, mogoče je res tako.

AGLAJA: Adelajda seveda ni razumela, maman pa je.

MIŠKIN: Zelo ste podobni Lizaveti Prokofjevni.

AGLAJA: Res?

MIŠKIN: Res.

AGLAJA: Vesela sem, da sem podobna maman.

MIŠKIN: Zelo, zelo jo cenim.

AGLAJA: Drugi se ji včasih smejejo. Nočem, da bi me imeli za norico. Zavrnila sem snubce, ker nočem, da bi me možili. Rada bi pobegnila od doma in vas sem izbrala, da mi pri tem pomagata.

MIŠKIN: Pobegnili bi od doma?

AGLAJA: Zakaj me spet silite v zardevanje?

Vsaj z enim človekom bi se rada pogovorila kot sama s seboj.

Ljudje so kar začeli govoriti, da vas imam rada.

Da vas čakam. Tako se govori.

Že dvajset let sem zaprta. Nočem biti več generalova hčerka. Nočem se poročiti.

Pobegnila bi rada. Celo leto sem se pripravljala na to in se učila. Rada bi popolnoma spremenila svoj socialni položaj. Študirala. Gledala znanost in muzeje.

V Rim bi šla. Šla bi v Pariz in brala prepovedane knjige.

Nobene gotske cerkve še nisem videla.

Vi me boste vodili, ker sem si vas izbrala.

MIŠKIN: To nima smisla, Aglaja Ivanovna.

AGLAJA: Zakaj ne?

Rekla sem, da hočem pobegniti od doma!

Če ne sprejmete, se bom poročila z Gavrilo Ardalionovičem.

Ne bom dovolila, da me doma obtožujejo, da sem zoprna ženska!

MIŠKIN: Kdo vas obtožuje tega?

AGLAJA: Maman, papa, Adelajda!

Tudi če ne povejo naravnost, mislijo to! Nisem majhna punčka, vse besede že razumem!

Adelajda lahko bere vse knjige, pred mano jih skrivajo. Pazijo me, ves čas me pazijo!

Nalašč berem prepovedane knjige!

Maman bi kap, če bi vedela.

MIŠKIN: Kaj ste res tak otrok? Taka odrezava lepotica, v resnici pa tak otrok?

AGLAJA: Nisem otrok. Ženska sem.

MIŠKIN: Niste nikoli hodili v nobeno šolo? V noben zavod? Ste bili ves čas samo doma?

AGLAJA: Nikoli nisem nikamor hodila. Čepela sem doma, zaprta kot v steklenici, in iz steklenice bom šla naravnost pred oltar. Smejete se mi. Gotovo mislite, da sem zaljubljena v vas in da sem vas povabila na zmenek.

MIŠKIN: Včeraj sem se res ustrašil točno tega.

AGLAJA: No, ni res.

Verjetno ste mislili, da sem vas povabila, da naju bodo tukaj zasačili ob zori sama in se boste potem prisiljeni poročiti z mano.

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna! Vas ni sram! Tako čisto, nedolžno srce, in taka umazana misel!

AGLAJA: Niti malo me ni sram.

Kako pa veste, da je moje srce nedolžno?

Zakaj ste mi pisali zaljubljeno pismo?

MIŠKIN: Zaljubljeno pismo? Moje pismo ni bilo niti malo zaljubljeno.

Moje pismo je bilo spoštljivo!

Izlil sem ga iz srca v najturobnejšem, najbolj srhljivem trenutku svojega življenja!

Takrat sem pomislil, da bi vi lahko posvetili v mojo žalost. Kot kresnička.

AGLAJA: Jaz, kresnička. Tista, o kateri se vam je prej sanjalo, pa luna.

MIŠKIN: Če ne moreš sijati kot luna, sij kot kresnička.

Vsak izpolnjuje svoje poslanstvo. V tem ni nič slabega.

AGLAJA: Že prav. Čutim, da sem uporabila prav neumne besede. Samo zato, da bi vas preizkusila.

Delajte se, da nisem nič rekla. Če sem vas užalila, mi oprostite. Veste, kaj mi pravi Adelajda?

ADELAJDA (*se oglasi*): Ne opravičuj se, Aglaja, nikoli se ne opravičuj, to je neumna ženska navada.

AGLAJA: Včasih se bojim tega, kar imam na jeziku. No. Vem, kakšen je bil tisti najbolj turoben trenutek vašega življenja. Ko ste mislili na tisto žensko.

No. Niti malo vas nimam rada.
 Rada imam Gavrilu Ardalionoviča. Tako.
 MIŠKIN: To ni res.
 AGLAJA: Res je.
 MIŠKIN: To ni res. Recite bolj na glas, če je res. In pogledajte me v oči.
 AGLAJA: Se pravi lažem? Dala sem mu besedo, predvčerajšnjim, pri tej klopci!
 GANJA: Kaj?
 MIŠKIN: To ni res, izmislili ste si.
 AGLAJA: Mislite, da ste edini, ki sem vas poklicala k tej klopci?
 Neverjetno ste vljudni.
 Izboljšal se je. Rad me ima. Kot svoje življenje.
 Ožgal se je po roki, da bi to dokazal.
 MIŠKIN: Kaj?
 AGLAJA: Ja, roko si je ožgal. Prinesel je svečo, semle, in prinesel je vžigalice in prižgal svečo in potem pol ure držal pest nad njo. Verjemite ali ne, meni je vseeno.
 GANJA (se oglas): Pa še kaj. To ni res.
 MIŠKIN: Jezni ste. Prejle sem ga videl. Ni opečen.
 AGLAJA: Zlagala sem se! Veste, zakaj?
 MIŠKIN: To ni smešno, ne bodite histerični.
 AGLAJA: Ker je laž veliko bolj verjetna, če jo začiniš z ekscentričnim!
 MIŠKIN: Zelo ste krivični, Aglaja. Do mene in do nesrečne dame, ki ste jo omenili.
 Strahotni ste do nje.
 AGLAJA: Zato, ker vse vem!
 Živeli ste z njo. Ponudili ste ji roko, potem je šla k Rogožinu in spet k vam! Rogožin jo ljubi kot norec. Pa vseeno letate za njo!
 Zakaj? Ste zaradi nje prišli v letovišče?
 MIŠKIN: Ja, zaradi nje.
 AGLAJA: Zakaj?
 MIŠKIN: Samo, da bi izvedel, zakaj.
 AGLAJA: To torej pomeni, da jo ljubite.
 MIŠKIN: Ne, ne ljubim je. Kako sem trpel, ko sem bil z njo! Srh me spreleti.
 AGLAJA: Povejte vse.

13. Drevo in zelena klop: trikotnik MNA

Tiho se pojavi Nastasja Filipovna in sede poleg njiju na klopco. Nekaj časa sedijo tako. Temno je še.

MIŠKIN: Ta nesrečna ženska je prepričana, da je najgloblje padlo, najbolj grešno bitje na zemlji.

NASTASJA FILIPOVNA: Vsak trenutek kričim, da nisem sama kriva. Da sem bila žrtev pohotneže in hudodelca. Ampak ne verjemite mi. V duši sem prepričana, da sem kriva. Kajne?

MIŠKIN: Točno tako.

NASTASJA FILIPOVNA: Vi ste mi iz srca poskušali prepoditi to meglo. Vendar sem v trpljenje tako zabredla, da se moje srce nikoli več ne bo zacelilo. Kajne?

MIŠKIN: Točno tako.

NASTASJA FILIPOVNA: Pobegnila sem od vas, da bi dokazala, kako nizkotna sem. Kajne?

MIŠKIN: Tako je.

NASTASJA FILIPOVNA: Najbolj strahotno pri vsej stvari je, da se tega verjetno niti sama nisem zavedala, da moram dokazati vam. Nekaj v srcu mi je ukazalo, da naredim sramoto, da bom lahko sebi rekla: Res si nizkotna!

MIŠKIN: Tako je.

NASTASJA FILIPOVNA: Aglaja Ivanovna, vi ste tako nedolžni, da vsega tega ne morete niti doumeti.

MIŠKIN: Nedolžno srce imate.

NASTASJA FILIPOVNA: V tem, da se zavedam svoje sramote, je nekakšna grozotna, nenaravna naslada.

MIŠKIN: Ki je vi ne poznate, ker imate nedolžno srce.

AGLAJA: Kako veste, da je moje srce nedolžno?

MIŠKIN: Poslušal sem jo pripraviti do tega, da bi spregledala.

NASTASJA FILIPOVNA: Pa me je spet popadla togota in sem ga obtožila, da me gleda pokroviteljsko.

MIŠKIN: Kar mi še na misel ni prišlo. Zasnubil sem jo. Pa mi je rekla, da od mene noče pomilovanja. In tudi ne poviševanja. Kdo bi to razumel.

NASTASJA FILIPOVNA: Kdo bi to razumel. Kdo bi to razumel.

AGLAJA: Pa ste tudi njej ... Ste tudi njej tako pridigali?

MIŠKIN: Pogosto sploh nisem vedel, kaj bi rekel. Rad sem jo imel. Potem pa je odkrila.

AGLAJA: Odkrila kaj?

MIŠKIN: Da se mi samo smili. In da je sploh nimam več rad.

AGLAJA: Ali veste, da mi skoraj vsak dan napiše pismo?

MIŠKIN: Slišal sem, pa nisem hotel verjeti. Včeraj mi je povedal Rogožin.

AGLAJA: Veste, o čem piše?

MIŠKIN: Nič me ne bi začudilo, zmešana je.

AGLAJA: No, tukaj so. Nikomur jih še nisem pokazala.

NASTASJA FILIPOVNA (*pismo*): Ko boste odprli to pismo, boste najprej pogledali podpis, in ta vam bo povedal vse.

Na vesti imam greh. Povedala vam bom, kaj je. Zame ste nekaj popolnega. Moj greh je: rada vas imam.

Popolnosti ni mogoče ljubiti, lahko jo samo občuduješ. Jaz vas občudujem, pri tem pa sem še zaljubljena v vas.

Če bi lahko, bi poljubljala sledi vaših nog.

Na vesti imam greh. Moj greh je: rada vas imam.

Vi ste popolni. Rada vas imam.

Ne mislite, da se ponižujem, ker vam tole pišem. Ali da sem ena tistih, ki uživajo v samoponiževanju. Jaz imam drugačne utehe. To vam težko razlagam, ker je vaš svet čisto drugačen in me ne bi razumeli. Še sebi bi težko razložila.

Zakaj vaju hočem s knezom spraviti skupaj? Se spomnite, kaj je rekla vaša sestra Adelajda o tisti moji fotografiji?

AGLAJA (*zašepeta*): S tako lepoto je mogoče na glavo postaviti ves svet.

NASTASJA FILIPOVNA: No, jaz sem se svetu odpovedala. Nisem več živa in se tega zavedam. No, malo sem še živa, ampak zelo malo. Moje srce se še čisto malo stiska in sprošča. Čisto malo, čisto počasi. Veliko, veliko srečnejša sem, odkar sem mrtva. V temi vidim njegove oči, ki mi sledijo. Vem, da me nikoli ne bo pustil. Njegove oči se svetijo v temi, v vsakem temnem kotu, pri kartah, med knjigami, v kotih družb, ki jih sprejemam. Oči imajo mrko, pusto hišo in v hiši britev, zavito v svilo.

Kot tisti moskovski morilec, o katerem se je pisalo in ki je živel samo z materjo.

Ste brali?

Verjetno ne berete tako umazanih stvari.

Kar naprej molči.

Vem, da me ima grozno rad, a si tudi ne more kaj, da me ne bi obenem sovražil.

Vaša poroka in moja bosta hkrati.

Tako sem se domenila z njim. Pred njim nimam skrivnosti.

Iz strahu ga bi ubila, vendar me bo on prej.

Veliko srečnejša sem, odkar sem mrtva.

Ljubim vas.

AGLAJA: Ljubim vas.

Aglaja je komaj zdržala do konca. Miškin je ves iz sebe.

MIŠKIN: To pismo. To pismo je dokaz, da je zmešana.

AGLAJA: Že cel teden me roti in pregovarja, naj se poročim z vami.

Ali jokate?

MIŠKIN: Ne, Aglaja, ne jokam.

NASTASJA FILIPOVNA (*Aglaji*): Tudi on se je zaljubil v vas, ko vas je prvič videl.

Omenjal vas je kot luč.

AGLAJA: Motite se. Omenjal me je kot kresničko. Kot neznatno kresničko. Vi ste pa luna.

NASTASJA FILIPOVNA: Luna?

Nastasja Filipovna se začne smejati.

MIŠKIN: Ne smejte se! To je histerija.

AGLAJA: S kom govorite?

MIŠKIN: S kom govorite vi?

NASTASJA FILIPOVNA: Luna. Prav imate, knez.

Luna, to sem jaz.

Nastasja Filipovna.

Tišina.

MIŠKIN: To so besede norosti.

Seveda, to so sanje, mora in norost. A obenem je tako, kot bi to že vse vnaprej slutil in pričakoval.

Kot da bi ta pisma že bral.

AGLAJA: Ali jokate?

MIŠKIN: Ne, Aglaja, ne jokam.

AGLAJA: Kaj naj naredim? Takih pisem ne morem več sprejemati. Naj ji odgovorim?

MIŠKIN: Pustite jo, prosim vas! Potrudil se bom, da vam ne bo več pisala.

AGLAJA: Brez srca ste. A res ne vidite, da ni zaljubljena vame, ampak v vas? Ljubosumna je, zato mi piše.

A se bo res poročila z Rogožinom, če se poročiva midva?

V vodo bo skočila.

MIŠKIN: Vse bi naredil, da bi jo osrečil in ji vrnil dušni mir, ampak ljubiti je ne morem.

AGLAJA: Pa se žrtvujte. Saj to vam paše, biti žrtev. Če ste tak dobrotnik.

MIŠKIN: Ne morem se kar žrtvovati. Čeprav sem včasih to hotel in si mogoče še zdaj želim. Ampak vem, da je bo ob meni konec. Zato se je izogibam. Danes bi moral k njej, pa ne bom šel. Je mogoče to, kar ona izkazuje, ljubezen do mene?

Je ljubezen lahko taka, po vsem, kar sem pretrpel zaradi nje? To, to ni nobena ljubezen.

AGLAJA: Povejte mi. Ali ljubite mene? Ali me niste vzljubili ob prvem srečanju?

MIŠKIN: Sem. Ampak to so bile sanje. In so minile.

AGLAJA: Sanje?

MIŠKIN: Sanje. Pridejo in grejo. V temi pridejo, zjutraj pa, kot da tega skoraj ne bi več bilo. Skoraj.

AGLAJA: Kako ste resnicoljubni. Kar na jok mi gre. Se pravi, ste sem prišli zaradi nje?

MIŠKIN: Ja, zaradi nje.

AGLAJA: Pa res vse poveste po resnici.

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna, ali jokate?

AGLAJA: Ne, knez Lev Nikolajevič, ne jokam.

Če pravite, da je ta vaša ženska nora, potem njene norosti nimajo nič z mano. Vrnite ji pisma. Če še enkrat dobim od nje eno samo besedo, bom povedala očetu in odpeljali jo bodo v blaznico.

Aglaja je to zakričala. Miškin se prestraši. Nastasja Filipovna se začne smejati.

MIŠKIN: Pomirite se, Aglaja!

AGLAJA: Čisto mirna sem, knez.

To so moja iskrena čustva.

14. Drevo in zelena klop: moja iskrena čustva

Ura je osem zjutraj. Pojavita se Lizaveta in Adelajda. Nastasja Filipovna jih gleda.

LIZAVETA: Iskrena čustva, Aglaja, kaj res?

ADELAJDA: Maman, prosim. Pustite jo.

LIZAVETA: O iskrenih čustvih razlagate moškimi sredi noči na samotnem kraju.

AGLAJA: V parku pred sanatorijem smo.

LIZAVETA: Celó jutro nisem spala od skrbi, kam je sredi noči izginila moja hči. Aglaje ni v njeni sobi. Mislila sem, da gotovo sedi na tej klopici in se muli s knjigo v roki.

Pa je stvar še hujša.

MIŠKIN: Lizaveta Prokofjevna, vas pa je vedno povsod dovolj.

LIZAVETA: Okrog te zelene klopi je preveč ljudi. Zdaj bom naredila red. Iskrena čustva, Aglaja Ivanovna?

AGLAJA: Moja iskrena čustva so, maman, da se bom poročila z Gavrilo Ardalionovičem, ker ga ljubim.

In jutri bom z njim pobegnila od doma.

Ste zadovoljni, maman? Bi radi vedeli še kaj?

Aglaja pobegne. Miškin hoče za njo.

LIZAVETA: Knez, povejte mi, kaj ste delali ob tej uri v parku z mojo hčerko?

MIŠKIN: Vaša hči me je povabila.

LIZAVETA: Kaj res? Pisno?

MIŠKIN: Pisno.

AGLAJA: Hvala lepa, knez. Maman, kaj vas še zanima?

Maman, prosim, da me končno izpustite.

Aglaja vstane in steče stran.

LIZAVETA: Aglaja!

MIŠKIN: Ne puščajte me samega!

LIZAVETA: Pustite nas že pri miru! Rotim vas, pustite nas že pri miru!

Lizaveta kriči.

15. Drevo in zelena klop: trikotnik MNR

Nastasja Filipovna, ki je še kar sedela na klopici, se pridruži Rogožin. Nastasja Filipovna poklekne pred Miškinom.

NASTASJA FILIPOVNA: Mi trije sami. Kako je to lepo.

MIŠKIN: Pusti me! Prikazen si. Prosim te, vstani.

NASTASJA FILIPOVNA: Moje mesto je na kolenih pred tabo. Celó noč sem hodila gor in dol po tem parku. Kajne, Parfjon?

ROGOŽIN: Hotela te je še enkrat videti. Vedela je, da boš z njo. Obljubila je, da ji ne bo več pisala. Tukaj na klopici sva te čakala.

MIŠKIN: In ti, Parfjon?

ROGOŽIN: Si prebral pisma, ki jih je pisala Aglaji Ivanovni?

MIŠKIN: Si jih tudi ti?

ROGOŽIN: Zakaj pa ne? Vsako pismo mi je sama pokazala.

NASTASJA FILIPOVNA: Povej mi, si srečen?

MIŠKIN: Pojdi, prosim te.

NASTASJA FILIPOVNA: Si srečen? Si bil srečen zdajle, z njo? Kaj je rekla?

Nastasja Filipovna poklekne pred njim.

MIŠKIN: Ne vem, ne vem. Vstani.

NASTASJA FILIPOVNA: Jutri bom šla. Danes te res vidim zadnjič. Danes pa res. Zbogom!

Nastasja Filipovna izgine.

ROGOŽIN: Se spomniš tistega o britvi in morilcu iz Moskve? Kakšna norica!
Ne človek, ampak institucija.
Norica in kraljica.
Kakšna ženska!

Rogožin se na glas smeje.

MIŠKIN: To ni smešno. Zmešana je. Pomagati ji morava.

ROGOŽIN: Zakaj ji nisi odgovoril? Si srečen ali ne?

MIŠKIN: Ne. Ne. Ne!

ROGOŽIN: Kako bi nekdo, kot si ti, sploh lahko rekel: ja?

4. DEL: TRUPLA

V četrtem delu najprej skupinska kompozicija likov iz prvega dela, ki se pripravljajo na večerjo pri JAPANČINOVIH. Kot portret: v prvem planu v sredini MIŠKIN, ki ga Aglaja oblači za svečano večerjo pri JAPANČINOVIH. Zraven Lizaveta Prokofjevna, JAPANČIN, AdelaJda. Na drugi strani in malo bolj zadaj Ivolginovi: Ganja, Ivolgin, Nina Aleksandrovna. Ob njih Ipolit, pri tleh. Lebedev tako, da lahko z lahkoto prehaja med posameznimi skupinicami. Zadaj veliko okno. Pod oknom leži Nastasja Ivanovna, skrita. Ob njej Rogožin. Osebe iz te kompozicije postopoma odhajajo ali vpadajo nazaj.

1. Kitajska vaza

Miškin in Rogožin.

MIŠKIN: Katolištvo je nekrščanska vera. Katolištvo je slabše od brezboštva. Tako je moje mnenje. Ateizem oznanja samo nič, katolištvo pa gre dlje: oznanja izmaličenega Kristusa, ki ga je ta vera sama popačila in osramotila. Oznanja nasprotje Kristusa! Oznanja antikrista, to vam zagotavljam. Laž, lisjaštvo, prevara, fanatizem, praznoverje, hudodelstvo. Katolištvo se igra z najsvetejšimi, najpravičnejšimi, najbolj gorečimi človeškimi čustvi. Ateizem se je rodil iz katoliške zlaganosti in duhovne nemoči. Ateizem se je začel predvsem pri njih: Ali so mogli verjeti sami sebi?

ROGOŽIN: Kakor hitro te ni več pred mano, se začnem jeziti nate.

Mesece sem jezen. Tako jezen, da bi kar šel in te s čim zastrupil.

Potem pa niti deset minut nisi pri meni, pa me vsa jeza mine in si mi po starem ljub, ljub, ljub, zelo ljub.

Tvojemu glasu verjamem, kadar sedim pri tebi. Nobenega usmiljenja ne čutim do nje.

Nobenega usmiljenja, nobenega sočutja, samo nekaj, kar je kakor kamen, kakor luknja, ki povzroča trpljenje in vklepa dušo in želel bi samo, da bi lahko vse tukajšnje stvari pozabil in jih iztrgal iz srca.

Vidiš, mogoče Rogožin ni ustvarjen za veselje. Nekateri sploh ne verujejo v Boga, drugi pa tako na vso moč verujejo, da celo ljudi pobijajo med molitvijo.

MIŠKIN: Saj sem ti razložil.

K Miškinu pristopi Aglaja in ga oblači za večerjo. Lizaveta ju zaskrbljeno spremlja. Drugi so tiho oziroma postopoma oživljajo. Kitajska vaza.
AGLAJA: Zmešalo se mi bo, če se nekaj ne zgodi.

Nekaj se mora zgoditi.

LIZAVETA (*Miškinu*): Vam je znano, da pridejo pomembni gostje?

MIŠKIN: Ja, povabili ste me.

LIZAVETA: Se je z vami možno enkrat v življenju resno pogovoriti?

MIŠKIN: Ja, vas poslušam, me zelo veseli.

AGLAJA (*šepeta knezu*): Razbijte kitajsko vazo v sprejemnici. Od maman je. Zelo draga je bila.

MIŠKIN: Zakaj?

LIZAVETA: To so ljudje, ki so mi dragi. Lepo vas prosim, ne osramotite me.

Če že morate biti v naši družini, vas lepo prosim, da me ne osramotite.

MIŠKIN: Raje sploh ne bi ostal tukaj, Aglaja.

AGLAJA: Če ne ostanete, nikoli več ne spregovorim z vami.

MIŠKIN: Aglaja, zakaj taka skrb?

AGLAJA: Že od nekaj so mi zoprna načela, ki jih včasih zagovarja maman. Ne govorim o papanu, od njega človek tako ne more ničesar pričakovati. Maman je plemenita ženska, ampak pokleka pred višjimi sloji, pred družbo. To mi je odvratno. Mi smo ljudje srednjega sloja, in še to najbolj povprečnega, kot si ga je možno zamisliti.

LIZAVETA: Lepo vas prosim, knez, da me ne osramotite.

Ne opletajte naokrog.

AGLAJA: Razbijte kitajsko vazo.

Darilo je bila, maman bo znorela in vpriči vseh bruhnila v jok.

Lepo vas prosim, razbijte jo.

MIŠKIN: Zakaj ste mi to rekli?

Zdaj mi bo na gladkih tleh gotovo spodrsnilo, take stvari so se mi že dogajale.

Celo noč se mi bo sanjalo o tem.

Zakaj ste mi zdaj to rekli?

AGLAJA: Nekaj se mora zgoditi. Nekaj se bo zgodilo.

Zmešalo mi bo, če se nekaj ne zgodi.

LEBEDEV: Kakšna goreča tirada, naval strastnih in nemirnih besed. Misli, ki skačejo druga čez drugo in se privravajo v zmešnjavi, vse to

napoveduje nekaj nevarnega. Sploh ne morem razumeti tega izbruha, ampak gotovo se mora nekaj zgoditi.

Nekaj se bo zgodilo.

Kitajska vaza se razbije. Lizaveta zakriči.

2. Sitkom pri Ivolginovih, ki se jim je Ipolit prilepil na stanovanje

Oživijo Ivolginovi.

IVOLGIN: Lepo vas prosim, knez, poslušajte me.

Že dolgo čakam, prosim, da zdaj malo poslušate mene.

LEBEDEV: O nekaterih ljudeh je težko povedati karkoli takega, kar bi jih na mah predstavilo v celoti. To so po navadi tisti, ki jim pravimo »navadnik«, ljudje, večina vsake družbe ...

IVOLGIN: Sicer nisem kaj prida, sem pa vendarle človek. In si zaslužim nekaj pozornosti.

LEBEDEV: (*kot da ga ni nihče prekinil, kot da Ivolgin sploh ne obstaja*)

V romanih so na primer junaki ponavadi tipi, ki jih redko srečujemo v vsakdanjem življenju, pa so hkrati resničnejši od resničnosti, nekako. Kaj pa naj bi romanopisec počel z navadnimi ljudmi? Uporabni so kvečjemu kot povezovalni člen v verigi dogodkov.

Resnično življenje je pa druga pesem.

V navadnem življenju navadnih ljudi kar mrgoli.

Vi, Gavrila Ardalionovič, ste že eden od njih.

GANJA: Hvala lepa, Lebedev.

IVOLGIN: Knez, lepo prosim.

Ganja poskuša z roko utišati očeta.

LEBEDEV: V resnici ni večje neprijetnosti, kot če si bogat, iz dobre družine, še kar izobražen, ne ravno neumen, pa nimaš nobenega daru, še čudaškosti ne, nobene osebne misli, če si neusmiljeno »tak kot vsi«.

IVOLGIN (*se osvobodí*): Prav imate. Ne reven, ampak ne zares bogat. Čeden, ampak neizrazit. Poštena družina, ampak nič posebnega.

Pameten, a brez svojih misli.

To smo mi! To je naša družina.

Tudi mi si zaslužimo malo prostora. Ne veliko, vsaj malo.

LEBEDEV: Ljudi, kot ste vi, je neznanska množica, general. Preveč.

IVOLGIN: Moj sin, Gavrila Ardalionovič, je prežet s hlepenjem po izvirnosti.

NINA ALEKSANDROVNA: Pustil je službo.

Kar doma živi!

LEBEDEV: Zaradi tiste nesrečne kolobocije z Aglajo Ivanovno?

IVOLGIN: Nanjo še misliti ni. Gotovo se ne bo ponižala do najinega sina.

LEBEDEV: Ta vrsta ljudi, kot ste vi, je bolj nesrečna od tistih, ki niso tako pametni.

Pameten navaden človek se ima včasih za genialnega ali izvirnega, vendar ohrani v srcu črva dvoma. Kar pogosto pripelje do tega, da konča v popolnem obupu.

IVOLGIN: Moj sin je občasno že popolnoma zastrupljen z nečimrnostjo.

LEBEDEV: Večina pametnih ljudi ne konča tragično.

Mogoče se jim do konca življenja kvečjemu pokvarijo jetra. Nekateri se pa samo strašno ženejo in poleg družine podpirajo še tujce, potem pa jih misel, da so življenje zapravili kot dobrotniki, še razdraži.

Samo pogledjte, ta svojat mi je preprečila, da nisem izumil smodnika!

NINA ALEKSANDROVNA: Ne govorite vsega tega tako podrobno pred Ganjko.

Že rodil se je z razdraženimi živci.

GANJA: Mama!

IVOLGIN: Tako strastno si je že od nekdaj želel, da bi se odlikoval, da je včasih pripravljen na kar najbolj nerazsodne skoke.

NINA ALEKSANDROVNA: Včasih bi skoraj naredil že kar kaj nizkotnega. Ampak za resnično

nizkotne stvari je seveda prepošten.

LEBEDEV: Vidite: tudi v nizkotnosti je navaden!

GANJA: Ni res. Moje vodilo je: Če že moraš biti grd, potem bodi grd do konca, samo da zmagaš.

IVOLGIN: O ne. Dobro vidim, s kakšnim gnusom in sovraštvom gledaš svoja starša. Najino revščino in propadanje.

NINA ALEKSANDROVNA: Zakaj misliš, da bi moral biti grd?

IVOLGIN: Zakaj si moral vrniti tisti denar, ki ti ga je vrgla tista nora ženska?

GANJA: V resnici sem se zaradi tega večkrat kesal.

IVOLGIN: Ampak obenem tudi bahal!

NINA ALEKSANDROVNA: Tri dni je jokal, gospod Lebedev! Dobro sem vedela, da ima to opraviti z denarjem. S 100 tisoč. Kaj vse bi lahko naredili z njimi. Z denarjem se da vse doseči. Ampak naši družini v tem pogledu v življenju ni uspelo.

GANJA: Ni še prepozno, mama.

NINA ALEKSANDROVNA: Mislim, da je. Mislim, da je. Mislim, da je z nami skoraj končano.

GANJA: Moja nesreča je ena sama zatirana nečimrnost. Ob tako nedolžnem in čudnem bitju, kot je Aglaja, bi se lahko moja sreča še zasukala. Ko bi bila moja starša vsaj odkrito slaba!

IVOLGIN: Ampak midva nisva slaba.

GANJA: Revna pijanca, ki pa niti to nista pošteno.

Če že oddajata sobe, kar je samo po sebi sramotno, vsaj postavita oderuško ceno.

Da bo kaj od tega.

NINA ALEKSANDROVNA: Zakaj?

IVOLGIN: Tako pa ne boš govoril.

Živiš na najin račun, pa se jeziš na naju.

GANJA: Kaj to sploh pomeni?

NINA ALEKSANDROVNA: Lebedev, vi ste si dobri z Jpančinovimi. Kaj ne bi mogli nekako pomagati, da bi vrnili mojega sina in Aglajo drugega drugemu?

Ganja začne kričati.

NINA ALEKSANDROVNA: Sem kaj takega rekla?

LEBEDEV: Kako ste vsi napeti.

GANJA: Jaz tega ne bom prenašal!

NINA ALEKSANDROVNA: Človek mora biti

prizanesljiv, Ganjka. Oče je pač star in tudi jaz nisem vsak dan mlajša.

GANJA: Kako rad bi ušel iz te hiše!

LEBEDEV: Najdite si službo.

NINA ALEKSANDROVNA: Saj vidite, kako je nesrečen. Res ne bi mogli pomagati pri Aglaji Ivanovni?

LEBEDEV: Žal ne. Aglaja Ivanovna se je uradno zaročila s knezom. Niste videli?

Predstavljali so ga v družbi, malo prej.

Razbil je vazo.

ADELAJDA: Jaz sem razširila novico o zaroki, čeprav pravzaprav niti ni povsem gotova. Spet smo odložili mojo poroko, samo da bi bili obe lahko na isti dan.

NINA ALEKSANDROVNA: Kako poetično!

Kot Puškin!

GANJA: Torej je konec. Smo se vsaj znebili bremena.

NINA ALEKSANDROVNA: Sprejemaš kot filozof, vesela sem tega. No, saj sem ti samo poskušala pomagati najti srečo pri Aglaji, ampak zdaj je pač prepozno.

GANJA: Sem mogoče pri Aglaji iskal srečo?

NINA ALEKSANDROVNA: Seveda si! Ampak smo pač potegnili kratko.

GANJA: Zdaj me bosta še bolj podila v službo.

In mi dajala nauke, kako je treba biti zadovoljen z majhnim in tako na prej, vse znam že na pamet.

Lebedev, sta stara Jegančinova vesela?

LEBEDEV: Ne bi rekel. Ivan Fjodorovič je zadovoljen, Lizaveta Prokofjevna pa se boji. Že prej je bila sumničava do kneza kot do ženina.

ADELAJDA: In potem je še razbil tisto prekleto vazo.

GANJA: Ker je nemogoč in nezaslišan, to je jasno! Je ona že uradno privolila?

AGLAJA: Do zdaj še nisem rekla: Ne.

LEBEDEV: Nekaj mi pravi, da mora biti nekaj resnega tudi na njeni strani.

ADELAJDA: Moja sestra se iz kneza norčuje od jutra do večera, on pa žari. Meni je smešen.

LEBEDEV: Ivogin, ali ne veste vsega tega sami? Saj ste se včeraj oglasili pri Jegančinovih, videl sem vas tam!

GANJA: Kaj? Tam je bil? Moj oče?

LEBEDEV: Prišel je k Ivanu Fjodoroviču, ki ga ni bilo doma, potem pa pri Lizaveti Prokofjevni iskal službo!

GANJA: Kaj je naredil?

IVOLGIN: Denar potrebujemo. Sin, ti nočeš nazaj v službo, pa sem poskusil ... Kaj pa naj?

LEBEDEV: Vse mogoče je načenčal.

GANJA: Spodil ga bom!

LEBEDEV: Iz lastne hiše?

IVOLGIN: Aglaja je bila prijazna do mene. Stopila je k meni in mi rekla: Sporočite prijazne pozdrave tudi ženi. Prav gotovo bom te dni ujela priliko, da vas obiščem.

GANJA: Norčevala se je! Gotovo se je norčevala! O, sramota, spet.

IVOLGIN: Meni se zdi, da se ni.

GANJA: Pijanska čenča! Oče je pijanec in tat, mati reva, jaz sem berač! Gotovo se je norčevala!

IVOLGIN: Sin, zadnje tri dni sem skoraj povsem opustil pijačo.

GANJA: Oče, rajši pijte še naprej. Saj ste že celi skisani.

IVOLGIN: Kako se obnašaš do očeta, Ganjka?

GANJA: Oče, malo bi legli. Pa nekaj spijte, že tako ali tako vsi mislijo to o vas: da ste pijanec.

NINA ALEKSANDROVNA: Misliš, da ti je vse to o nas moglo v Aglajinih očeh kaj škoditi?

Ne poznaš njenega značaja: najboljšega ženina bo zapustila in šla h kakšnemu študentu umirat od lakote na kakšno podstrešje. To so njene sanje.

Kako zanimiv bi ji lahko postal, če bi znal moško in ponosno prenašati naše težave.

Knez jo je ulovil ravno zato, ker je, prvič, sploh ni lovil, in drugič, ker je v očeh vseh idiot.

Že samo zato, ker je zaradi njega razburila svojo družino, zato ga ima rada.

Sin moj, ti ničesar ne razumeš!

GANJA: Spotike bi se tudi ona ustrašila, naj bo še tako romantična! Ženske ste vse iste, vse greste samo do določene mere.

AGLAJA: Ustrašila, jaz? Nikolij! Gavrila Ardalionovič, tvoja duša je klavrna.

NINA ALEKSANDROVNA: Moj sin si, ampak nič ne razumeš.

GANJA: Kdo bi lahko govoril Aglaji grdo o nas?

LEBEDEV: Mogoče Ipolit. Kakšen spletakar! Vse grdobije izvoha, vse, kar diši po škandalu. Gotovo je vmes že vplival tudi na Aglajo!

GANJA: Ne vem, kaj ima od tega, da tračari, saj bo vsak čas umrl.

LEBEDEV: Zdaj se je sam zaljubil v Aglajo in ji pisal!

Oživi Ipolit.

GANJA: Čisto mogoče, da se je zaljubil, saj je še otrok. Kako to, da še ni umrl?

Saj bi moral že pred tremi tedni. Obljubil je. Zdaj pa se je celo zredil. Nič več ne kašlja oziroma vsaj krvi ne pljuva.

NINA ALEKSANDROVNA: Pa ga spodi. Kaj pa živi pri nas!

GANJA: Ne sovražim ga, ampak ga samo zaničujem.

IPOLIT: Kaj sem vam naredil, general Ivogin?

IVOLGIN: Vi ste sveder! Zavrtali ste se mi v dušo in srce!

Hočete, da bi verjel brezboštvu!

Tebe, zelenec, še na svetu ni bilo, ko so mene že obsipali s častmi. Umiraš zaradi hudobije in nevere, zato! Ganjka, zakaj se družimo z njim?

GANJA: Če nas ne bi vi spravljali v sramoto po mestu, oče, bi bilo vse boljše.

IVOLGIN: Jaz da tebe spravljam v sramoto! Jaz sem ti lahko kvečjemu v čast!

GANJA: Čast! Čast! V tej družini nihče ne ve, kaj je to čast. Če kaj takega, kot je ta pojem, v življenju sploh obstaja.

LEBEDEV: Kako polni ste velikih besed, neverjetno zoprno.

GANJA: Vi ste tisti, ki razlagate Apokalipso!

NINA ALEKSANDROVNA: Ganja, kaj počneš?

IPOLIT: Joj, kako pijeta. Zadnje dni bi raje preživel v miru.

GANJA: Samo zaradi matere vam prizanašam, oče.

NINA ALEKSANDROVNA: Ganjka, saj veš, da je oče bolan. Prizanašaj mu malo. Izmučil me je. Vso noč sem mu dajala vroče obkladke, pa je še vedno ječal, nič spal in zaspal šele proti jutru za štiri ure.

GANJA: Naj nekaj spi.

IVOLGIN: Kar govori! Če se ne bojiš očetovega prekletstva!

GANJA: Zakaj ste šli včeraj k Jegančinovim?

IPOLIT: In zakaj mene zmerjate s svedrom? Sem vas užalil? S čim le?

IVOLGIN: Prekletstvo bom priklical nad to hišo! Dajte mi torbe, jaz grem!

LEBEDEV: Kam pa?

NINA ALEKSANDROVNA: Kakšna sramota! Gotovo bo šel spet k Jegančinovim!

GANJA: Nor je. Čisto brez ponosa.

IPOLIT: Ne strinjam se, da se je vašemu očetu zmešalo. Meni se zdi nasprotno, da ima zadnje čase celo malo več pameti. Postal je previden, nezaupljiv, kot da celo premisli, preden kaj reče.

GANJA: Vi ga zbadate in vohunite, ker ste ...

IPOLIT: Sveder?

GANJA: Ker ste grdoba in spletkar. Spodleteli samomorilec. Kako ste nas strašili, da se boste ustrelili s svojo nenabito pištolico. Pri meni živite, ne kašljate več, zredili ste. In taka je vaša hvaležnost.

IPOLIT: Stanujem pri vašem očetu, ne pri vas, če dovolite.

Neskončno nevoščljivi, obenem pa prepričani, da ste največji genij.

Umirajoč sem začutil, da bom šel veliko bolj mirno v nebesa, če se mi bo posrečilo privoščiti vsaj enega zastopnika tiste vrste ljudi, ki sem jih celo življenje sovražil, in predstavnik teh ste vi, Gavrila Ardalionovič.

Sovražim vas, Gavrila Ardalionovič. In sicer

samo zato, ker ste poosebljenje, utelešenje in vrhunec najnesramnejše, najbolj plehke in gnusne vsakdanjosti. Vi ste rutina vseh rutin.

NINA ALEKSANDROVNA: Ne boste nehali, pokveka hudobna?

GANJA: Boste še kaj povedali?

IPOLIT: Ne, končal sem.

LEBEDEV: Oprostite, nekaj imam za vas, Gavrila Ardalionovič. Pismo od Aglaje Ivanovne. Mogoče pa le ni še vsega konec.

AGLAJA (*pismo*): Gavrila Ardalionovič! Ker sem se prepričala o vaši naklonjenosti, bi vas rada nekaj vprašala.

Predlagam srečanje jutri zjutraj ob drevesu in zeleni klopici.

Aglaja Jegančina.

GANJA: Spet?

LEBEDEV: In to ravno na dan, ko mislijo razglasiti zaroko!

Kakšen samovšečen nasmeš imate zdaj!

GANJA: O čem bi se rada pogovorila?

NINA ALEKSANDROVNA: To ni važno! Važno je, da bi te končno spet rada videla!

Ganja, to je važno! To je zelo pomembno!

Ivolgin cuka Miškina. Ampak Miškin se je zdaj obrnil k Lebedevu.

IVOLGIN: Knez, oprostite, samo malo bi rad govoril z vami ...

MIŠKIN: Trenutek, general.

3. Miškin med Lebedovim in Ivolginom

MIŠKIN: Lebedev, kaj se dogaja?

Nenadoma vsi veliko pričakujete od mene. Vsi se ozirajo name, kot bi mi hoteli nekaj čestitati. Vsi namigujejo, se muzajo in mežikajo.

LEBEDEV: Vsakdo med nami ima svoje skrbi, knez. Še posebej v naših čudnih in nemirnih časih, knez.

IVOLGIN: Miškin, samo nekaj. Samo trenutek zame ...

MIŠKIN: Takoj, trenutek.

Ste jezni name, Lebedev?

LEBEDEV: Ne jezen, temveč žalosten, knez.

Ko sem vas srečal in vas spremljal s srcem in mislijo, sem si rekel: prijateljskih odnosov nisem vreden, a vseeno bi lahko od vas v določenem trenutku, ob pričakovani uri dobil sporočilo glede znanih bližnjih in pričakovanih sprememb.

MIŠKIN: Prav nič vas ne razumem in ... Vi ste strahoten, najstrahotnejši slepar!
Naivni in tečni v svoji radovednosti, ob tem pametni in prebrisani, včasih pa kar iznenada zaprto molčeči.

LEBEDEV: Vi me ves čas odbijate.

IVOLGIN: Miškin, samo nekaj. Samo trenutek zame, ne bom vam vzel veliko časa.

MIŠKIN: Takoj, trenutek.

(*Lebedevu.*)

Pa ne zato, ker bi vas zaničeval, ampak ...

LEBEDEV: Zakaj?

MIŠKIN: Morda se mi zdi to, kar mi na vas zbuja radovednost, nekam kočljivo.

LEBEDEV: Se vam gnusim?

MIŠKIN: Popolnoma napačno ste me prebrali.

Zakaj ga tako ponižujete?

IVOLGIN: Miškin, samo nekaj. Samo trenutek zame ...

Res bom kratek. Čutim, da ste moj prijatelj.

Rad bi se pogovoril.

MIŠKIN: Takoj, trenutek, general.

LEBEDEV: Ponižujem generala Ivolgina?

MIŠKIN: Koga pa. Zanaša se, da je vaš prijatelj.

Strašno ponižujete zelo poštenega človeka.

LEBEDEV: Poštenjak je, največji poštenjak. Prav gotovo.

IVOLGIN (*pohiti*): Knez, jaz pogosto podarjam svoje srce in sem skoraj vselej opeharjen. Ta človek, Lebedev, ni vreden mojega daru.

LEBEDEV: Ne poslušajte ga. Pijanec je in tat.

MIŠKIN: Trenutek, Lebedev.

(*Ivolginu o Lebedevu.*)

Zelo je neurejen, to je res. A pri vsem tem je vseeno čutiti srce in prebrisano in včasih tudi zabavno pamet.

IVOLGIN: Ima tudi dobre lastnosti. Do vas ni pa še ničesar naspelkaril?

MIŠKIN: Najbrž je. Za to se nikoli ne menim.

IVOLGIN: Bog te blagoslovi, dragi fant.

Ker si tako spoštljiv do ponižanega.

O, slabo mi je! Zelo hudo!

MIŠKIN: Kaj govorite? Kaj vam je?

Ivolgin omahne.

MIŠKIN: Kap!

NINA ALEKSANDROVNA: O! Mož!

GANJA: Oče. Končno ga je dohitelo.

NINA ALEKSANDROVNA (*plane v jok*): O, mož!

LEBEDEV: No, sem vedel, da se bo nekaj zgodilo.

Prvo truplo, ali pa skoraj.

Nič se ni primerilo in obenem se je primerilo zelo veliko.

Tako se konča človeška doba.

(*Ivolginovim.*)

Odidite zdaj.

Nina Aleksandrovna in Ganja odneseta Ivolgina.

4. Ali je knez dober ali ne?

Spet oživijo Jepančini.

LIZAVETA: Že dolgo me boli srce.

ADELAJDA: Maman, zakaj? Spet?

LIZAVETA: Vsiljuje se mi vprašanje.

ADELAJDA: Kakšno vprašanje?

LIZAVETA: Vprašanje, ki ga ne morem rešiti.

ADELAJDA: Kakšno pa to vprašanje je?

LIZAVETA: Ne morem si ga zastaviti zadosti jasno.

ADELAJDA: Maman, komplicirate, in to brez potrebe.

LIZAVETA: Vprašanje: ali je knez dober ali ne?

Ali je vse to dobro ali ne?

Če ni dobro, kaj je ravno tisto, zaradi česar ni dobro?

Če pa je morda kljub temu dobro, ker je tudi mogoče, v čem je spet tisto bistveno, zaradi česar je dobro?

AGLAJA: Maman ...

JEPANČIN: Knez je, bog mi je priča, če pogledaš s prave plati, najčudovitejši fant.

Gre pa tudi za ime. Za naše rodovno ime. Ima nekaj pod palcem. Ljudje bodo to sprejeli ugodno.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, z vami nimam več potrpljenja. Knezek je bolan idiot. Bedak, ki ne pozna ljudi in nima svojega mesta med njimi. Kaj boš z njim, ko je tak? Komu ga lahko pokažeš?

Smo za Aglajo sanjali o takem možu?

In vendar ...

AGLAJA: In vendar, maman?

LIZAVETA: In vendar moje srce krvavi. In vendar se v njem včasih nekaj zgane in neki glas nekaj spregovori.

AGLAJA: Kaj spregovori, maman?

LIZAVETA: Spregovori: kaj je na knezu drugačnega od tega, kar si želite?

AGLAJA: In na kaj pomislite ob tem, maman?

LIZAVETA: To mi je težko spraviti v besede.

Pomislim ... Pomislim, da imam z ugovori lastnega srca največ težav.

ADELAJDA: Maman, jaz sem na njegovi strani.
Vse je bilo jasno že takrat, ob revnem vitezu.

AGLAJA: Od kod to, Adelajda?

ADELAJDA: Seveda takega nesmisla takrat še nismo bili pripravljene verjeti.

In seveda, maman, ste glede na povedano to slutili in vedeli tudi vi.

In skoraj bi si upala trditi, tudi papa.

AGLAJA: Adelajda, od kod?

ADELAJDA: Mislim, da ima papa popolnoma prav: ljudem se utegne zdeti zelo primerno, če bo knez Miškin izbran za moža eni od Jepančinovih. In jaz nisem več dosegljiva.

AGLAJA: Adelajda, zakaj vse to govoriš?

Adelajda skomigne.

ADELAJDA: V srcu imam samo željo, da bi ti pomagala.

5. Jež in Aglaja

Aglaja Adelajdi nekaj poda. Tiho ji šepeta in jo nekaj nagovarja in pomigne proti knezu. Adelajda Miškino izroči ježa.

AGLAJA (pismo): *Tole je za vas. V znamenje mojega najglobljeja spoštovanja.*

MIŠKIN: Jež?

LEBEDEV: Ali v tem tiči nekakšna prisrčnost?

AGLAJA: To pa vam nič mar.

ADELAJDA: Aglaja je knezu poslala ježa, maman.
Kot darilo.

LIZAVETA: Ježa? Ježa, žival?

ADELAJDA: Ježa v pleteni košarici, pokriti s prtičkom. Kupila ga je od sluge, on pa od nekega kmeta.

LIZAVETA: Ježa? Kaj naj to pomeni? Kaj se skriva za tem?

Mi lahko ti poveš? Kaj je hotela povedati s tem?

Kakšno znamenje je to?

Kakšna signalizacija? Darilo jež gotovo nekaj pomeni. Je to simbol? Je to metafora?

ADELAJDA: Signalizacija, maman? Simbol? Metafora?

Ste brali knjige? To ni za vas.

JEPANČIN: Jež je pač jež. Vse skupaj je samo norčija, prav gotovo nedolžna in odpustljiva norčija.

ADELAJDA: Papa, mislim, da ste zadeli v črno. *(Miškino.)*

No, kako se vam zdi darilo? Darilo jež mora biti polno simbolike.

MIŠKIN (*srečen Adelajdi*): Ali to pomeni, da mi vaša sestra odpušča?

Če to darilo pomeni, da grem lahko zvečer spet k njej, je to zame ne samo poglavitno, temveč tudi vse. Kakšni otroci smo! Vsi smo ves čas samo otroci! In kako lepo je to.

ADELAJDA: Aglaja je zaljubljena v vas, knez, to in nič drugega.

(Se obrne k Lizaveti.)

Maman, Aglaja je zaljubljena v kneza. Ampak tudi Gavrilu Ardalionoviču je poslala pismo.

LIZAVETA: Ne morem več. Ne razumem. Ne sebe ne drugih. Klonila bom. Dobila bom histerični napad.

To je vse, kar mi preostane. Postelja in bolezen.

Lizaveta bi se nekam ulegla, ampak pride Miškin in ji prepreči.

AGLAJA (*Miškino*): Kaj si mislite o mojem ježu?

Povejte takoj, to je nujno za mamin duševni mir, saj vidite. Za duševni mir vse naše družine.

JEPANČIN: Poslušaj, Aglaja ...

LIZAVETA: To presega vse meje.

AGLAJA: Pri tem meja sploh ni več, maman. Knezu sem podarila ježa in zanima me, kaj si misli o tem. No?

MIŠKIN: Kaj naj rečem, Aglaja Ivanovna? V takem trenutku, zdi se mi, da je ... Z eno besedo ...

AGLAJA: Niste kaj dosti povedali.

Dobro. Pripravljena sem pustiti ježa na miru, me pa zelo veseli, da lahko končno razrešim vse uganke, ki so se medtem nakopičile. Prosim, vas lahko enkrat za vselej vprašam: me snubite ali ne?

LIZAVETA: Nebesa!

AGLAJA: Prosim, ne lažite. Povejte po resnici.

Zaradi vas me cel svet nadleguje s čudnimi vprašanji. Ali imajo ta vprašanja kakšno podlago?

MIŠKIN: Nisem vas snubil. Sami pa veste, kako vas imam rad in kako verjamem v vas.

AGLAJA: Vprašala sem vas: ali prosite za mojo roko ali ne?

MIŠKIN: Prosim.

Nastane vsesplošen nemir.

ADELAJDA: Res!

JEPANČIN: Dragi prijatelj, to ni ničemur podobno.

To ... To je skoraj nemogoče. Je to res?

LIZAVETA: Ne dovolim! Ne dovolim!

AGLAJA: Dovolite, mami in papa, da tudi jaz povem svoje. Menda smem imeti vsaj v tej zadevi svoje mnenje. Na vrsti je odločanje o izredno pomembnem dogodku mojega življenja.

Vprašam vas, knez: s čim pravzaprav mislite ustvariti mojo srečo?

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna! S čim? Kako, s čim? Ne vem, kako naj vam odgovorim na to. Kaj je na to sploh mogoče odgovoriti?

Ali je odgovoriti sploh potrebno?

AGLAJA: Zmedli ste se, težko dihate. Umirite se najprej. Popijte malo vode.

MIŠKIN: Rad vas imam, Aglaja Ivanovna. Ne bodite jezni name, rad vas imam. Zelo vas imam rad.

AGLAJA: Nisva otroka. Ta zadeva je resna. Povejte mi takoj zdaj, kakšno je vaše imetje.

ADELAJDA: Aglaja!

JEPANČIN: Aglaja? Tega se ... Tega se pa vendar ne govori.

AGLAJA: Res ne, papa? No, povejte.

MIŠKIN: Imetje? Hočete reči, denar?

AGLAJA: Seveda denar.

MIŠKIN: Zdaj imam 135 tisoč.

AGLAJA: Samo? Dobro, če je človek varčen.

Mislite iti v službo?

MIŠKIN: Mogoče bi lahko bil domači učitelj ...

AGLAJA: Odlično. To bi najino premoženje povečalo.

Adelajda se začne smejati. Za njo še Aglaja. Ki se najprej krohota, potem se izmakne iz družinske slike.

ADELAJDA: Sem vedela, da gre samo za norčijo!

Od ježa naprej!

LIZAVETA: Tega ne dovolim!

Poskuša ujeti Aglajo.

MIŠKIN: Aglaja Ivanovna se je samo norčevala iz mene.

JEPANČIN: Jaz sem oče. Ničesar ne razumem. Povej mi ... Razloži mi.

MIŠKIN: Rad imam Aglajo Ivanovno. In ona to ve.

JEPANČIN: Ne mislim na imetje, čeprav sem mislil, da imaš malo več. Gre mi za hčerino srečo.

Ali boš zmožgal poskrbeti za njeno srečo?

In kaj to sploh je: resnica ali šala? Z njene strani?

Aglaja in Lizaveta se vrmeta. Aglaja objema mamo, potem gre k očetu in ga objame in poljubi, potem spet objame mamo in joka.

LIZAVETA: Kaj vse ti počneš z nami, okrutna deklica?

AGLAJA: Okrutna, grda, razvajena. Papa, slišite?

JEPANČIN: Ljubica moja, torej: ti imaš rada tega fanta?

AGLAJA: Ne, nasprotno, ne prenašam ga. Papa, da tega ne bi še kdaj omenili.

JEPANČIN: Zdaj pa res ničesar več ne razumem.

LIZAVETA: Ivan Fjodorovič, tvoja hči ni v stanju za vprašanja.

AGLAJA: Opravičila sem mu bom.

JEPANČIN: Kaj se tebi zdi, draga?

LIZAVETA: Po mojem je vse jasno.

JEPANČIN: Tudi po mojem je vse jasno. Kot bela peterburška noč. Aglaja ljubi.

ADELAJDA: Ne samo da ljubi, zaljubljena je!

Vprašanje samo, v koga. To je vprašanje.

LIZAVETA: Bog naj ji da srečo, če je taka njena usoda.

ADELAJDA: In tako na lahko boste opravili s tem, mami?

LIZAVETA: Kaj pa naj rečem?

ADELAJDA: Za srečo vajine hčerke gre.

JEPANČIN: Kar ji je namenjeno, ji je namenjeno. Temu ne uideš.

AGLAJA: Odpustite neumni, grdi, razvajeni deklici.

Če sem si drznila v posmeh obrniti vašo čudovito ... dobrosrčno prostodušnost, mi odpustite kot otroku. Odpustite mi, da sem vztrajala v grdobiji, ki seveda ne more imeti niti najmanjših posledic.

MIŠKIN: Zakaj ... tako govorite? Zakaj prosite odpuščanja?

ADELAJDA: Moja sestra Aglaja je v velikem strahu, zelo neodločena, v velikih mukah.

Da ne boste ježa razumeli preveč enoznačno.

MIŠKIN: Kako mi je odleglo! Potem to pomeni, da bom lahko še naprej prihajal k vam in sedel pri vas.

Tako sem srečen, to je zame vrhunec sreče in mi zadošča.

AGLAJA: Vam zadošča. Potem pa v redu.

MIŠKIN: Ves blažen sem. Zakaj ta mrkost in neučakanost? Kakšen otrok ste, Aglaja Ivanovna! Tako rad imam, da ste otrok, tak dober in zlat otrok! Kako neznansko znate biti dobri, Aglaja!

IPOLIT: Saj sem vam že zdavnaj povedal, da ste zaljubljeni. Celó nekam preveč mirni ste.

MIŠKIN: Kakšne skrbi imate vi! Bi bil po vašem mnenju bolj srečen, če bi bil manj miren?

IPOLIT: Bolje je biti nesrečen in se tega zavedati kot biti srečen in živeti kot bebec. Če se ne motim, niti malo ne verjamete, da imate tekmeča.

MIŠKIN: Ali mislite Gavriilo Ardalionoviča? Pustiva rajši ta pogovor.

IPOLIT: Za zdaj. Saj ne morete drugače, kot da ste plemeniti.

Me zdaj zaničujejte?

MIŠKIN: Zakaj zdaj? Ker ste več pretrpeli kot drugi in še trpite?

IPOLIT: Ker nisem vreden svojega trpljenja. Mislite, da bi jaz lahko umrl kot Stepan Glebov?

MIŠKIN: Kdo je to, Stepan Glebov?

IPOLIT: Stepan Glebov v 18. stoletju. Nataknili so ga na kol pod Petrom. Petnajst ur je visel na kolu, pozimi, v kožuho, in umrl je neverjetno velikodušno. Tako smrt nakloni bog marsikomu, nam pa vendarle ne. Takrat so ljudje nekako živeli za eno samo misel, zdaj pa so bolj živčni, bolj občutljivi, živijo nekako obenem za več misli.

MIŠKIN: Zakaj mislite na take stvari?

IPOLIT: Zakaj moram umreti prav jaz? Človeček, kot sem jaz?

ADELAJDA (*vpade*): Aglaja je čedalje bolj muhasta in mrka.

AGLAJA: Že od nekdaj so mi zoprna načela, ki jih včasih zagovarja mami. Ne govorim o papanu, od njega človek tako ne more ničesar pričakovati.

Kaj naj z vami, knez? Zmedena sem, kako zmedena!

ADELAJDA (*jo objame*): Jaz imam v srcu samo željo, da bi ti pomagala.

MIŠKIN: Zakaj gledate mrko? Zdaj včasih res preveč mrko gledate! Prej niste nikoli tako gledali.

AGLAJA: Molčite, molčite, molčite, molčite!

6. Lebedev Miškínu prinese tuje pismo

LEBEDEV: Oprostite, knez, spet ena moja standardna naloga. Tole imam za vas.

MIŠKIN: Mrzlico imam zadnje dni, ne spim. Bom dobil napad?

LEBEDEV: Za vas imam neko pismo. Pismo Aglaje Ivanovne Gavrilii Ardalionoviču.

MIŠKIN: In kaj imam jaz s tem? To pismo mora biti takoj odposlano.

LEBEDEV: Ali ne bi bilo boljše, nadvse blago vzgojeni knez, če bi ga najprej odprli?

MIŠKIN: Kot tuja pisma odpirate sami?

Ali je mogoče pasti v tak nizkoten prepad, v kakršnega ste zabredli vi? To je ostudno.

LEBEDEV: Kaj pa drugega kot ostudno. Nizkoten sem, knez.

MIŠKIN: Kakšno čudno navado imate. Ali ste vohun?

AGLAJA (*vpade*): Razbijte kitajsko vazo v sprejemnici. Zelo draga je bila.

Darilo je bila, mama bo znorela in vpriči vseh bruhnila v jok.

Lepo vas prosim, razbijte jo.

Nekaj se mora zgoditi. Nekaj se bo zgodilo.

MIŠKIN: Zakaj ste mi zdaj to rekli?

Vazo sem že razbil. Osramotil sem se. Pred vašo mamo, družino in gosti.

AGLAJA: Ne prvič!

Kitajska vaza se razbije.

MIŠKIN: Ne morem, da se ne bi osramotil.

Ne smem izražati svojih misli. Vselej me je strah, da bom s svojim smešnim vedenjem osramotil misel in pogravitno idejo. Nimam pravih kretenj. Moja kretnja je zmeraj ravno nasprotna in to vzbuja smeh in ponižuje idejo. Prav tako nimam občutka za mero, to je glavno in morda celo najpomembnejše. Vem, da je zame bolje, če sedim in molčim. Mislite, da sem utopist? Ideolog? Ne! Bog ve, da imam zmeraj čisto preproste misli.

Ali je sploh mogoče biti nesrečen? Ne razumem, kako je mogoče iti mimo drevesa in ne biti srečen, ker ga vidiš. Na vsakem koraku je toliko stvari čudovitih.

Miškin dobi napad in Aglaja ga ujame.

7. Ipolit obvesti Miškina o skorajšnjem soočenju Aglaje in Nastasje

Ipolit, ki zelo kašlja. Knez še vedno v Aglajinem naročju, vendar se ona postopoma izvije: ko Ipolit govori o zeleni klopci.

IPOLIT: Samo to sem prišel povedat. Odhajam!

MIŠKIN (*hoče vstati*): Če hočete, vas pospremim.

IPOLIT: Ne odhajam od vas. Odhajam tja čez in če se ne motim, tokrat resno. Konec! Ne govorim zato, da bi vam vzbudil sočutje. No, prejle ob desetih sem šel spat in mislil, da ne bom več vstal, ampak sem si potem premislil in odšel k vam, da se poslovim.

Videl sem Gavrilo Ardalionoviča, ko se je srečal z Aglajo Ivanovno na zeleni klopici. Kako zelo je človek lahko videti neumen. Bil je sicer zelo lep. Aglaja je ob pogledu nanj zardela in na hitro opravila vso stvar. Rekla je: Samo zato sem prišla, da bi vam izrazila veselje zaradi vaših prijateljskih čustev. Če jih bom potrebovala ... In se je priklonila in šla. Ganja je zardel kot rak. Jaz sem prišel zato, da bi se dogovoril glede Aglajinega srečanja z Nastasjo Filipovno.

Aglaja se je izvila izpod Miškina, vendar ne gre stran, poslušaj.

MIŠKIN: Njenega srečanja z Nastasjo Filipovno?

IPOLIT: Mimogrede, ponoči se mi je sanjalo, da me je Rogožin zadušil z mokro junjo.

Se vam zdi to možno?

Mislite, da se kaj takega lahko zgodi?

No, danes se dobita Aglaja Ivanovna in Nastasja Filipovna. Nastasjo Filipovno so na povabilo Aglaje Ivanovne po Rogožinu poklicali sem.

MIŠKIN: Hočete reči, da bo šla danes Aglaja Ivanovna sama k Nastasji Filipovni?

IPOLIT: Verjetno. Saj ne more biti drugače. Menda ne bo šla Nastasja Filipovna k njej.

MIŠKIN: Sama vendar ne more k Nastasji Filipovni!

IPOLIT: Menda ne mislite, da še nikoli ni nikamor šla? Sama? Kaj pa vajino srečanje pri zeleni klopici?

MIŠKIN: Spet ta ženska. Kot da bo prišla v zadnjem trenutku in pretrgala mojo usodo kot preperelo nitko.

Če sem si zadnji čas prizadeval, da bi pozabil nanjo, to zgolj zato, ker se je bojim. Ali imam to žensko rad ali jo sovražim?

8. Nastasja vs. Aglaja

Zdaj so odšli vsi razen Miškina in Aglaje. V drugem planu se razkrijeta Rogožin in Nastasja Filipovna.

ROGOŽIN: Hiša je čisto prazna, samo mi štirje smo tukaj.

NASTASJA FILIPOVNA (*Aglaji*): Se bojite, da se boste tukaj umazali?

AGLAJA: Verjetno veste, zakaj sem vas povabila.

NASTASJA FILIPOVNA: Ničesar ne vem.

AGLAJA: Vse vam je dobro znano. Samo delate se, da ne veste.

NASTASJA FILIPOVNA: Zakaj bi se delala?

AGLAJA: Hočete izkoristiti moj položaj. V vaši hiši sem.

NASTASJA FILIPOVNA: Ker ste me vi povabili, ne jaz vas. In še zdaj ne vem, zakaj.

AGLAJA: Pazite na svoj jezik. Nisem se prišla dvobojevat s tem vašim orožjem.

NASTASJA FILIPOVNA: Ste se pa prišli dvobojevat?

AGLAJA: Prišla sem se pogovorit z vami kot s človekom. Hotela sem vam osebno odgovoriti na to, o čemer ste mi pisali. Zdaj poslušajte moj odgovor: knez Lev Nikolajevič Miškin se mi je po tistem večeru pri vas zasmilil. Zasmilil se mi je, ker je tako preprost, da je verjel, da bi lahko bil srečen z žensko takega značaja. Česar sem se zanj bala, se je zgodilo. Niste mu vračali ljubezni, ampak ste ga izmučili in zapustili. Za ljubezen ste preveč visoki. Ne, nečimrni. Ne, vi ste samoljubni do blaznosti, kar dokazujejo tudi vaša pisma meni. Ljubite samo svojo sramoto in nenehno misel na to, da ste bili osramočeni. Ko sem spet videla kneza, me je zaradi njega grozno zabolelo srce. Ne smejte se. Če se mi boste smejali, potem niste vredni, da bi razumeli vse to.

NASTASJA FILIPOVNA: Saj vidite, da se ne smejem.

AGLAJA: Sicer pa, kaj me briga, smejte se, če želite.

On mi je rekel, da vas že dolgo nima več rad, da mu je zoprni spomin na vas. A da se mu smilite. Še nikoli nisem srečala človeka, ki bi mu bil podoben po tej brezmejni zaupljivosti. Vsak ga lahko ogoljufa, ampak vsakemu odpusti, in ravno zato sem ga tudi vzljubila.

Zdaj sem vam povedala vse. Verjetno veste, kaj pričakujem od vas.

NASTASJA FILIPOVNA: Mogoče res vem, ampak povejte sami.

AGLAJA: Hočem vedeti, s kakšno pravico se vmešavate v njegova čustva do mene?

S kakšno pravico ste si drznili in mi pisarili pisma?

S kakšno pravico ves čas ponavljate, njemu in meni, da ga imate radi, potem ko ste ga že tolikokrat zapustili in pobegnili od njega?

NASTASJA FILIPOVNA: Nisem ponavljala, da ga imam rada, ne njemu ne vam. Ampak pobegnila sem, imate prav.

AGLAJA: Kako da niste? Kaj pa vaša pisma? Kdo vas je prosil? Da ste ženitna posredovalka ali kaj? Zakaj me nagovarjate, naj se poročim z njim? Vam se zdi, da s tem opravljate nekakšno viteško delo. Zakaj? In če že bežite,

zakaj niste samo šli od tukaj, namesto da meni pišete smešna pisma? Zakaj se ne poročite s plemenitim človekom, ki vas ima tako rad in vas bi počastil s tem, ko bi vas zasnubil? Če se poročite z Rogožinom, bo to za vas še prevelika čast!

Ali ste?

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj? Ali sem kaj?

AGLAJA: Ali ste nori?

NASTASJA FILIPOVNA: Ali vi niste?

Tišina.

AGLAJA: Kako si upate tako govoriti z mano?

NASTASJA FILIPOVNA: Motim vas, to je očitno.

Mislim, da morate imeti za to razlog.

AGLAJA: Še nekaj me zanima.

Če ste že kdaj hoteli postati poštena ženska, zakaj niste Tockemu takrat rekli: ne?

NASTASJA FILIPOVNA: Ne omenjajte tega.

AGLAJA: Zakaj ga niste zavrnil? Sprejeli ste ga.

In potem iz tega naredili nesrečo svojega življenja.

NASTASJA FILIPOVNA: Torej mislite, da sem sama kriva?

AGLAJA: Ničesar ne mislim. Mislim, da je pa v tem glavni greh vašega značaja.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj? Kaj je moj greh?

AGLAJA: Radi bi bili padli angel.

NASTASJA FILIPOVNA: Nehajte.

AGLAJA: Radi bi bili nesrečni in zato onesrečili še vse druge.

NASTASJA FILIPOVNA: Kaj pa veste o mojem položaju, da si upate tako soditi o meni?

AGLAJA: Tako je. Lahko bi šla delat, pa si raje najprej sprejela Tockega in potem izginila z bogatim Rogožinom.

Če bi hotela biti poštena, bi odšla med perice.

NASTASJA FILIPOVNA: Nehajte.

AGLAJA: Tako je!

Priznaj, da je to resnica! Tako je!

Nastasja Filipovna molči.

MIŠKIN: Aglaja, dosti je. To je krivično.

NASTASJA FILIPOVNA: Jaz sem vas imela za angela.

AGLAJA: To je bila spet tvoja kaprica.

NASTASJA FILIPOVNA: Verjela sem, da ste res nedolžni. Mislila sem, da ste pametnejši.

Mislila sem celo, da ste lepši.

AGLAJA: Kako si drzneš!

NASTASJA FILIPOVNA: Zdaj vam povem, zakaj ste prišli k meni.

AGLAJA: Hotela sem ti povedati resnico o tebi.

Nihče ti tega ne pove v obraz, jaz ti bom.

NASTASJA FILIPOVNA: Prišli ste, ker se me bojite.

Hoteli ste se osebno prepričati, ali vas ima raje od mene. Ljubosumni ste, grozno ljubosumni.

AGLAJA: To ni res.

Povedal mi je že, da te sovražil!

NASTASJA FILIPOVNA: Mislim, da lažete.

AGLAJA: Ni res! Sovražil te! Sovražil te! Boji se te in sovraži te!

Povejte, knez.

Knez molči.

NASTASJA FILIPOVNA: Izginite. Vzemite s sabo ta svoj zaklad in se mi spravite izpred oči. Takoj.

Takoj, ali pa bom vstala, mu rekla, naj gre z mano, in vas bo v sekundi pustil in se poročil z mano, vi pa boste šli sami domov. To lahko naredim.

Bi to radi? Rogožin?

Rogožinu bom rekla, naj izgine, in kneza spomnila na to, kaj mi je obljubil že zdavnaj.

Da se bo poročil z mano. Da me ne bo nikoli zapustil. Da me ima rad. Da me spoštuje.

Vse to mi je rekel. Vse to je obljubil.

Saj veste. Bili ste zraven.

In Rogožin. Mislite, da on misli, da sem res padla ženska? Rogožin, sem razuzdanka?

Aglaja Ivanovna me je osramotila, tukaj pred vama obema. Ali si boš zdaj premislil in odšel z njo?

Rogožin molči.

NASTASJA FILIPOVNA: Ta vaš knez. Če se ne bo v hipu odločil zame in vas zavrgel, ga kar imejte. Ne potrebujem ga.

Imejte ga.

AGLAJA: Sovraži vas!

NASTASJA FILIPOVNA: Imejte ga.

Aglaja in Nastasja čakata na knezov odziv. Knez okleva.

MIŠKIN: O, Aglaja. Kako si lahko?

AGLAJA: Kako sem lahko kaj?

MIŠKIN: Bila taka do nje? Ko je tako nesrečna? Aglaja ga gleda. Potem steče stran. Miškin hoče za njo.

NASTASJA FILIPOVNA: Boš šel za njo?

Res?

Knez se ustavi in jo objame. Rogožin to gleda. Gleda, gleda, gleda.

NASTASJA FILIPOVNA: Nesi me tja, prosim. Ulegla bi se rada.

Knez gleda Nastasjo Filipovno, potem jo nese nazaj, kjer je prej ležala.

NASTASJA FILIPOVNA: Pojdi, Rogožin. Pusti naju.

Pusti naju, sem rekla!

Izginil!

Rogožin odide. Miškin sam z Nastasjo Filipovno.

Samo drži jo v naročju.

NASTASJA FILIPOVNA (*Miškinu*): Čez štirinajst dni se bo zgodilo nekaj presenetljivega. Vsa družba tega mesta ponavlja to zgodbo. Zgodbo o tem, kako je neki knez naredil škandal v pošteni in ugledni hiši. Odpovedal se je domači hčerki, s katero sta bila že zaročena. Obnorela ga je znana lepota. Padla ženska, ženska, s katero nihče pri pameti ne bi hotel imeti nič. Ženska najslabše vrste. Osramočena ženska. Knez je pretrgal vse vezi in se ne meneč za vse grožnje, ne meneč za splošno zgražanje, ne meneč za kar koli odločil poročiti s to žensko. Tukaj. Takoj. Ponosno, pred vsemi. Z dvignjeno glavo, ponosno gleda je vsem v oči. Poroka bo takoj.

Miškin na sredi vstane in nagovori Jeparčinove.

Nastasja Filipovna sama zase govori naprej.

9. Posledice

MIŠKIN: Lepo prosim, samo videl bi jo rad.

ADELAJDA: Moja sestra je v strahotnem stanju.

Bolna je in vročina jo kuha in tri dni in tri noči skoraj nič ni spala.

LIZAVETA: In vam zdaj odrekamo znanstvo in prijateljstvo. V hiši mora biti popoln mir. Jeseni, takoj po Adelajdini poroki, bomo odpotovali v tujino in potem ne boste več slišali za nas.

AGLAJA (*Ganji*): Če me imate radi, a ste si pripravljeni zame v dokaz ljubezni sežgati prst nad svečo?

GANJA: Prosim?

AGLAJA: No, pa se je tudi ta odločil drugače. Ne zame.

LEBEDEV (*Miškinu*): Dovolite, da vas vprašam: kako ste mogli dovoliti, da se je to zgodilo? Se zgodi, da izgubite glavo. Da niste mogli zaustaviti tiste norice. Ampak morali bi vedeti, kako močno se je ta deklica oklenila vas. Ni vas hotela deliti še z neko drugo žensko. In vi ste to razbili.

Tak zaklad.

MIŠKIN: Prav imate, kriv sem.

Pa tudi: vse tisto je o Nastasji mislila samo Aglaja sama, nihče drug.

LEBEDEV: Saj sploh ni važno! Vse je bil samo fatamorganski privid, prikazen, fantazija, dim, preplašena ljubosumnost popolnoma neizkušene deklice. In vse, kar se je zgodilo, seveda izvira tudi iz vaše prirodne neizkušenosti. Če vam lahko razčlenim vas samega: v Švici ste hrepneli po domovini, Rusijo ste videli kot obljubljeno deželo.

Že prvi dan ste naleteli na žalostno zgodbo o ponižani ženski. Še isti dan ste to žensko tudi videli. Zadelala vas je njena demonična lepota. Dodajte še svojo božjast, peterburško odjugo, ki narahlja živce, dan nepričakovanih spoznanj, dan dveh lepotic pri Jeparčinovih in rojstni dan Nastasje Filipovne. Kaj mislite, da se vam lahko zgodi v takih okoliščinah?

MIŠKIN: Res sem bil tisti dan razrvan, skoraj nič nisem spal.

LEBEDEV: Resno mislite, da je tako neznosno, peklensko prevzetnost te ženske mogoče odpustiti?

MIŠKIN: Imate prav, v resnici je zelo razdražena, ampak tudi ona zasluži ...

LEBEDEV: Sočutje?

Zaradi tega sočutja ste ponižali in osramotili čisto deklico.

MIŠKIN: Imate prav, čutim, da sem kriv.

Ampak takrat sem stekel za Aglajo, pa je Nastasja Filipovna omedlela.

LEBEDEV: Morali bi steči za Aglajo, tudi če bi bila druga v nezavesti.

MIŠKIN: Obe sta govorili čisto narobe, čisto čisto narobe, jaz pa tega nisem mogel razložiti. Zakaj me ne spustijo k Aglaji? Vse bi ji razložil, ona bi razumela. Pojdiva zdaj k njej! Pojdiva takoj zdaj!

LEBEDEV: Saj sem vam povedal, da je ni več tukaj, odpotovali so.

MIŠKIN: Moram ji razložiti. Da je bilo vse narobe! Razumela bo!

LEBEDEV: Ampak ali niste pred poroko?

MIŠKIN: Sem, pred poroko sem. Ampak to ni važno. To ni nič!

LEBEDEV: Kako, ni važno? Poročate se z žensko, ki jo imate radi. Da bi jo osrečili. Aglaja Ivanovna to ve. Kako potem ni važno? In kako naj bi vas razumela?

MIŠKIN: Da bi jo osrečil? Ne, kar tako se poročam. Ona to hoče in kaj je to takega. Zdaj vidim, da bi bil njen zakon z Rogožinom norost. Nekaj

vam bom povedal, kar nisem še nikomur. Ko sta si takrat stali nasproti in si gledali v oči, sploh nisem mogel prenesti obraza Nastasje Filipovne. Ne prenesem njenega obraza. Bojim se ga. To je nora ženska.

LEBEDEV: Ne razumem. Se pravi da se poročate z njo iz nekakšnega strahu? Je sploh nimate radi?

MIŠKIN: Imam, seveda jo imam rad, zdaj je kot otrok, pravi otrok!

LEBEDEV: Ampak obenem ste tudi Aglaji Ivanovni rekli, da jo imate radi?

MIŠKIN: Ja, sem!

LEBEDEV: Se pravi mislite ljubiti obe?

MIŠKIN: Ja, obe!

LEBEDEV: Lepo vas prosim, kaj pa govorite.

MIŠKIN: Nujno moram videti Aglajo. Ona mora vedeti vse. Človek mora vedeti vse, to je prvo! Aglaja me bo razumela, vem to.

LEBEDEV: Ne, knez, ne bo vas razumela. Ljubila vas je kot ženska in ne kot abstrakten duh.

Meni pa se zdi, da je še najbolj verjetno, da vi nikoli niste ljubili nobene od njiju.

MIŠKIN: Mogoče imate prav. Kako ste naenkrat pametni.

Vseeno pa moram k njej. Odnosite ji pismo.

LEBEDEV: Prosim, prizanesite mi s takimi naročili.

10. Poroka

Nastasja Filipovna vstane s svoje postelje, pomeče blazine z nje, začne se slačiti, tako da odvrže vsaj nekaj kosov oblacil s sebe. Naenkrat v drugem planu pri postelji nastane nered. Razmetana zmečkana obleka, bogata bela svilena oblačila, poročna tančica, rože, trakovi, satenasti čevlji. Nastasja Filipovna odpre okno, potem se uleže nazaj. Vmes pride Rogožin in jo gleda.

Z druge strani jo gleda Miškin.

NASTASJA FILIPOVNA: Danes je iz Peterburga prispela moja poročna obleka.

Prispejo rože, sveče, okrasje za na glavo, ogrlice, uhani, ličila, bleščice, trakovi, kadilo, potrebščine za drugi dan. Moja soba se lesketa od svile in zlata in briljantov in v sobi imam prižgan ogenj in gledam vse to in vse se lesketa in rože dišijo.

Vznemirjena sem, pa tega sploh nisem pričakovala.

Ob knezovih pohvalah sem ... Kaj sem? Kaj je to?

Srečna.

Občutek mi ni prav, kot tuja obleka je.

Dvom. Vprašanje. Zakaj.

Ampak soba se lesketa od svile in zlata in briljantov in v sobi imam prižgan ogenj in gledam vse to in vse se lesketa in rože dišijo.

Srečna.

Poročila se bom. Jaz se bom poročila.

Srečna.

Ne vem.

Kakorkoli.

Ko dan pred poroko poskusim tančico, pred ogledalom sanjarim o tem, da bi bila med množico tudi Aglaja.

To je skrivna želja, nikomur je ne povem. Vem, da je misel slaba.

Pa je kljub vsemu v meni.

Ampak je nikomur ne povem.

Poročila se bom. Jaz se bom poročila.

Poroka je določena za ob osmih zvečer.

Okrog enajstih zvečer dan pred poroko se poslovim od kneza. Za tem me ne sme več videti, take so stare vraže. Za poročno srečo.

Ob misli na jutrišnji dan me kar privzdiguje.

Srečna.

Ne vem. Kakorkoli.

Ura je enajst zvečer. Temno je.

Ostanem sama.

Sredi noči, ko je res črna tema, na vrtu slišim nekakšno premikanje.

Popade me groza.

Rogožin. Na vrtu. Ubil me bo.

Kaj pa počnem? Kaj počnem? Kaj počnem z njim?

V temi, ki je res črna, ker ni več belih peterburških noči, se me prime groza. In spet sem doma.

Spet sem jaz.

Kaj pa počnem? Kaj počnem? Kaj počnem z njim?

Ampak naslednji dan je spet vse v redu.

Poročila se bom. Jaz se bom poročila.

Poroka je določena za ob osmih in jaz sem pripravljena že ob sedmih.

Gledam skozi okno.

Okrog hiše se začnejo nabirati gruče zijal.

Nepregledna množica zijal.

Oči, povsod oči. Oči na meni.

›Kako je lep!‹

›Pokažite mi še eno tako lepotico!
 ›Življenje dam za eno noč!
 Kaj pa počnem? Kaj počnem? Kaj počnem
 z njim?
 Še malo.
 Stopim iz hiše.
 Kočijaž mi odpre vrata kočije.
 Na vrtu šumenje.
 Okrog hiše zijala.
 Nepregledna množica zijal.
 Oči na meni.
 Kaj pa počnem? Kaj počnem? Kaj počnem
 z njim?
 Odprejo se vrata kočije. Samo še hip in bom
 v kočiji.
 Šumenje na vrtu. Oči na meni.
 Danes se poročim. Jaz se bom poročila.
 Kaj pa počnem? Kaj počnem? Kaj počnem
 z njim?
 Oči na meni.
 Šumenje na vrtu.
 Potem ga zagledam.
 Stečem proti njemu kot neumna in ga zgrabim
 za roke.
 Reši me.
 Odpelji me, kamor hočeš. Tako.
ROGOŽIN: Kamor hočeš. Tako.
 Zdaj se mi vsako noč sanja o njej.
 Joka, se smeje, drgeta v mrzlici.
 Sobarici Katki je podarila enega od šalov,
 ki sem ji ga prinesel in kakršnega najbrž do
 zdaj še videla ni, čeprav je zadnje čase
 živela v obilju. Sedim doma in ne morem
 več zdržati.
 Tako nas skrivaj in potihem odidem k njej in
 hodim po cesti mimo hiše, kjer je, ali pa se
 skrivam nekje za vogalom. Ne dolgo tega sem
 skoraj celo noč do sončnega vzhoda stražil
 v bližini njenih vrat.
 In to večkrat. Vsakič, ko izgine in me pusti
 za sabo.
 Joka, se smeje, drgeta v mrzlici.
 Kaj bi naredil z mano, če bi odkril,
 da te goljufam?
 Sama veš, kaj.
 Obljubila si mi, da se boš poročila z mano,
 v pošteno družino bi prišla, ampak ti si taka.
 Kakšna?
 Taka.

Niti za lakaja te ne bi marala. Niti za služabnika,
 za vratarja, za smet, za blato, čez katero stopim
 na umazani ulici, za pomarančno lupino, gnusiš
 se mi.

Joka, se smeje, drgeta v mrzlici.
 Pretepem jo in ne jem in in ne spim in dva dni
 ne stopim iz njene sprejemnice in na kolenih
 klečim pred njo, raje umrem, kot da grem,
 preden mi ne odpustiš.
 Joka, se smeje, drgeta v mrzlici.
 Saj se bom poročila s tabo. In sicer zato, ker mi
 je tako usojeno končati
 Joka, se smeje, drgeta v mrzlici.
 Ti praviš, da jo imaš rad iz iz usmiljenja.
 Zdaj se mi vsako noč sanja o njej.

MIŠKIN: Bal sem se tega, pa vendar nisem mislil,
 da bo tako.

Saj sem ti povedal, da je nimam rad iz ljubezni,
 temveč iz usmiljenja.

Saj sem ti razložil.

Strašno si mi pri srcu.

Naslednji dan po poroki se odpeljem
 v Peterburg.

Pozvonim pri tebi, pozvonim pri Rogožinu.

Odpre mi stara služkinja. Vprašam po
 gospodarju.

›Ga ni doma.‹ Pa Nastasja Filipovna? ›O tem
 ne vem nič, gospod.‹

Vrnem se kasneje.

›Ga ni doma.‹

Saj sem ti povedal, da je nimam rad iz ljubezni,
 temveč iz usmiljenja.

Saj sem ti razložil.

Odpeljem se v stanovanje, kjer je živela
 Nastasja Filipovna.

Morda ga je obdržala. Prosim, da mi odprejo
 njeni sobi. Dve veliki, svetli sobi.

Na mizi knjiga iz knjižnice, odprta. Francoski
 roman. Gospa Bovary.

Igralna mizica, popisana s kreda.

Povedo mi, da sta vsak večer kartala. Nastasja
 Filipovna in Parfjon Rogožin.

Preferans, vist, šnops. Vse igre.

Saj sem ti povedal, da je nimam rad iz ljubezni,
 temveč iz usmiljenja.

Saj sem ti razložil.

Povedo mi, da sta pred kartanjem večere
 preživljala tako, da si ti molčal, ona pa jokala.
 Potem je enkrat potegnil karte iz žepa in se je
 zasmejala.

Svetujejo mi, da naj, če jo hočem videti, spet odidem do tvoje hiše in te čakam tam. Stanovanje je temno, kot da že tedne ni nihče prenočeval tam.

V temi sedim pred vrati.

Nekje je odprto okno.

Bogve, koliko časa sem tam in o čem vse premišljujem.

Saj sem ti povedal, da je nimam rad iz ljubezni, temveč iz usmiljenja.

Saj sem ti razložil.

Saj sem ti razložil.

Strašno si mi pri srcu.

Tiste oči za nožem.

Tiste oči ob moji bolniški postelji.

In tiste njene oči.

Bogve, koliko časa sem tam.

Saj sem ti povedal, da je nimam rad iz ljubezni, temveč iz usmiljenja.

Saj sem ti razložil.

Strašno si mi pri srcu.

Nekje je odprto okno.

Potem me nekdo zgrabi za ramo.

11. Truplo

ROGOŽIN: Lev Nikolajevič, dragi moj, pridi z mano, potrebujem te.

MIŠKIN: Čakal sem te.

ROGOŽIN: Sem slišal.

MIŠKIN: Je Nastasja Filipovna pri tebi?

ROGOŽIN: Je.

Bolje, da greva hitro in da naju nihče ne vidi.

MIŠKIN: Kje je ona?

ROGOŽIN: Ona je tukaj.

MIŠKIN: Kje? Kaj če bi prižgala svečo?

ROGOŽIN: Ni treba. Sedi. Najprej samo malo posediva.

O tem se bo še govorilo, sem mislil. In potem sem pomislil še, da te bom čez noč pripeljal sem in bova to noč preživela skupaj.

MIŠKIN: Rogožin! Kje je Nastasja Filipovna?

ROGOŽIN: Tamle.

MIŠKIN: Spi?

ROGOŽIN: Pojdiva jo pogledat.

MIŠKIN: Temno je.

ROGOŽIN: Se že vidi.

MIŠKIN: Zelo temno je, komaj razločim posteljo.

Zelo tiho spi.

Truplo Nastasje Filipovne na postelji. Bosa noga. Čez glavo ima prt.

ROGOŽIN: Pojdiva.

Treseš se. Skoraj tako kot takrat, ko si dobil napad. Ali se tako treseš pred napadom?

Sploh ne vem, kaj naj potem naredim s tabo!

MIŠKIN: Si to ti naredil?

ROGOŽIN: Ja, jaz.

Če boš torej dobil napad, če boš zavpil, te bo slišal kdo z ulice. In bodo vedeli, da je nekdo tukaj. In začeli bodo trkati in bodo vstopili. Tudi sveče nisem prižgal. Nihče ne ve, da sem tukaj. Ključke sem vzel s seboj. Da ne bi nihče vedel, da bova ostala tukaj čez noč.

MIŠKIN: Ali ne vedo, da je tudi Nastasja Filipovna prenočevala tukaj?

ROGOŽIN: Nastasja Filipovna je odšla včeraj v Pavlovsk. Pri meni se je oglasila za deset minut in potem odšla v Pavlovsk.

Ne, nihče ne ve. Včeraj sva prišla sem čisto tiho in brez sveče. Šepetala je, hodila po prstih, držala krilo, da ne bi šumelo. Na vlaku se ji je zmešalo, veš. Kako jo je bilo strah pred tabo. Odpeljal bi jo kam drugam, pa je hotela ostati pri meni, sama.

MIŠKIN: Parfjon, čakaj. Kaj bo zdaj? Kaj misliš zdaj?

ROGOŽIN: Skrbi me zate, ker se tako treseš. Čez noč bova ostala skupaj, tukaj. Posteljo imam sicer samo to, ampak sem pomislil, da bi pobral blazine z obeh divanov in tukaj zraven postelje postlal obema nama, tebi in sebi, da bi bila skupaj. Če kdo pride in začne gledati in preiskovati, jo bo takoj zagledal in odnesel. Potem me bodo začeli zasliševati in jaz bom povedal, da sem bil jaz, in potem me bodo odpeljali in zato naj kar leži tukaj, zraven naju, zraven mene in tebe.

MIŠKIN: Ja, ja!

ROGOŽIN: To se pravi, ne bova priznala in ne bova je pustila odnesti!

MIŠKIN: Ne, za vse na svetu ne.

ROGOŽIN: Tako sem se odločil tudi jaz. Da je ne dava, nikakor in nikomur! Noč bomo prebili skupaj. Ves čas sem bil pri njej. Se pa bojim še, da bo začela smrdeti. Ali jo že vohaš?

MIŠKIN: Ne vem, mogoče. Zjutraj bo gotovo že smrdela.

ROGOŽIN: S povošenim platnom sem jo pokrili, z dobrim platnom.

Kaj ti pa je?

MIŠKIN: Noge me ne držijo, to je od groze. Ko mine groza, bom vstal.

ROGOŽIN: Čakaj, kar takoj nama bom pripravil posteljo. In se boš ulegel. In jaz s tabo. In bova poslušala. Zakaj, tega še zdaj ne vem. Za zdaj mi še vedno ni vse jasno ...

Rogožin pod oknom pripravlja posteljo. Potem se uležeeta.

ROGOŽIN: Lahko bi kupila šopke in dišavnice in jo vso obložila s šopki in rožami. Ampak se mi zdi, da bo med cvetjem še huje!

MIŠKIN: S čim si jo? Z nožem?

ROGOŽIN: Ja.

MIŠKIN: S tistim?

ROGOŽIN: S tistim.

MIŠKIN: Še nekaj te bom vprašal. Ali si jo hotel zabosti že pred najino poroko, na cerkvenem pragu?

ROGOŽIN: Ne vem, ali sem hotel ali ne.

Kakšno vprašanje. In glede noža: gladko je šel in priteklo je samo za pol žlice krvi!

MIŠKIN: Mislim, da sem o tem že bra! Temu se reče notranji izliv krvi. Če zadeneš točno v srce, lahko da ne priteče niti kapljica.

ROGOŽIN: Tiho, a slišiš?

MIŠKIN: Ne.

ROGOŽIN: Hodi po salonu.

MIŠKIN: Slišim.

ROGOŽIN: Zaklenem vrata?

MIŠKIN: Zakleni. Ja, prosim, zakleni.

ROGOŽIN: Se spomniš, kako je v parku v Pavlovsku mahnila tistega oficirja?

Se spomniš, kako je v ogenj vrgla mojih 100 tisoč?

Se spomniš tistega pisma o britvi in morilcu iz Moskve? Kakšna norica!

Ne človek, ampak institucija.

Norica in kraljica.

Kakšna ženska!

(Se na glas smeje. Smeje se in smeje.)

Ta ženska. Kakšna norica!

Ne bodo mi je vzeli.

Tukaj bo.

Tukaj bomo, skupaj.

Ljubim jo. Ljubim. Ljubim.

Rogožin se začne histerično smejati. Miškin iztegne roko in ga začne božati po licih. Potem objame Rogožina in ga naprej boža. Rogožin mrmra napol

razumljive besede. Miškin ga stiska k sebi. Ljudje ga obstopijo. Miškin se trese, se oklepa Rogožina in se ne zaveda več.

**Priloga gledališkega lista Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 2**

Gledališki list Mestnega gledališča ljubljanskega
Letnik LXXIII, sezona 2022/2023, številka 2
Izdaja Mestno gledališče ljubljansko
© 2022 Mestno gledališče ljubljansko

Za izdajatelja **Barbara Hieng Samobor**
Urednice **Alenka Klabus Vesel, Eva Mahković, Petra Pogorevc, Ira Ratej**
To številko je uredila **Eva Mahković**
Lektorica **Maja Cerar**
Fotograf **Peter Giodani**
Oblikovalka **Mojca Višner**

Tisk **MatFormat**
Naklada **400 izvodov**
Ljubljana, Slovenija, september 2022

Po 13. točki prvega odstavka 42. člena ZDDV-1 davek ni obračunan.

SEZONA **2022/2023**

www.mgl.si
info@mgl.si
01 4258 222